

PRZEWODNIK PO ŚRÓDLĄDOWYCH DROGACH WODNYCH W POLSCE

Ministerstwo
Infrastruktury

Wydawca:

Ministerstwo Infrastruktury
ul. Chałubińskiego 4/6
00-928 Warszawa

Departament Gospodarki Wodnej i Żeglugi Śródlądowej
ul. Nowy Świat 6/12
00-400 Warszawa

Korekta:

Adam Osiński, www.korektart.pl

Projekt, skład, opracowanie:

Euro Pilot Sp. o.o.
ul. Konarskiego 3, 01-355 Warszawa
www.europilot.com.pl

Warszawa, 2022

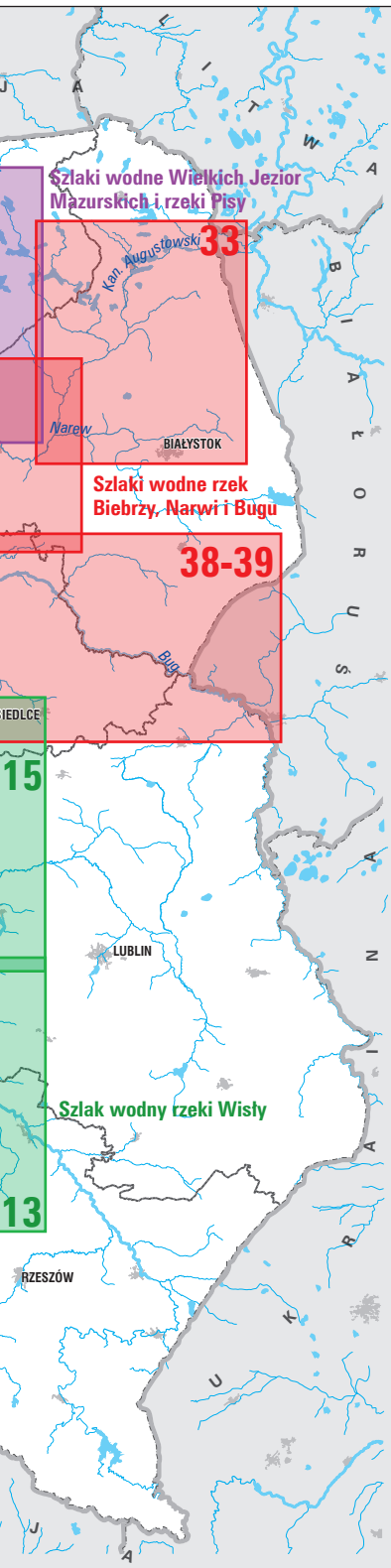
Niniejsza publikacja została sfinansowana ze środków Funduszu Żeglugi Śródlądowej w ramach Planu promocji żeglugi śródlądowej na rok 2022

Ministerstwo
Infrastruktury

PRZEWODNIK PO ŚRÓDLĄDOWYCH DROGACH WODNYCH W POLSCE

- Mury obronne; muzea; grodziska
- Fortyfikacje; miejsce pamięci; miejsca bitew
- Uzdrowiska; wiatraki; młyny
- Trasy turystyczne

Objaśnienia znaków

Skala 1 : 500 000

- Rosko** Śluzy
- Potaniec** Jazy
- Kąty** Pochylnie na Kanale Elbląskim
- +20** Kilometraż dróg wodnych
- Warta** Rzeki, kanały i jeziora będące drogami wodnymi
- E30** Śródlądowe drogi wodne w ramach porozumienia AGN
- Pilica** Rzeki niebędące drogami wodnymi
- Porty; porty o znaczeniu międzynarodowym
- Przystanie
- Stup** Zbiorniki retencyjne o pojemności całkowitej powyżej 10 mln m³
- Przeprawy promowe
- Szczególnie niebezpieczne (osypiska, łachy, wypłyenia, mielizny, rumowiska)
- Mosty o prześwicie poniżej 4 m
- Linie wysokiego napięcia, gazociągi, wodociągi, ciepłociągi, taśmociągi, linie telefoniczne

Klasy dróg wodnych

	Rzeki swobodnie płynące	Rzeki skanalizowane	Kanały żeglugowe
Vb			
Va			
IV			
III			
II			
Ib			
Ia			

Niesklasyfikowane (w trakcie klasyfikacji)

SPIS TREŚCI

SZLAK WODNY RZEKI WISŁY	7
Rzeka Wisła	7
Pływanie po Wiśle	8
Oświęcim	9
Kanał Łęczyński	9
Brama Tyniecka – przełom Wisły w Piekarach	9
Kraków	10
Niepołomice	10
Opatowiec	11
Szczucin	11
Małopolski Przełom Wisły	12
Połaniec	12
Baranów Sandomierski	12
Tarnobrzeg	12
Sandomierz	13
Wielka rzeka Europy – Wisła	14
Kazimierz Dolny	14
Puławy	14
Dęblin	14
Kozienice	15
Czersk	15
Góra Kalwaria	15
Warszawska Dzielnica Wisła	16
Konstancin-Jeziorna	17
Warszawa	17
Nowy Dwór Mazowiecki	18
Sztuczne Jezioro Włocławskie	20
Wyszogród	20
Wiączemin Polski	21
Płock	21
Włocławek	21
Przełomowa Dolina Dolnej Wisły	22
Toruń	22
Bydgoszcz	22
Grudziądz	23
Żuławy Wiślane	24
Kwidzyn	24
Gniew	24
Tczew	24
Malbork	25
Nowy Dwór Gdański	25
Gdańsk	25
SZLAK WODNY KANAŁU ELBLĄSKIEGO	27
Szlak Kanału Elbląskiego	27
Trochę historii	28
Ława	29
Jezioro Jeziorak	29
Ostróda	29
Miłomłyn	30
Jezioro Druzno i Elbląski Węzeł Wodny	30
Elbląg	30

SZLAKI WODNE RZEK BIEBRZY, NARWI I BUGU	31
Rzeka Biebrza	31
Rzeka Narew	31
Rzeka Bug	31
Kanał Augustowski	32
Rzeka Czarna Hańcza	33
Augustów	33
Osowiec	33
Biebrzański Park Narodowy	33
Bug czy Narew	34
Kanał Żerański	34
Jeziro Zegrzyńskie	35
Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi	36
Łomża	36
Nowogród	36
Ostrołęka	36
Różan	37
Pułtusk	37
Serock, Zegrze, Nieporęt	37
Nowy Dwór Mazowiecki	37
Podlaski Przełom Bugu	38
Terespol	39
Drohiczyn	39
Brok	40
Wyszków	40
SZLAKI WODNE WIELKICH JEZIOR MAZURSKICH I RZEKI PISY	41
Kraina Wielkich Jezior Mazurskich	41
Żeglowanie po Śniardwach	42
Rzeka Pisa	42
Węgorzewo	42
Trochę historii Szlaku Wielkich Jezior Mazurskich	44
Mamerki	44
Jeziro Mamry	44
Sztynort	44
Giżycko	45
Ryn	45
Mikołajki	45
Jeziro Śniardwy	45
Kanał Jegliński	46
Ruciane-Nida	46
Pisz	46
SZLAK WODNY RZEK WARTY I NOTECI	47
Rzeka Warta	47
Rzeka Noteć	47
Kanał Bydgoski	47
Konin	48
Jeziro Gopło i Nadgoplański Park Tysiąclecia	48
Kruszwica	49
Inowrocław	49
Bydgoszcz	49

Czarnków	50
Wieleń	50
Drezdenko	50
Konin	52
Ląd.....	52
Ciążeń	52
Rogalin	52
Poznań.....	53
Oborniki	54
Międzychód.....	54
Skwierzyna	56
Gorzów Wielkopolski.....	56
Kostrzyn Nad Odrą.....	56

SZLAK WODNY RZEKI ODRY

Rzeka Odra	57
Kanał Gliwicki.....	58
Krapkowice	58
Kędzierzyn-Koźle	58
Opole	59
Brzeg	59
Odrzańska Droga Wodna	61
Wrocławski Węzeł Wodny	62
Wrocław	62
Brzeg Dolny.....	63
Lubiąż.....	63
Głogów	63
Lubuski Przełom Odry	66
Cigacice	66
Krosno Odrzańskie	66
Słubice.....	66
Kostrzyn nad Odrą	66
Jezioro Dąbie	68
Dwie rzeki – Odra Wschodnia i Odra Zachodnia.....	68
Gryfino	69
Szczecin	69
Police.....	70

Żeglugowe zasady bezpieczeństwa.....

Spis zdjęć.....

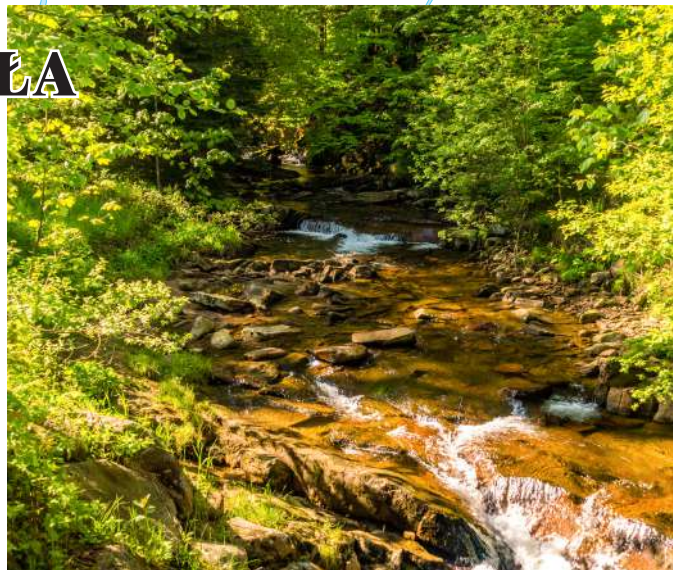
73

od ujścia rzeki Przemszy do Wisły (km 0) – do ujścia Wisły do Zatoki Gdańskiej (km 941)

rzeka WISŁA

Wisła przepływa dolinę w kształcie litery „S” przez całą Polskę z południa na północ i łączy wiele krain geograficznych od gór po morze, co sprawia, że jest niezwykle ciekawa pod względem krajoznawczym. A wraz z żeglownymi kanałami, łączącymi ją z innymi systemami rzecznyymi, tworzy węzeł hydrograficzny pozwalający na przepływanie z jednego systemu rzecznoego do drugiego.

Wisła to szeroko rozlana w dolinie rzeka, otoczona brzegami porośniętymi bujną roślinnością i z wieloma piaszczystymi plażami, co stwarza dogodne warunki dla turystyki wodnej. Najbardziej malownicze krajobrazy tworzą trzy wiślane przełomy. Pierwszy, gdy rzeka przepływa przez Jurę Krakowsko-Częstochowską, drugi – przez Wyżynę Lubelską, a ostatni – przez wzgórza morenowe pojezierzy.

Informacje o Wiśle:

- ▶ **długość:** 1064 km (do ujścia pod Świbnem – 1066 km, do ujścia w Nowym Porcie – 1089 km)
- ▶ **szlak żeglowny:** od ujścia Przemszy do przystani na Motławie w Gdańsku – 958 km, do ujścia pod Świbnem – 941,3 km
- ▶ **źródła:** na Baraniej Górze w Beskidzie Śląskim
- ▶ **ujście:** Zatoka Gdańska (Morze Bałtyckie), umownie jest to przepok między Świbnem a Mikoszewem
- ▶ **miejsce w systemie szlaków wodnych:** fragmenty Wisły należą do dwóch międzynarodowych dróg wodnych – E40 (łączącej Morze Bałtyckie z Morzem Czarnym – odcinek od Warszawy do Gdańska) i E70 (łączącej Morze Północne z Morzem Bałtyckim – odcinek od ujścia Brdy w Bydgoszczy do Malborka, następnie Nogatem i Zalewem Wiślanym do Kanału przez Mierzęję Wiślaną)
- ▶ **znaczenie drogi wodnej:** międzynarodowe i regionalne z odcinkami o różnych klasach żeglownych oraz portami o znaczeniu międzynarodowym (Warszawa, Bydgoszcz, Gdańsk i Elbląg)

ciekawostka / źródła WISŁY / warto wiedzieć

Geograficznie Wisła wypływa w Beskidzie Śląskim dwoma potokami źródłowymi, Czarną Wiselką (1107 m n.p.m.) i Białą Wiselką (1080 m n.p.m.), spływającymi ze stoku Baraniej Góry. Jej obszar źródłowy objęty jest ochroną rezerwatową. Natomiast hydrologicznie zaczyna się od połączenia potoku Malinka z potokiem Wiselka, powstałym po złączeniu Białej i Czarnej Wiselki uchodzących do Jeziora Czernańskiego. Górny odcinek Wisły (Mała Wisła) do ujścia Przemszy nie jest żeglowny.

Na wiślanym szlaku jest wiele starych miast położonych na brzegach rzeki, z niezwykle bogactwem zabytkowych budowli i pomników kultury narodowej. Nad Wisłą założono trzy polskie stolice, Kraków i Warszawę oraz Płock, który był stolicą Polski w latach 1079–1138, ze wspaniałymi zamkami i katedrami wznoszącymi się na wysokich brzegach. Poza tym uwagę zwracają stare miasta w Sandomierzu, Kazimierzu Dolnym, Toruniu czy Grudziądzu. Malbork, położony w dolnym biegu rzeki, był stolicą państwa zakonu krzyżackiego i do dziś stoi tam największy ceglany zamek Europy. Natomiast u ujścia Wisły do morza powstało portowe, hanzeatyckie miasto Gdańsk.

Szlak wodny rzeki Wisły:

odcinek od ujścia do Wisły rzeki Przemszy (km 0) do połączenia z Kanałem Łęczańskim (łącznie z tym kanałem) i dalej do Krakowa (km 70–90)

pływanie po WIŚLE

Wisła przy odpowiednim stanie wody dostępna jest dla wszystkich jednostek wioślowych, żaglowych i motorowych, choć w okresach wody niskiej mogą występować płycizny. Szybkość płynięcia rzeką zależy od typu łodzi i stanu wody – może to być z przerwami od kilkunastu do kilkudziesięciu kilometrów, należy też przewidzieć rezerwę czasową na nieprzewidziane sytuacje, np. załamanie pogody. Łodziom silnikowym nie sprawia problemu płynięcie pod wiatr czy pod prąd, co jest męczące i dużo wolniejsze w przypadku kajaków i łodzi żaglowych.

Na całym wiślany szlaku są dobre warunki do obozowania, jest wiele płaskich i piaszczystych plaż, ale przy wysokim stanie wody kępy i wyspy w korycie mogą być zalane lub podmokłe. Przepływa się przez przybrzeżne wsie i miasta, w których można zrobić zakupy. Nad rzeką są miejsca noclegowe, można szukać miejsc biwakowych w okolicznych gospodarstwach agroturystycznych. Należy pamiętać, że wiślana woda nie nadaje się do picia i gotowania.

Na Wiśle, szczególnie na odcinku drogi wodnej od Stopnia Przewóz, występuje bardzo dużo przeszkód w postaci powalonych drzew, kamiennych łach czy elementów zatopionych na przestrzni dziejów, na które trzeba uważać przy niskiej wodzie. Należy też zwracać uwagę na silny wiatr powodujący wysokie fale. Na całej długości rzeki można do niej wygodnie dojechać drogami – własnym transportem lub środkami komunikacji zbiorowej. Na Wiśle działa pasażerski i towarowy transport wodny.

Informacje o odcinku do Krakowa:

- ▶ **długość odcinka:** około 90 km
- ▶ **dopływy:** prawe – Soła, Skawa, Skawinka, Wilga; lewe – Pszczyńska, Gostynia, Przemsza, Wiślisko
- ▶ **jazy:** Łączany (km 37,5; czynne całą dobę)
- ▶ **śluzy:** Dwory (km 2,8), Smolice (km 1), Borek Szlachecki (km 15,6), Kościuszków (km 66,4), Dąbie (km 80,9), Przewóz (km 92,6)
- ▶ **mosty:** Kanał Dwory – Dwory (km 2,85), Las (km 6,8), Pasternik (km 1); Kanał Łęczański – Łączany (km 0,5), Kossowa (km 1,9; 2,7), Nowe Dwory (km 3,9), Brzeźnica (km 4,8; 5,5; 6,1), Jaśkowice (km 7,5), Wielkie Drogi (km 9,5; 10,2), Facimiech (km 11,2), Zelczyna (km 12,8),

Borek Szlachecki (km 15,1), Kopanka (km 17); Wisła – Oklesna (km 30,1), Kraków (Zwierzyński km 74,7; Dębniński km 76,5; Grunwaldzki km 77,2; Piłsudskiego km 78,3; kładka km 78,5; Powstańców Śląskich km 79; kolejowy km 79,2; Kotlarski km 79,7; kolejowy km 80,3; Ofiar Dąbia km 80,8; Nowohucki km 82,9; Wandy km 87,9; Macharskiego km 89,4), Przyłasek Rusiecki (km 98)

- ▶ **promy:** Spytkowice (km 33), Czernichów (km 45,4), Kopanki (km 57,2)
- ▶ **porty, przystanie, nabrzeża:** Facimiech, Kraków
- ▶ **elektrownie:** Dwory, Smolice, Borek Szlachecki, Kościuszków, Dąbie, Przewóz

Czy wiesz, że?

Na Wiśle znajduje się prawie 150 obiektów

krzyżujących się z drogą wodną, takich jak mosty, linie wysokiego napięcia czy promy na uwięzi. Zmieniają się miejsca występowania wypłyceń.

Najlepsze warunki nawigacyjne są na Jeziorze Włocławskim i Martwej Wiśle.

Wśród około 55 obiektów infrastruktury (portów, nabrzeży i przystani) jest wiele niewykorzystywanych transportowo, część z nich pełni funkcje turystyczne.

Ciekawostka:

Pierwsza wzmianka o Wiśle – spisana po łacinie – pochodzi z 7–5 roku p.n.e. i znajduje się m.in. w *Historii naturalnej* Pliniusza Starszego, który nazwał rzekę Visla.

A. Oświęcim (km 0,0)

W mieście stoi zamek z wieżą obronną z przełomu XIII i XIV wieku, jedną z pierwszych ceglanych budowli w Małopolsce, oraz gotyckimi murami, z których można podziwiać panoramę miasta i okolicy. W zamku mieści się muzeum. W pobliżu znajduje się synagoga Chewra Lomdei Misznajot i Muzeum Żydowskie. Wokół rynku można podziwiać zabytkowe kościoły i kamienice oraz ratusz z XIX wieku. Turyści odwiedzają Auschwitz-Birkenau, niemiecki nazistowski obóz koncentracyjny i zagłady wpisany na listę światowego dziedzictwa UNESCO, w latach 1940–1945 największy obóz dla więźniów z całej Europy.

B. Kanał Łączański (km 40–57)

W latach 1955–1958 równoległe do Wisły wybudowano żeglowny kanał łączący Łączany ze Skawiną. Doprowadza on wodę do elektrowni w Skawinie i jest elementem Drogi Wodnej Górnej Wisły.

Infrastruktura: Śluza w Borku Szlacheckim o długości 85 m, szerokości 12 m i najwyższym w Polsce spadzie – 12 m. Czas śluzowania – 45 minut, na zaporze w Łączanach jest przenoska.

C. Brama Tyniecka – przełom Wisły w Piekarach (km 70)

Brama Tyniecka, przełom między wsią Piekary a krakowskim Tyńcem, to największe przewężenie w całej dolinie Wisły, gdzie rzeka przepływa między Wzgórzami Tynieckimi a Skałkami Piekarskimi. Najwęższy jest odcinek u podnóża Góry Klasztornej (około 380 m), na której wznosi się opactwo benedyktynów w Tyńcu z kościołem Świętych Piotra i Pawła – jeden z najstarszych klasztorów w kraju, ufundowany w XI wieku.

Infrastruktura: W pobliżu na brzegu Wisły znajduje się przystanek tramwaju wodnego.

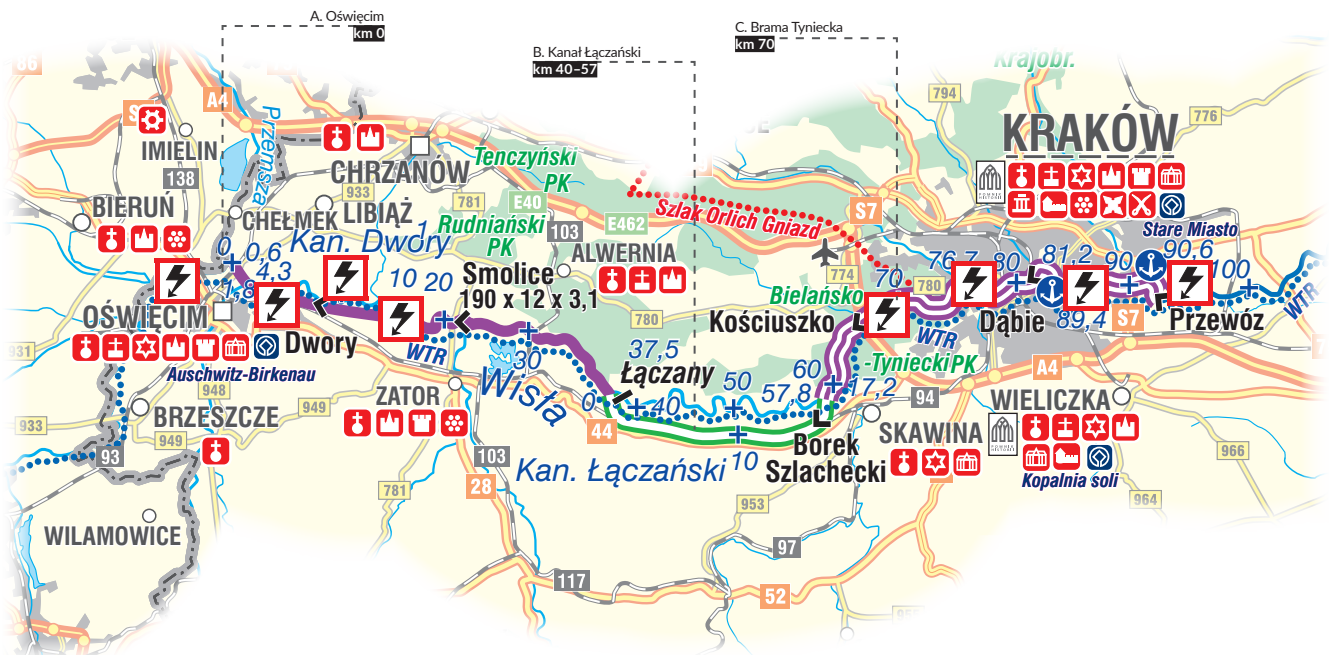

Czy wiesz, że?

Stopień wodny Łączany to kilka atrakcyjnych turystycznie obiektów techniki, takich jak kanał, śluza i elektrownia wodna. Obiekty te ułatwiają pobór wody dla elektrociepłowni w Skawinie, mają znaczenie dla ochrony przeciwpowodziowej i obsługi żeglugi, a elektrownia jest źródłem energii i biologiczną oczyszczalnią wody.

Oświęcim

► Miejskie WOPR, ul. Partyzantów 1

Szlak wodny rzeki Wisły:

odcinek od Krakowa (90 km) do Szczucina (190 km)

A. Kraków (km 70–90)

Kraków to dawna stolica kraju, miasto wpisane na listę światowego dziedzictwa kultury UNESCO. Na Wzgórzu Wawelskim nad Wisłą od XIII wieku góruje Zamek Królewski przebudowany w czasach Jagiellonów w XVI wieku, z renesansowymi krużgankami, kolekcją flamandzkich arrasów i pozostałościami rotundy Świętych Feliksa i Adaukta z XI wieku. W katedrze Świętych Wacława i Stanisława, miejscu koronacji i spoczynku władców Polski, uwagę zwraca barokowa konfesja Świętego Stanisława i renesansowa kaplica Zygmuntońska. Od zamku prosta droga wiedzie na Rynek Główny, jeden z największych średniowiecznych placów Europy, wokół którego (i w bocznych uliczkach) stoją zabytkowe kamienice, pałace i kościoły. W gotyckiej bazylice Mariackiej znajduje się ołtarz Wita Stwosza z XV wieku, w gotycko-renesansowych Sukiennicach działa pasaż handlowy i Galeria Malarstwa Polskiego XIX wieku, a pod ziemią rozciąga się turystyczna trasa Podziemia Rynku. Na Starym Mieście jest też najstarsza polska uczelnia, czyli Uniwersytet Jagielloński, założony w 1364 roku, oraz Muzeum Książąt Czartoryskich – z obrazem Leonarda da Vinci „Dama z gronostajem”. Zachowały się fragmenty murów obronnych z XIV–XV wieku z Barbakanem i Bramą Floriańską, a w miejscu rozebranych znajdują się ogrody zwane Plantami. Na lewym brzegu Wisły zachowała się również średniowieczna dzielnica żydowska Kazimierz z zabytkowymi synagogami i cmentarzami.

Infrastruktura: Nad brzegiem Wisły w Krakowie można spacerować bulwarami. Można też popłynąć w rejs statkami, gondolami lub katamaranami i obejrzeć miasto z ich pokładu. Warto wybrać się w rejs do Tyńca. Organizowane są też spływy.

B. Niepołomice (km 100)

Gotycki zamek myśliwski w XIV wieku wznosił Kazimierz Wielki, który urządził polowania w pobliskiej Puszczy Niepołomickiej. Zamek na planie kwadratu rozbudowano w XVI wieku na renesansową rezydencję wzorowaną na Wawelu. Jego dziedziniec otaczają dwie kondygnacje arkadowych krużganków. Mieści się w nim muzeum z wystawą trofeów myśliwskich i gabinetem Włodzimierza Puchalskiego oraz hotel.

Czy wiesz, że?

W górnym biegu rzeki od źródeł do Zawichostu wyróżnia się początkowy odcinek (140 km) o górskim charakterze. Dalej rozpoczyna się nizinna Wisła górna.

Ciekawostka:

Wiślana Trasa Rowerowa to szlak rowerowy biegnący wzdłuż Wisły, łączący Beskidy (miasto Wisła) z Bałtykiem (Sobieszewo w Gdańsku), o długości około 1200 km. Gotowe są odcinki: śląski i kujawsko-pomorski oraz część małopolskiego i pomorskiego. Trasa przebiega głównie drogami wyłączonymi z ruchu pojazdów silnikowych, w tym wałami przeciwpowodziowymi po obu stronach Wisły.

Informacje o odcinku od Krakowa do Szczucina:

- ▶ **długość odcinka:** około 100 km
- ▶ **główne dopływy:** prawe – Drwinka, Raba, Uszwica, Kisielina, Dunajec; lewe – Szreniawa, Nidzica, Nida
- ▶ **mosty:** Niepołomice (km 102,4), Nowe Brzesko (km 121,2), Górka Sokołowice (km 145,2), Szczucin (km 193,8)
- ▶ **porty, przystanie, nabrzeża:** Niepołomice, Nowy Korczyn, Szczucin

Krakowska trasa kajakowo-żeglarsko-motorowodna**Tyniec – Mogiła:**

- ▶ **trasa:** Kraków Tyniec (opactwo benedyktynów) – Kraków Stare Miasto (Zamek Królewski na Wawelu)
- ▶ **trasa:** łatwa, długość 22 km (w jedną stronę)
- ▶ **przeszkody:** stopnie wodne Kościuszeko i Dąbie

C. Opatowiec (km 160)

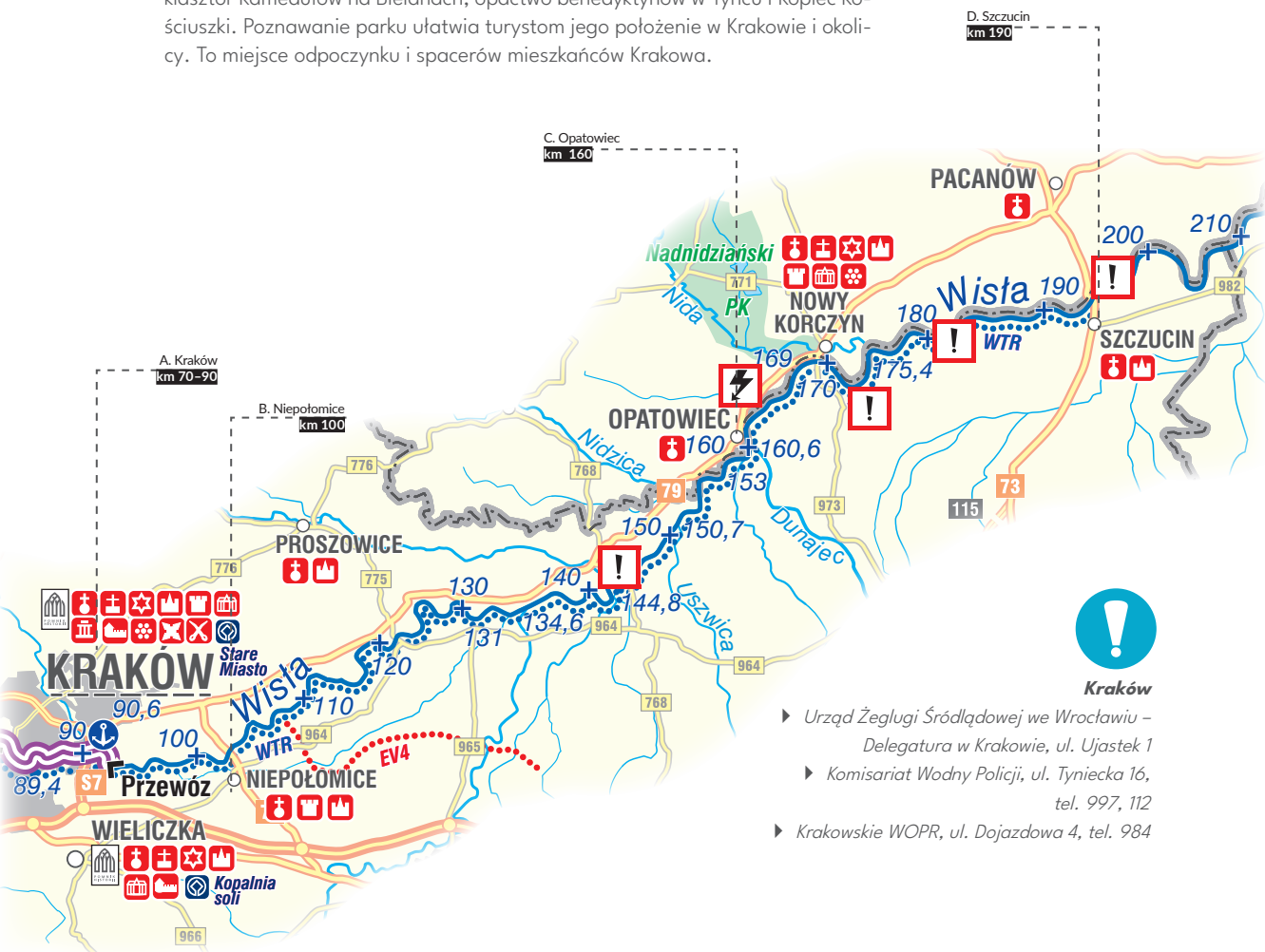
W mieście zachował się poddominikański kościół Świątego Jakuba Starszego Apostoła z XV wieku. W XVII wieku świątynię przebudowano na barokową. Jej zewnętrzne ściany wsparte są przyporami. Wyposażenie jest barokowe i rokokowe.

D. Szczucin (km 190)

Znajduje się tu jedyne w Polsce Muzeum Drogownictwa – ze skansenem oraz kolekcją maszyn i zabytków drogownictwa z całego kraju. Można zwiedzić dwie ekspozycje: na zewnątrz zlokalizowany jest skansen maszyn i urządzeń drogowych, a we wnętrzu wystawiono eksponaty dotyczące budowy i utrzymania dróg i mostów, a także dokumenty oraz przedstawienia dróg i mostów w sztuce.

Atrakcje w pobliżu:

- **Białańsko-Tyniecki Park Krajobrazowy** obejmuje dolinę Wisły oraz sąsiadujące z nią wapienne skałki i lasy. Jego potencjał kulturowo-historyczny to: kościół na Salwatorze, klasztor Kamedułów na Bielanych, opactwo benedyktynów w Tyńcu i Kopiec Kościuszki. Poznawanie parku ułatwia turystom jego położenie w Krakowie i okolicy. To miejsce odpoczynku i spacerów mieszkańców Krakowa.
- **Puszcza Niepołomska** obejmuje dolinę Wisły oraz sąsiadujące z nią wapienne skałki i lasy. Jego potencjał kulturowo-historyczny to: kościół na Salwatorze, klasztor Kamedułów na Bielanych, opactwo benedyktynów w Tyńcu i Kopiec Kościuszki. Poznawanie parku ułatwia turystom jego położenie w Krakowie i okolicy. To miejsce odpoczynku i spacerów mieszkańców Krakowa.

Kraków

- ▶ **Urząd Żelaznicy Śródlądowej we Wrocławiu – Delegatura w Krakowie, ul. Ujastek 1**
- ▶ **Komisariat Wodny Policji, ul. Tyniecka 16, tel. 997, 112**
- ▶ **Krakowskie WOPR, ul. Dojazdowa 4, tel. 984**

Szlak wodny rzeki Wisły:

odcinek od Szczucina (km 190) do Józefowa nad Wisłą (km 318)

Małopolski Przełom WISŁY

Przełomowa dolina Wisły rozciągająca się od Annapola do Puław (około 80 km) ma szerokość 1,5–10 km i głęboko wcina się w otaczające ją wyżyny. Strome wapienne i lessowe skarpy ukształtowane w osadach kredowych, wznoszące się na wysokość 60–90 m nad poziomem rzeki, porastają murawy kserotermiczne.

A. Połaniec (km 220)

Miasto nierozdzielnie związane jest z naczelnikiem Tadeuszem Kościuszką, który w 1794 roku wraz z wojskiem stacjonował pod Połaniem. Tu wydał ważny dokument – Uniwersał połaniecki – uwalniający chłopów z poddaństwa i pańszczyzny. Wydarzenie to upamiętnia kopiec Kościuszki oraz zrewitalizowany plac Uniwersatu Połanieckiego. Jest tu też Izba Pamięci Tadeusza Kościuszki i Galeria Kościuszkowska z ekspozycją reprodukcji Panoramy Raclawickiej i portretami wodzów powstania kościuszkowskiego.

Infrastruktura: Jaz elektrowni w Połaniu (km 223,5) oznakowany jest tablicami, a w trakcie spiętrzenia wody sygnalizacją świetlną i akustyczną. Możliwa jest przenoska lub przewóz większych jednostek – należy to zgłosić z trzydniowym wyprzedzeniem.

B. Baranów Sandomierski (km 242)

Na brzegu Wisły wznosi się renesansowy zamek, piękna rezydencja magnacka zwana Małym Wawelem. Zamek wzniesiony w XVI wieku wielokrotnie zmieniał właścicieli, a obecny kształt nadał mu włoski architekt i rzeźbiarz Santi Gucci. To budynek z narożnymi basztami, wieżę i dziedzińcem z krążankami, otoczony ogrodami.

C. Tarnobrzeg (km 250)

Miasto było ośrodkiem wydobywania i przetwarzania siarki, której ostatnią kopalnię zamknięto w latach 90. XX wieku. Powojenną historię Tarnobrzega można poznać na historyczno-przyrodniczej ścieżce śladami górnictwa i przemysłu siarkowego. Warto odwiedzić Muzeum Polskiego Przemysłu Siarkowego.

Ciekawostka:

Zanim w 1852 roku uruchomiono rejsy pasażerskie między Warszawą a Zawichostem, ustalono punkt do liczenia poziomu wody Wisły umieszczony na spichlerzu w Zawichostcie, odniesiony do punktu zero w Kronsztadzie na Bałtyku. Gdy spichlerz przeniesiono do skansenu, dane umieszczono na łacie ustawionej na jego miejscu. W 1924 roku postawiono dziś już nieczynny wodowskaz w kształcie kamiennej wieżyczki.

Informacje o odcinku od Szczucina do Józefowa nad Wisłą:

- ▶ **główne dopływy:** prawe – Breń, Wisłoka, Babulówka, Łęg, San, Sanna; lewe – Koprzywianka, Opatówka
- ▶ **jazy:** Połaniec (km 223,5)
- ▶ **mosty:** Winnica (km 222,3), Zaduszniaki (km 232,2), Chmielów (km 247,7), Sandomierz (km 269), Zalesie (km 273), Annapol (km 298,4)
- ▶ **porty, przystanie, nabrzeża:** Tursko Małe, Lipnik, Otoka Grabińska, Sandomierz, Zawichost

D. Sandomierz (km 270)

To pełne zabytków miasto malowniczo położone na siedmiu nadwiślańskich wzgórzach, nazywane małym Rzymem. Na Starym Mieście zachowało się wiele zabytków, w tym kościół Świętego Jakuba z XIII wieku. W rynku stoi renesansowy ratusz z przełomu XIV i XV wieku mieszczący muzeum. Góry Pieprzowe tworzą porozcinaną jarami krawędź doliny Wisły o wysokości 40–60 m. Zbudowane są z karbońskich łupków, które wskutek wietrzenia barwą i kształtem przypominają ziarna pieprzu, stąd ich nazwa.

Infrastruktura: Z przystani w Sandomierzu wypływają statki spacerowe w rejsy po Wiśle, działają promy w Baranowie Sandomierskim i Tarnobrzegu. Można skorzystać ze sprzętu wodnego z wypożyczalni przy bulwarze.

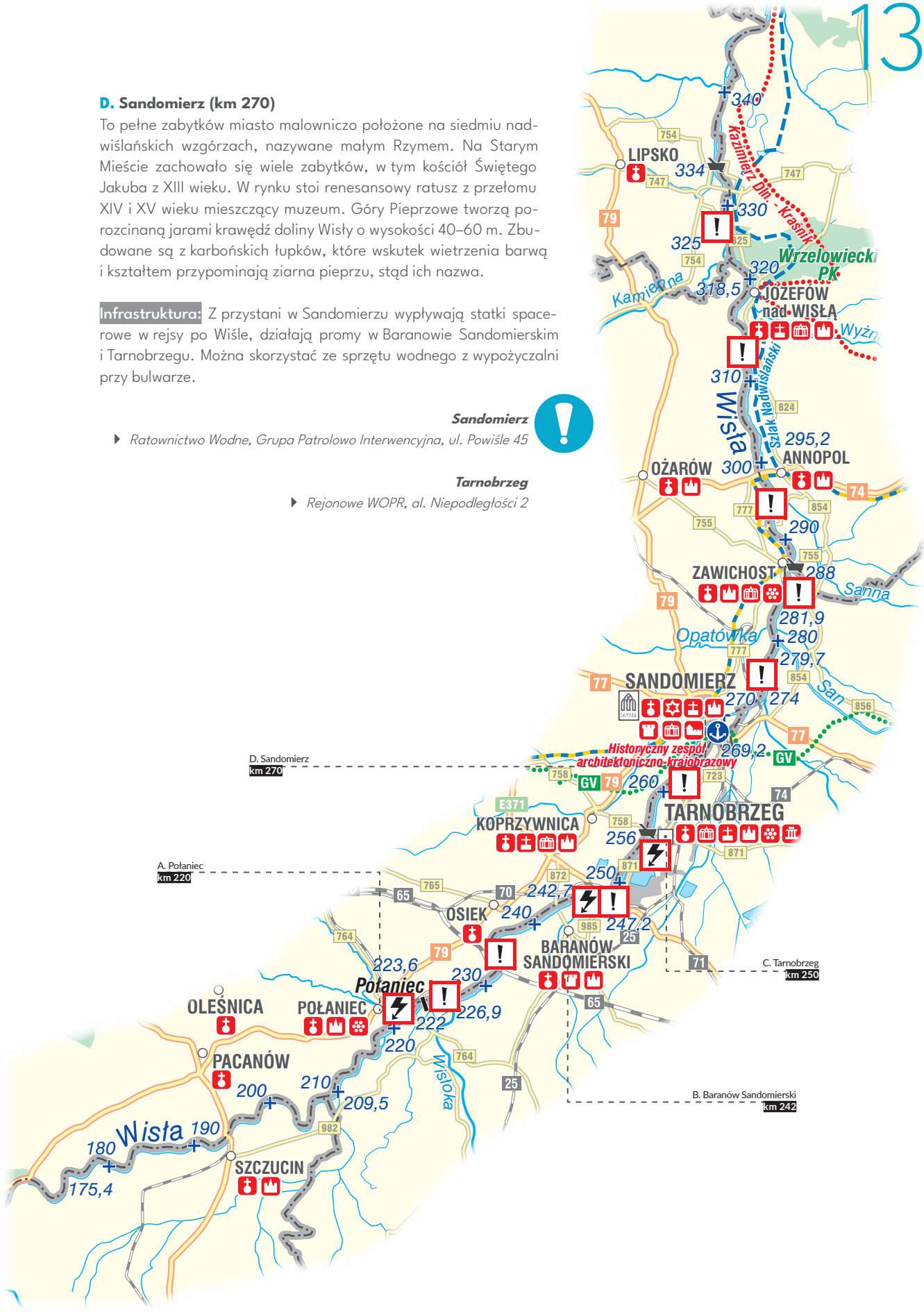
Sandomierz

- ▶ Ratownictwo Wodne, Grupa Patrolowo Interwencyjna, ul. Powiśle 45

Tarnobrzeg

- ▶ Rejonowe WOPR, al. Niepodległości 2

D. Sandomierz
km 270

A. Połaniec
km 220

C. Tarnobrzeg
km 250

B. Baranów Sandomierski
km 242

Historyczny zespół
architektoniczno-krajobrazowy

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Wisła

Wisłoka

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Połaniec

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Wisła

Wisłoka

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Połaniec

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Wisła

Wisłoka

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Połaniec

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Wisła

Wisłoka

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Połaniec

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Wisła

Wisłoka

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Połaniec

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Wisła

Wisłoka

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Połaniec

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Wisła

Wisłoka

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Połaniec

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Wisła

Wisłoka

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Połaniec

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Wisła

Wisłoka

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Połaniec

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Wisła

Wisłoka

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Połaniec

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Wisła

Wisłoka

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Połaniec

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Wisła

Wisłoka

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Połaniec

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Wisła

Wisłoka

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Połaniec

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Wisła

Wisłoka

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Połaniec

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Wisła

Wisłoka

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Połaniec

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Wisła

Wisłoka

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów

Jożefów nad Wisłą

Lipsko

Lipsko

Połaniec

Osiek

Koprzywnica

Sandomierz

Zawichost

Ożarów</

Szlak wodny rzeki Wisły:

odcinek od Józefowa nad Wisłą (km 318) do Warszawy (km 490)

wielka rzeka Europy – WISŁA

Wisła jest dużą europejską rzeką. Może ona zaskoczyć wodniaków wirami, progami, łachami, wyspami czy mieliznami. Jej główny nurt nie zawsze wiedzie środkiem rzeki, potrafi kluczyć od brzegu do brzegu. Poniżej Kazimierza Wisła jest dość płytka i tworzy rozlewiska i ramiona. W dolinie szerokości 10 km Wisła płynie korytem szerokości 0,5–1 km, w jej pobliżu widać starorzeczca, łąki i zarośla wikliny. Na wyższej terasie występują piaszczyste wydmy. Po prawej stronie rzeki ciągną się lasy Mazowieckiego Parku Krajobrazowego.

Ciekawostka:

Budowę zamku książęcego w Czersku rozpoczęto na wiślanej skarpie. Przed zakończeniem prac w XV wieku płynąca u podnóża zamku Wisła zmieniła bieg i odsunęła się o kilka kilometrów. Zamek pozbawiony dostępu do rzeki stracił na znaczeniu, co wpłynęło też na historię Czerska.

A. Kazimierz Dolny (km 356)

To malownicze miasto lubiane przez turystów i artystów, zachwycające lessowymi wąwozami, zabytkami renesansu lubelskiego i bogatą historią. Wśród zabytków są spichlerze z XVI wieku, kamienica Celejowska z XVII wieku, klasztor franciszkanów z XVII wieku, kościół z XIV wieku, baszta i ruiny kazimierzowskiego zamku z XIV wieku. Odbywa się tu wiele wydarzeń kulturalnych.

Infrastruktura: Po Wiśle w sezonie letnim przez cały dzień pływają statki spacerowe. Kazimierz z Janowcem łączy przeprawa promowa (pon.–pt. godz. 8–20, sob.–niedz. 8–21). Port jachtowy działa w sezonie IV–X.

B. Puławy (km 372)

Od drugiej połowy XVIII wieku Puławy były centrum kultury. Kompleks pałacowo-parkowy składa się z barokowo-rokokowego pałacu Czartoryskich z XVII–XVIII wieku, przebudowanego na klasycystyczny. W pałacu księżna Izabela Czartoryska zgromadziła cenne zbiory sztuki, które dały początek pierwszemu w Polsce muzeum narodowemu.

Infrastruktura: Marina w Puławach zapewnia miejsca do cumowania, slipowania i zimowania sprzętu pływającego, wypożyczalnię sprzętu i pole campingowe.

Piaseczno

► Piaseczyńskie WOPR,
ul. Sikorskiego 20, tel. 997, 112

C. Dęblin (km 392)

W mieście o stuletnich tradycjach lotniczych jest Muzeum Sił Powietrznych, opowiadające o historii polskiej wojskowości, siłach powietrznych i broni przeciwlotniczej. Placówka prezentuje zabytki techniki lotniczej i pamiątki związane z polskim lotnictwem wojskowym. Lokalizacja muzeum

Informacje o odcinku od Józefowa nad Wisłą do Warszawy

- **długość odcinka:** około 170 km
- **główne dopływy:** prawe – Kamienna, Krępianka, Iłzanka, Zagożdżonka, Radomka, Pilica, Świder; lewe – Chodelka, Bystra, Kurówka, Wieprz, Orzejka, Promnik, Wilga
- **mosty:** Puławy (km 371,5; 374,2), Dęblin (km 392,3), Góra Kalwaria (km 476,2; 477,6)
- **promy:** Kazimierz Dolny (km 357), Bochtotnica (km 363,2), Świerże Górne (km 425), Gassy (km 487,5)
- **porty, przystanie, nabrzeża:** Puławy, Gołęb, Dęblin, Wilczkowice Górne, Góra Kalwaria
- **elektrownie:** Kozienice (km 425,95)

w sąsiedztwie dęblńskiej „Szkoły Orłąt” oraz przeloty nad ekspozycją wojskowych maszyn to dodatkowe atrakcje.

D. Kozienice (km 415)

W zespole pałacowym z XVIII wieku, należącym niegdyś do króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, działa muzeum. Stopień wody Elektrowni Kozienice znajduje się na lewym brzegu Wisły, w okolicy wsi Świerze Górne.

Infrastruktura: Próg elektrowni nie jest wyposażony w służę, a szlak wodny jest zamknięty. Pokonanie progu przez jednostki pływające możliwe jest dzięki przenosce lub z przystani pływającej z dźwigiem do przenoszenia większych jednostek.

E. Czersk (km 465)

Otoczona sadami wieś położona na wysokiej wiślanej skarpie była stolicą ziemi czerskiej, siedzibą książąt mazowieckich i własnością królów. Najstarsza wzmianka o czerskim grodzie pochodzi z 1142 roku. Z gotyckiego zamku książęcego z przełomu XIV i XV wieku zachowały się mury zewnętrzne i trzy wieże, z których można podziwiać panoramę okolicy.

F. Góra Kalwaria (km 477)

We wsi w XVII wieku założono pierwszą na Mazowszu kalwarię – sanktuarium Męki Pańskiej na wzór Jerozolimy. W 1670 roku miasto

F. Góra Kalwaria
km 477

E. Czersk
km 465

D. Kozienice
km 415

C. Dęblin
km 392

A. Kazimierz Dolny
km 356

B. Puławy
km 372

otrzymało nazwę Nowa Jerozolima i stało się ośrodkiem pielgrzymkowym z ponad 40 miejscami związanymi z życiem Jezusa. Od XIX wieku było też miejscem ważnym dla Żydów. Zachował się układ urbanistyczny z XVII wieku z Ratuszem Piłata (kościół) oraz dwie synagogi, dwór cadyka Altera i kirkut.

Atrakcje w pobliżu:

- **Zamek w Janowcu** to ruiny późnogotycko-renańsowego zamku obronnego z XVI wieku na skarpie wiślanej, przebudowanego na renesansowo-manierystyczny. Działa w nim Muzeum Nadwiślańskie.
- **Otwock** to miasto z drewnianą zabudową letniskową z przełomu XIX i XX wieku w stylu świdermajer, nawiązującym do budownictwa mazowieckiego oraz stylu alpejskich schronisk.

Szlak wodny rzeki Wisły:

odcinek od Warszawy (km 490) do Wyszogrodu (km 590)

warszawska DZIELNICA WISŁA

Nad brzegiem Wisły przyroda spotyka się z rozrywką, kulturą, kulinariami i niesamowitą architekturą. Dlatego rzekę w centrum miasta nieformalnie nazwano 19. dzielnicą Warszawy. To przestrzeń wypoczynkowo-rekreacyjna i miejsce wydarzeń sportowo-kulturalnych. Po lewej stronie rzeki na spacerzy zapraszają bulwary wiślane lubiane przez mieszkańców i turystów. Znajdują się tam liczne restauracje, klubokawiarnie i bary, punkty widokowe, miniplaże, cieniste pergole, place zabaw, leżaki i ścieżka rowerowa. Warto także zajrzeć do położonego nad Wisłą Centrum Nauki Kopernik, ogrodu na dachu Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego czy Muzeum Sztuki Nowoczesnej. Idealną propozycją na wieczór jest położony nieopodal rzeki Multimedialny Park Fontann. Latem prezentowane są tam niezwykle spektakle łączące dźwięk, światło i wodę. Prawa strona Wisły to z kolei teren zielony. Po obu stronach rzeki jest kilka przestronnych plaż, na których można się opalać, urządzać pikniki, bawić z dziećmi czy rozegrać mecz siatkówki plażowej. Wytyczono ścieżkę rekreacyjną i Nadwiślański Szlak Rowerowy, działają siłownie plenerowe, pumptrack i welodrom, można także uprawiać sporty wodne.

W sezonie warto korzystać z rejsów turystycznych i promów łączących brzegi Wisły. Oferta żeglugowa jest różnorodna i obejmuje rejsy: tramwajem wodnym lub statkiem (aż do Twierdzy Modlin, z Podzamcza do Grubej Kaśki, Kanałem Żerańskim nad Zalew Zegrzyński), ornitologiczne, przyrodnicze, historyczne, widokowe, turystyczne, spacerowe i rekreacyjne, a także przeprawy międzybrzegowe.

Czy wiesz, że?

W korycie Wisły (km 509) pracuje okrągła studnia „Gruba Kaśka”, z której woda pobrana z piasków pod dnem rzeki płynie do wodociągów. Metodę jej pobierania, dziś zwaną „ujęciem warszawskim”, jako pierwszy na świecie opracował inżynier Włodzimierz Skoraczewski. Aby „Gruba Kaśka” mogła prawidłowo funkcjonować, muszą wokół niej pływać dwa statki, tak zwane „spulchniacze”, splukujące zanieczyszczenia i rozluźniające piasek nad poddennymi drenami.

Informacje o odcinku od Warszawy do Wyszogrodu:

- ▶ **długość odcinka:** około 100 km
- ▶ **główne dopływy:** prawe – Narew; lewe – Jeziorka
- ▶ **połączenie z Narwią, Bugiem i Jeziorem Zegrzyńskim:** Kanał Żerański (patrz strona 34)
- ▶ **mosty:** Warszawa (Południowy Anny Jagiellonki km 500; w budowie most pieszo-rowerowy Bulwary Wiślane-Praga; Siekierkowski km 507,1; Łazienkowski km 510,6; Poniatowskiego km 511,9; Średnicowy km 512,1; Świętokrzyski km 512,5; Śląsko-Dąbrowski km 513,9; Gdański km 515,6;

kolejowy km 515,7; Grota-Roweckiego km 518,7; Północny Skłodowskiej-Curie km 522,5); Nowy Dwór Mazowiecki (km 549; 551,5)

- ▶ **promy:** Warszawa (Cypel Czerniakowski, most Poniatowskiego, Podzamcze); Łomianki
- ▶ **porty, przystanie, nabrzeża:** Warszawa (przystanie statków wycieczkowych, katamaranów, łodzi), Czerwieńsk nad Wisłą, Wyszogród

A. Konstancin-Jeziorna (km 490)

Graniczące ze stolicą miasto uzdrowisko posiada warunki niezbędne do prowadzenia lecznictwa: bazę szpitalno-sanatoryjną, mikroklimat, walory przyrodnicze i estetyczne krajobrazu oraz naturalne solanki. W centrum znajduje się park zdrojowy z tężnią solankową. Powietrze wokół tężni ma mikroklimat zbliżony do morskiego. W mieście zachowały się zabytkowe wille z początku XX wieku. W zrewitalizowanej starej piopierni powstało nowoczesne centrum handlowe.

B. Warszawa (km 490–530)

Warszawskie Stare Miasto, wpisane na listę światowego dziedzictwa kultury UNESCO, w 1944 roku w czasie powstania warszawskiego zostało całkowicie zniszczone. Po wojnie mieszkańcy stolicy pięć lat odbudowywali Starówkę. Zrekonstruowano zamek, kościoły, pałace, Rynek Starego Miasta, kamienice wokół niego i wzdłuż wąskich uliczek oraz Barbakan. Jest to wyjątkowy przykład prawie całkowitej odbudowy zabytków pochodzących z nieprzerwanego ciągu historycznego XIII–XX wieku. Niezwykła z perspektywy rzeki jest panorama stolicy, która po latach

ponownie zwraca się ku Wiśle. Ciekawe jest też spojrzenie na Wisłę od strony Warszawy, gdyż nad jej brzegami odbywały się ważne bitwy i wydarzenia decydujące o losach naszego narodu, np. Cud nad Wisłą – jedno z ważniejszych wydarzeń w dziejach świata. Najpiękniejsze widoki Warszawy z prawego brzegu Wisły utrwalił na swoich obrazach Canaletto. Dziś najładniejszą panoramę Starego Miasta można zobaczyć z mostu Śląsko-Dąbrowskiego, a panoramę śródmiejską – z mostu Siekierkowskiego. Z pokładu statku można podziwiać pomnik „Chwała saperom” i pomnik Syreny, jak również wznoszące się na wysokiej skarpie Stare Miasto z Zamkiem Królewskim i katedrą, a na końcu Cytadelę Warszawską.

Infrastruktura: W sezonie VI-IX przy plażach można wypożyczać leżaki, sprzęt sportowy i książki, zasięgnąć informacji o nadwiślańskich atrakcjach w punktach na plażach (Saska, Poniatówka, Rusalka/zoo, Żoliborz), w Pawilonie Edukacyjnym Kamień oraz przy bulwarze Pattona. Dla dzieci organizowane są animacje muzyczno-sportowe i warsztaty plastyczne. W Porcie Czerniakowskim cumuje całoroczna pływająca fińska sauna. Port Czerniakowski to zaplecze ruchu turystyczno-rekreacyjnego po Wiśle – można tu trzymać jednostkę pływającą, skorzystać z wypożyczalni sprzętu wodnego, przystani, basenu portowego i pomostów. Przy bulwarach cumują miejskie barki (okolica Multimedialnego Parku Fontann, Muzeum Sztuki Nowoczesnej, pomnika Syreny). Na barkach można skorzystać z oferty gastronomicznej, zacumować w pobliżu i wypożyczyć sprzęt wodny.

C. Nowy Dwór Mazowiecki (551 km)

Na północny zachód od Warszawy u zbiegu Wisły, Narwi i Wkry można podziwiać Twierdzę Modlin, na którą składają się potężna cytadela na brzegu Narwi, umocnione przedmościa kazuńskie i nowodworskie oraz dwa łańcuchy fortów. To jedna z największych i najlepiej zachowanych twierdz w kraju, wielokrotnie rozbudowywana, z elementami fortyfikacji francuskiej, rosyjskiej i polskiej. Piękny gmach spichlerza zbożowego, zbudowanego w 1844 roku, pełnił również funkcje obronne. Dziś znacznie zniszczony spichlerz wspaniale prezentuje się od strony Wisły.

Ciekawostka:

Na bulwarze Karskiego w Warszawie można obejrzeć nowoczesne rzeźby inspirowane Wisłą (Nadwiślański Szlak Sztuki). Stoi tu też krasnal „Podróżnik” подарowany Warszawie przez Wrocław.

Ciekawostka:

Cytadela w Twierdzy Modlin jest najdłuższym w Europie i drugim na świecie wolnostojącym budynkiem – ma imponującą długość ponad 2250 m.

Atrakcje w pobliżu:

- **Skarpa Warszawska** to wysoka skarpa wiślana w Warszawie (od 6 m na Marymoncie do 25 m w rejonie pałacu Kazimierzowskiego), charakterystyczny naturalny element ukształtowania terenu miasta. To krawędź wysoczyzny Równiny Warszawskiej i zachodnia granica Doliny Środkowej Wisły. Skarpa była ważnym czynnikiem przesądającym o lokalizacji Warszawy, gdyż ułatwiała obronę i zabezpieczała przed powodzią. W XIII wieku wzniesiono na niej pierwszy gród i późniejsze obronne miasto. Dziś wznoszące się na skarpie Starówka i Zamek Królewski są głównymi elementami panoramy miasta od strony Wisły. W rezerwacie Skarpa Ursynowska chroniony jest fragment skarpy z leżącymi u jej podnóża łąkami i torfowiskami.
- **Kampinoski Park Narodowy** położony jest przy północno-zachodniej granicy Warszawy. Obejmuje on położoną w pradolinie Wisły rozległą Puszcę Kampinoską. Teren w okresie polodowcowym ukształtowały wody z topniejącego lodowca spływające do morza szerokim na 18 km korytem Prawisły. Wyspy i ławice dały początek wydmom, a w dawnych korytach i starorzeczach wytworzyły się bagna. Tak powstały ułożone równoleżnikowo pasy wydmore i leżące między nimi pasy bagienne. Symbolem parku jest łoś.
- **Czerwińsk nad Wisłą** szczyci się romańską bazyliką Zwiastowania Najświętszej Marii Panny i dawnym kościołem klasztornym kanoników regularnych z XII wieku. W 1410 roku Władysław Jagiełło modlił się tu o powodzenie wyprawy przeciwko Krzyżakom.

Czy wiesz, że?

Ptaki rzadkie w skali Europy można poznać na poprowadzonym wśród nadrzecznych krajobrazów szlaku ornitologicznym na Mokotowie i w Wilanowie. Na Ptasiej Wyspie i piaszczystej ławicy są miejsca gniazdowania rybitw. Z kolei żoliborska ścieżka pieszka nad brzegiem Wisły prowadzi wśród lasu łęgowego.

Warszawa

- ▶ *Urząd Żeglugi Śródlądowej w Bydgoszczy - Delegatura w Warszawie*
ul. Modlińska 17
- ▶ *WOPR, ul. Marymoncka 34*
- ▶ *Stołeczne WOPR, ul. Pytlasińskiego 17*
- ▶ *Komisariat Rzeczny Policji, ul. Wybrzeże Szczecińskie 6, tel. 997, 112*

Piaseczno

- ▶ *Piaseczyńskie WOPR, ul. Sikorskiego 20*

Nowy Dwór Mazowiecki

- ▶ *Ochotnicza Straż Pożarna, Ratownictwo Wodne, ul. Gospodarcza 1*
- ▶ *Nowodworskie WOPR, ul. Sukienna 14*

Ciekawostka:

Regulację naturalnej, roztokowej Wisły w Warszawie zaczęto w 1885 roku. Najpierw w okolicach ujścia Wilanówki zwiężono i przesunięto nurt rzeki, potem przez ponad 100 lat przebudowywano koryto w Śródmieściu, na odcinku około 20 km zlikwidowano kępy, wyprostowano i utrwalono opaskami brzegi oraz wybudowano ostrogi.

Szlak wodny rzeki Wisły:

odcinek od Wyszogrodu (km 590) do Włocławka (km 680)

sztuczne JEZIORO WŁOCŁAWSKIE

To duży sztuczny zbiornik, który powstał w 1970 roku w środkowym biegu Wisły, od Włocławka do Płocka, po spiętrzeniu wód rzeki zaporą wodną we Włocławku. Jezioro przepływowe w okresach wezbrań Wisły pełni funkcję retencyjną i przeciwpowodziową.

Akwen ma duże walory turystyczne, otaczają go niepowtarzalne krajobrazy i piękna przyroda, co sprzyja wypoczynkowi nad wodą i pozwala na uprawianie sportów wodnych, wędkowanie, wędrówki piesze i rowery oraz relaks na świeżym powietrzu. Na brzegach jeziora rozwinęły się ośrodki turystyczne z rozbudowaną infrastrukturą: Zarzeczewo, Wistka Szlachecka, Soczewka i Murzynowo. We Włocławku powstała przystań wodna na Wiśle oraz przystań miejska, a w Płocku przebudowano port i zbudowano molo.

Infrastruktura: Nad Jeziorem Włocławskim działa kilka portów, marin i stanic – we Włocławku, Płocku, Dobiegniewie, Dobrzyniu nad Wisłą, Duninowie, Murzynowie, Nowym Duninowie i Wistce Szlacheckiej. W sezonie letnim po zalewie pływają jachty motorowe i statki wycieczkowe.

A. Wyszogród (km 590)

W Muzeum Wisły Środkowej i Ziemi Wyszogrodzkiej znajdują się zbiory związane z Wisłą i historią miasta zbudowanego na skarpie między Płockiem a Warszawą, na skrzyżowaniu szlaków handlowych, w tym drogi wodnej, którą spławiano do Gdańska różne towary. W części ekspozycji dotyczącej Wisły można zobaczyć modele dawnych łodzi, barek i statków.

Informacje o odcinku od Wyszogrodu do Włocławka:

- ▶ **długość odcinka:** około 90 km
- ▶ **główne dopływy:** prawe – Moltawa, Skrwa Prawa; lewe – Bzura, Skrwa Lewa
- ▶ **mosty:** Wyszogród (km 589,1), Płock (km 629,3; 632,3), Włocławek (km 674,9; 679,3)
- ▶ **śluzy:** Włocławek (km 674,5)
- ▶ **porty, przystanie, nabrzeża:** Płock, Duninów, Włocławek

Informacje o Jeziorze Włocławskim:

- ▶ **parametry:** długość 48–57 km, powierzchnia 70,5 km², pojemność 408 mln m³, szerokość do 3 km, głębokość 15 m

Ciekawostka:

Wyszogród ze wsią Kamion łączył drewniany most rozebrany w 1999 roku. Za platformę widokową służył jego zachowany dwuprzęsłowy odcinek po stronie Wyszogrodu, rozebrany w 2013 roku.

Ciekawostka:

Na szlaku wodnym od Płocka do Włocławka szeroko rozlana rzeka ma charakter zbliżony do zalewu morskiego, z klifowymi brzegami z prawej strony i płaskimi z lewej. Jest to trudny odcinek z falami i wiatrami.

- ▶ **zatok:** prawy brzeg – Cierszewo, Ciszy, Kuzki, Zarzeczewo; lewy brzeg – Sochaczewska, Nowa Wieś, Wistka Szlachecka
- ▶ **odcinki osłonięte zaporami bocznymi:** Wistka Szlachecka – Włocławek i Płock – Soczewka

Informacje o Elektrowni Wodnej Włocławek:

- ▶ **Informacje o Elektrowni Wodnej Włocławek:**
- ▶ **stopień wodny:** piętrzenie 57,3 m n.p.m., spad 11,3 m
- ▶ **liczba hydrozespołów:** 6 (turbiny Kaplana)
- ▶ **moc:** 160,2 MW

Szlak wodny rzeki Wisły:

odcinek od Włocławka (km 680) do Grudziądz (km 834), z Kanałem Bydgoskim (km 772)

przełomowa DOLINA DOLNEJ WISŁY

Szeroka dolina między Pradolina Toruńsko-Eberswaldzką a równiną Żuław Wiślanych przecina przełomem pojezierne wzniesienia. Po wycofaniu się czoła lodowca Prawiśła zmieniła kierunek z zachodniego na północny i popłynęła do Zatoki Gdańskiej. W taki sposób w okolicy Bydgoszczy powstał przełom z przewężeniem (3 km) w Fordonie. Najszerszej jest w okolicy Grudziądz (18 km).

Płaskie dno doliny ma tu naturalny charakter. Wisła tworzy piaszczyste ławice i wysepki, w dolinie występują starorzecza i torfowiska oraz pola uprawne i pastwiska. Brzegi porastają zarośla wierzbowe i lasy łęgowe, a lasy grądowe – strome zbocza o wysokości 50–70 m, pocięte jarami i dolinkami. Na północ od Chełmna występuje pas wydm śródlądowych. Jest to obszar ochrony ptaków Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły” – z łągowiskami i ostoją ptaków wędrownych i zimujących.

A. Toruń (km 736)

Średniowieczny zespół miejski w Torunia to obiekt z Listy UNESCO. Miasto zawdzięcza początki zakonowi krzyżackiemu, który w XIII wieku zbudował zamek. Później hanzeatyckie miasto odgrywało istotną rolę handlową. Zachowały się budowle publiczne (ratusz, katedra) i prywatne z XIV–XV wieku (Dom Kopernika, kamienice kupieckie, spichlerze) na Starym i Nowym Mieście oraz mury miejskie z bramami.

B. Bydgoszcz (km 772 na Wiśle, km 12 na Brdzie)

Można spacerować i odpocząć na zagospodarowanych wybrzeżach Brdy, gdzie odbywają się ciekawe imprezy. W centrum organizowane są zawody pływackie i spływy kajakowe. Od strony rzeki widać zieloną Wyspę Młyńską, bulwary, średniowieczne spichrze, szklane spichrze z XX wieku, Poczta Polską i Operę Nową.

Infrastruktura: Na Wyspie Młyńskiej działa nowoczesna marina. Miasto można podziwiać w czasie rejsu tramwajem wodnym lub wypożyczyć jednostkę pływającą i popływać po Brdzie w centrum miasta. Najciekawszy krajobrazowo odcinek szlaku wodnego jest między ujściem Brdy a Fordonem.

Ciekawostka:

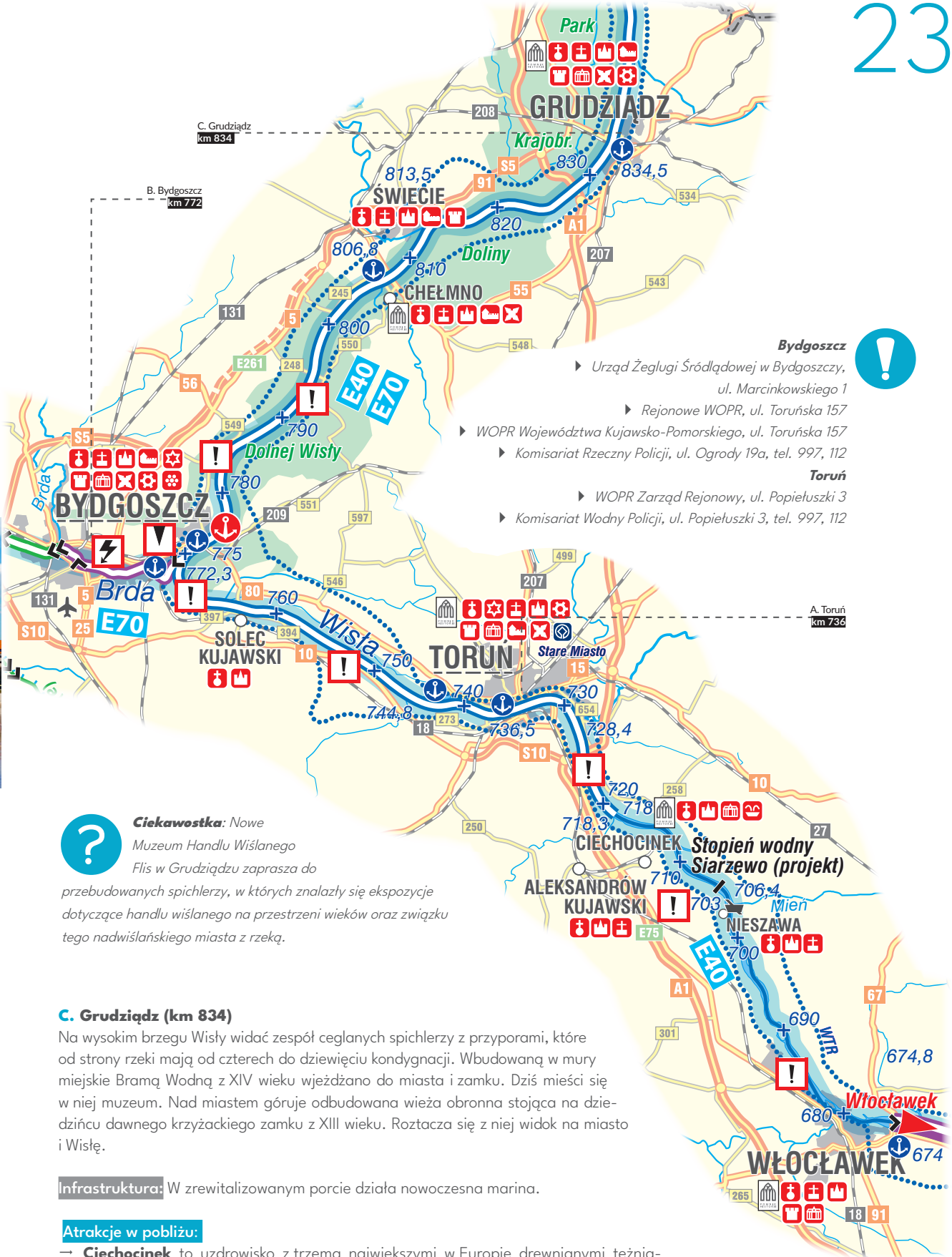
W latach 1908–1915 na Kanale Bydgoskim wybudowano śluzę miejską o konstrukcji dokowej (podnoszenie na poziomie 3,3 m). W pobliżu można zobaczyć unikatową śluzę workową z lat 1882–1884, o niespotykanej konstrukcji trapezowej. Co ciekawe, barki przed śluzą obracano i wprowadzano do niej rufą.

Czy wiesz, że?

Bydgoski Festiwal Wodny to największe święto wodniaków w regionie, łączące żeglarzy, artystów i podróżników. Jedynym w Polsce cyklem koncertów na wodzie z udziałem międzynarodowych artystów jest bydgoska Rzeka Muzyki.

Informacje o odcinku od Włocławka do Grudziądz:

- ▶ **długość odcinka:** około 160 km
- ▶ **główne dopływy:** prawe – Mień, Drwęca, Fryba; lewe – Brda, Wda
- ▶ **mosty:** Toruń (km 725,3; 731,3; 733,8; 735,2), Bydgoszcz-Fordon (km 774,8), Chełmno (km 807,6), Rozgarty (km 827,8), Grudziądz (km 834)
- ▶ **promy:** Nieszawa (km 703)
- ▶ **porty, przystanie, nabrzeża:** Toruń, Solec Kujawski, Bydgoszcz, Chełmno, Grudziądz

Bydgoszcz

- ▶ Urząd Żeglugi Śródlądowej w Bydgoszczy, ul. Marcinkowskiego 1
 - ▶ Rejonowe WOPR, ul. Toruńska 157
 - ▶ WOPR Województwa Kujawsko-Pomorskiego, ul. Toruńska 157
 - ▶ Komisarjat Rzeczny Policji, ul. Ogrody 19a, tel. 997, 112
- Toruń**
- ▶ WOPR Zarząd Rejonowy, ul. Popieluski 3
 - ▶ Komisarjat Wodny Policji, ul. Popieluski 3, tel. 997, 112

Ciekawostka: Nowe

Muzeum Handlu Wiślanego

Flis w Grudziądzu zaprasza do

przebudowanych spichlerzy, w których znalazły się ekspozycje dotyczące handlu wiślanego na przestrzeni wieków oraz związków tego nadwiślańskiego miasta z rzeką.

C. Grudziądz (km 834)

Na wysokim brzegu Wisły widać zespół ceglanych spichlerzy z przyporami, które od strony rzeki mają od czterech do dziewięciu kondygnacji. Wbudowaną w mury miejskie Bramę Wodną z XIV wieku wjeżdżano do miasta i zamku. Dziś mieści się w niej muzeum. Nad miastem góruje odbudowana wieża obronna stojąca na dziedzińcu dawnego krzyżackiego zamku z XIII wieku. Roztacza się z niej widok na miasto i Wisłę.

Infrastruktura: W zrewitalizowanym porcie działa nowoczesna marina.

Atrakcje w pobliżu:

- **Ciechocinek** to uzdrowisko z trzema największymi w Europie drewnianymi łożniami solankowymi, z lat 1824–1859, o wysokości prawie 16 m i łącznej długości ponad 1741 m. Wokół łożni tworzy się mikroklimat jak w inhalatorium.

Szlak wodny rzeki Wisły:

odcinek od Grudziądza (km 834) do Morza Bałtyckiego (km 941), z Martwą Wisłą, Motławą, Nogatem, Szkarpałą, Tużą i Wisłą Królewiecką

ŻUŁAWY WIŚLANE

Żuławy Wiślane obejmują płaską równinę deltową Wisły od rozwidlenia Wisły na Leniwkę i Nogat po Mierzeję Wiślaną. Ich powierzchnia wynosi około 1700 km², z czego 450 km² stanowią depresje. Duży obszar depresyjny, poza okolicami jeziora Druzno, leży w pobliżu Nowego Dworu Gdańskiego. Żuławy, o urodzajnych glebach, to tereny podmokłe powstałe przez akumulację w delcie materiału rzecznoego. Wody powierzchniowe to właściwie kanały o minimalnym spadku i regulowanym poziomie. Główna rzeka, czyli Wisła, wraz z Nogatem dzieli je na Żuławy: Gdańskie (dorzecze Martwej Wisły), Malborskie (dorzecze Szkarpały i mniejszych cieków) i Elbląskie (dorzecze Nogat i Elbląga). Charakterystyczny krajobraz Żuław i budownictwo to zastępa menonitów, którzy od XVI wieku przybywali z Niderlandów na te rolnicze tereny. Przybyścze osuszali poldery, budowali wiatraki, kopali kanały, regulowali ciek wodne, sypali wały przeciwpowodziowe, zakładali pola i pastwiska, nad kanałami budowali wsie w typie wodnych ulicówek, a na usypanych pagórkach stawiali zagrody holenderskie z podcieniowymi domami.

Ciekawostka:

Przekop Wisły (7,1 km) to wykopane w latach 1891–1895 sztuczne koryto Wisły od Przegaliny do Zatoki Gdańskiej. Ujście Leniwki od przepływu do Gdańska nazwano Martwą Wisłą.

A. Kwidzyn (km 867,2)

Zamek kapituły pomezańskiej z XIV wieku, połączony z katedrą z XIII–XIV wieku, jest unikatem gotyckiej architektury. Imponujący widok od strony Wisły obejmuje potężne gdańskie, za którym wznosi się zespół zamkowo-katedralny.

B. Gniew (km 876,7)

Zamek krzyżacki zbudowano na planie czworoboku po 1290 roku i wielokrotnie go rozbudowywano. Dziś działa w nim centrum kultury, turystyki i edukacji historycznej oraz hotel, a dziedziniec zamkowy pełni funkcję sali koncertowej, konferencyjnej i bankietowej.

C. Tczew (km 910)

Działa tu Muzeum Wisły, które przybliża dzieje żeglugi wiślanej i polskiego kajakarstwa. Wśród prezentowanych zabytków odnajdziemy narzędzia, łodzie, modele statków i makiety. Multimedia pozwalają poznać tajniki szkutnictwa, handlu rzecznoego, budowy portów i stoczni. Stare miasto w Tczewie najlepiej podziwiać z nadwiślańskiego bulwaru.

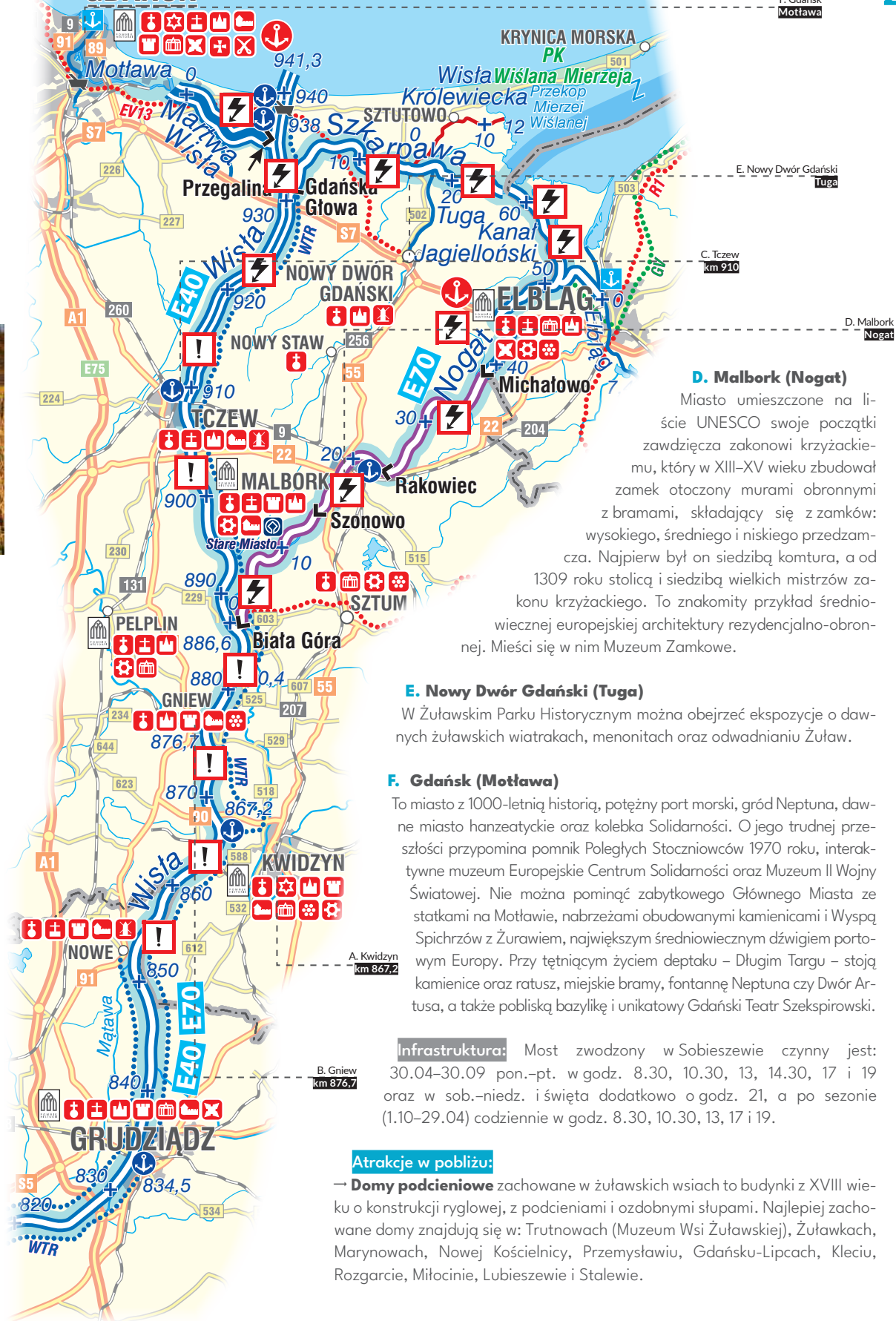
Ciekawostka:

Wzdłuż Motławy od Tczewa do Gdańska wytyczono czerwony Szlak Motławski.

Informacje o odcinku od Grudziądza do Zatoki Gdańskiej:

- ▶ **długość odcinka:** około 110 km
- ▶ **główne dopływy:** prawe – Osa, Nogat, Szkarpała; lewe – Młtawa, Wierzyca, Martwa Wisła
- ▶ **mosty:** Wisła – Kwidzyn (km 868,2), Knybawa (km 903,9), Tczew (km 908,6; 908,7), Kiezmark (km 930); Martwa Wisła – śluza Przegalina (km 0,5, zwodzony), Sobieszewo (km 9, zwodzony); Szkarpała – Drewnica (km 2, zwodzony; km 2,85), Rybina (km 15; 15,5); Nogat – Biała Góra (km 0,4), Malbork (km 18,1; 19,2), Kadowo (km 19,6), Jazowa (km 45,8), Kępki (km 50,8)
- ▶ **śluzy:** Szkarpała – Gdańska Głowa (km 0,2); Martwa Wisła – Przegalina (km 0,6); Nogat – Biała Góra (km 0,4), Szonowo (km 15,5), Rakowiec (km 24), Michałowo (km 38,6)
- ▶ **promy:** Korzeniowo (km 866,9), Mikoszewo–Świbno (km 938,7)
- ▶ **porty, przystanie, nabrzeża:** Wisła – Korzeniowo, Kwidzyń, Mikoszewo, Świbno, Tczew, Kiezmark, Błotnik; Nogat – Biała Góra, Malbork; Szkarpała – Żuławki-Szwedowo, Izbiska, Chorążówka, Rybina, Osłonka, Dublewo; Wisła Królewiecka – Sobieszewo; Martwa Wisła – Mokoszewo, Świbno, Błotnik, Sobieszewo; Kanał Jagielloński – Elbląg

GDAŃSK

F. Gdańsk
Motława**D. Malbork (Nogat)**

Miasto umieszczone na liście UNESCO swoje początki zawdzięcza zakonowi krzyżackiemu, który w XIII–XV wieku zbudował zamek otoczony murami obronnymi z bramami, składający się z zamków: wysokiego, średniego i niskiego przedzamcza. Najpierw był on siedzibą komtura, a od 1309 roku stolicą i siedzibą wielkich mistrzów zakonu krzyżackiego. To znakomity przykład średniowiecznej europejskiej architektury rezydencjalno-obronnej. Mieści się w nim Muzeum Zamkowe.

E. Nowy Dwór Gdański (Tuga)

W Żuławskim Parku Historycznym można obejrzeć ekspozycje o dawnych żuławskich wiatrakach, menonitach oraz odwadnianiu Żuław.

F. Gdańsk (Motława)

To miasto z 1000-letnią historią, potężny port morski, gród Neptuna, dawne miasto hanzeatyckie oraz kolebka Solidarności. O jego trudnej przeszłości przypomina pomnik Poległych Stoczniovców 1970 roku, interaktywne muzeum Europejskie Centrum Solidarności oraz Muzeum II Wojny Światowej. Nie można pominąć zabytkowego Głównego Miasta ze statkami na Motławie, nabrzeżami obudowanymi kamienicami i Wyspą Spichrzów z Żurawiem, największym średniowiecznym dźwigiem portowym Europy. Przy tętniącym życiem deptaku – Długim Targu – stoją kamienice oraz ratusz, miejskie bramy, fontannę Neptuna czy Dwór Artusa, a także pobliską bazylikę i unikatowy Gdański Teatr Szekspirowski.

Infrastruktura: Most zwodzony w Sobieszewie czynny jest: 30.04–30.09 pon.–pt. w godz. 8.30, 10.30, 13, 14.30, 17 i 19 oraz w sob.–niedz. i święta dodatkowo o godz. 21, a po sezonie (1.10–29.04) codziennie w godz. 8.30, 10.30, 13, 17 i 19.

Atrakcje w pobliżu:

→ **Domy podcieniowe** zachowane w żuławskich wsiach to budynki z XVIII wieku o konstrukcji ryglowej, z podcieniami i ozdobnymi słupami. Najlepiej zachowane domy znajdują się w: Trutnowach (Muzeum Wsi Żuławskiej), Żuławkach, Marynowach, Nowej Kościelnicy, Przemysławiu, Gdańsku-Lipcach, Kleciu, Rozgarcie, Miłocinie, Lubieszewie i Stalewie.

- **Drewniane wiatraki**, symbol Żuław, z czasem zastępowano przepompowniami. Zachowały się menonicki wiatrak Koźlak w Drewnicy i wiatrak Holender w Palczewie. W Muzeum Żuławskim znajdują się elementy wiatraka z Ostaszewa.
- **Sztum** był letnią rezydencją wielkiego mistrza krzyżackiego. Dziś z zamku z XIV wieku pozostały skrzydło południowe oraz baszty wjazdowa i więzienna z murami obronnymi. Mieści się tu oddział Muzeum Zamkowego w Malborku.

Szlak Pętli Żuławskiej (długość 303 km): część Międzynarodowej Drogi Wodnej (E70) łącząca szlaki wodne Wisły, Martwej Wisły, Szkarpały, Wisły Królewieckiej, Nogatu, Wisły Śmiałej (ramię ujściowe Wisły w Gdańsku), Wielkiej Świętej – Tugi, Motławy, Kanatu Jagiellońskiego, rzeki Elbląg i Pastęki z wodami Zalewu Wiślanego. Na szlaku są porty, przystanie oraz zabytki i obiekty hydrotechniczne (śluzy, jazy, stacje pomp, mosty zwodzone i obrotowe).

Infrastruktura: Przy dobrej pogodzie jest to trasa łatwa, jeżeli pływa się zgodnie ze znakami brzegowymi. Szkarpałę i Nogat zarasta roślinność. Mosty zwodzone i obrotowe otwierane są w sezonie co dwie godziny. Otwarcia mostów na Szkarpałę (Drewnica i Rybina) dostosowano do kolei wąskotorowej. Szkarpałę i Wisłę Królewiecką można przepłynąć z postawionym masztem. Most przy śluzie Gdańska Głowa jest otwierany na żądanie. Śluzy zwykle są czynne w sezonie w godz. 9–17 (po sezonie do godz. 15) i otwierane na żądanie. Przy wysokich stanach wody na Wiśle zamykane są śluzy: Gdańska Głowa, Przegalina i Biała Góra. Śluza Wielki Upust między Nogatem a Liwą – cały czas otwarta, śluza Kamienna Grodza na Motławie w Gdańsku – zamyka się automatycznie (może odciąć żeglugę w kierunku Martwej Wisły i śluzy Przegalina), wrota bezpieczeństwa Bielnik – cały czas otwarte.

- ▶ **Wisła (km 886,6–941,3):** oznakowana droga wodna
- ▶ **Martwa Wisła (długość 27 km):** od Wisły do Zatoki Gdańskiej z odnogą do Błotnik (w 1840 roku był to odcinek Leniwiki od ujścia do wsi Górki, po wykonaniu przekopu Wisły jest to odcinek dawnej Leniwiki od Przegaliny do ujścia przy Westerplatte w Gdańsku)
- ▶ **Motława (długość 2,5 km):** stare koryto (Stara Motława) w Gdańsku do Zatoki Gdańskiej (port morski, Stara Motława płynie obok Starego Przedmieścia i Głównego Miasta, po opłynięciu Wyspy Spichrzów łączy się z Nową Motławą i wpada do Martwej Wisły)
- ▶ **Nogat (długość 62 km):** oznakowana droga wodna od śluzy w Białej Górze do Zalewu Wiślanego (wschodnie ramię ujściowe Wisły oddzielone śluzą w Białej Górze, uchodzi deltą do Zalewu Wiślanego)
- ▶ **Szkarpała (długość 25 km):** oznakowana droga wodna od śluzy Gdańska Głowa do Zatoki Gdańskiej (obwałowana, najkrótsza droga z Gdańska na Zalew Wiślany)
- ▶ **Tuga (długość 10 km):** od Nowego Dworu Gdańskiego do ujścia do Szkarpały (staby nurt, zarastające koryto, dostępna dla niewielkich jednostek)
- ▶ **Wisła Królewiecka (długość 12 km):** od Szkarpały do Zalewu Wiślanego (ramię Szkarpały uchodzące do Zalewu Wiślanego w pobliżu Kobylej Kępy)
- ▶ **Kanał Jagielloński (długość 5,7 km):** łączy rzekę Elbląg z Nogatem (najkrótsza droga wodna łącząca Elbląg z Gdańskiem)

Czy wiesz, że?

Nad Starą Motławą w Gdańsku można spacerować Długim Pobrzeżem, obejrzeć Zieloną Bramę, Starego Żurawia, zabytkowe spichlerze oraz statek muzeum Soldek. Motławą pływa tramwaj wodny.

Czy wiesz, że?

Kanał żegludowy przez Mierzęję Wiślaną między Przebrnem a Skowronkami (długość 1,5 km) to przekop łączący Zalew Wiślany z Zatoką Gdańską, skracający o 100 km i uproszczający morski szlak na Bałtyk, omijający Cieśninę Piławską w Rosji. Otwarcie kanału nastąpiło w 2022 roku.

Gdańsk

- ▶ **Urząd Żegludgi Śródlądowej w Bydgoszczy – Delegatura w Gdańsku**, ul. Na Stoku 50
 - ▶ WOPR Województwa Pomorskiego, ul. Litewska 2
- ▶ **Gdańskie Ratownictwo Wodne**, ul. Traugutta 14
 - ▶ Komisariat Wodny Policji, ul. Długa Grobla 4, tel. 997, 112

Gdynia

- ▶ **Pomorskie WOPR**, al. Jana Pawła II 9
- ▶ **Sopot**
- ▶ **Sopockie WOPR**, ul. Hestii 3

Kanał Elbląski (z jeziorami na trasie i jeziorami: Druzno, Jeziorak, Mały Jeziorak, Szeląg Mały i Szeląg Wielki), Kanał Bartnicki z jeziorem Bartężek, Kanał Dobrzycki z jeziorem Ewingi, Kanał Jagielloński od połączenia z Nogatem do Zalewu Wiślanego, rzeka Elbląg od jeziora Druzno do Zalewu Wiślanego

Szlak KANAŁU ELBLĄSKIEGO

Wzdłuż niezwykle atrakcyjnej widokowo drogi wodnej, wiodącej kanałami i jeziorami przez Żuławy Elbląskie i Pojezierze Iławskie, na turystów czeka piękna przyroda i wiele niezwykłych obiektów hydrotechnicznych o ciekawej historii. Szlak wodny łączy Iławę i Ostródę z Elblągiem. Po drodze mija magiczne śluzy i pięć pochylni zlokalizowanych przed jeziorem Druzno w kierunku Elbląga. Na odcinku od Iławy mija duże, atrakcyjne jezioro Jeziorak i przepływa jedynym w kraju czynnym akweduktem nad Jeziorem Karnickim. W Miłomłynie szlak się rozgałęzia: prowadzi przez kilka śluz do Ostródy lub wiedzie do Elbląga dużo dłuższym odcinkiem z unikalnymi pochylniami.

Na kanale – poza śluzami umożliwiającymi pokonanie różnic poziomów wody – na odcinku prawie 10 km jest też pięć pochylni, którymi jednostki pływające, w tym również statki białej floty, są przewożone lądem „po trawie”

Informacje o Kanale Elbląskim:

- ▶ **parametry:** długość całkowita z odgałęzieniami 152 km, szerokość minimalna 7 m, głębokość tranzytowa poniżej 1 m, różnica poziomów na śluzach i pochylniach 103 m
- ▶ **długości odcinków:** Ostróda–Elbląg 81 km, Ostróda–Iława 47 km, Ostróda–Staszkowo 31 km, Ostróda–Miłomłyn 15 km, Iława–Zalewo 36 km, Iława–Miłomłyn 32 km, Miłomłyn – pochylnia Buczyniec 37 km, Miłomłyn–Staszkowo 33 km, Miłomłyn–Zalewo 31 km, Miłomłyn–Małdyty 23 km, pochylnia Buczyniec – jezioro Druzno 15 km
- ▶ **porty, przystanie, nabrzeża:** Ostróda, Iława, Elbląg, Węgle, Miłomłyn, Karczemka, Małdyty, Zalewo
- ▶ **pochylnie:** Całuny (km 45,8, różnica poziomów 13,8), Jelenie (km 43,8, różnica poziomów 22 m), Oleśnica (km 41,7, różnica poziomów 24,5 m), Kąty (km 38,7, różnica poziomów 18,9 m), Buczyniec (km 36,7, różnica poziomów 20,6 m) – szerokość wózka na pochylni: górna część 3,6 m, dolna część 2,6 m, maksymalna długość jednostki 27 m
- ▶ **śluzy:** Miłomłyn (km 3,5; szerokość 3,6 m, długość 34 m, różnica poziomów 3,5 m), Zielona (km 4,6; szerokość 3,5 m, długość 34 m, różnica poziomów 2 m), Ostróda (km 15; szerokość 3,3 m, długość 29 m, różnica poziomów 2 m), Mała Ruś (km 19,1; szerokość 3,2 m, długość 29 m, różnica poziomów 1,6 m), tunel Stare Jabłonki
- ▶ **wrota bezpieczeństwa:** Miłomłyn (szerokość 3,6 m), Buczyniec (szerokość 3,6 m), Ligowo (szerokość 4,4 m), Zagadka (szerokość 4,4 m)
- ▶ **maksymalne wymiary jednostek pływających:** szerokość przy dnie do 2,6 m, szerokość górą do 3,35 m, długość do 26,8 m
- ▶ **miejsce w systemie szlaków wodnych:** znaczenie regionalne
- ▶ **znaczenie drogi wodnej:** regionalne i turystyczne z odcinkami o różnych klasach żeglowności i portem w Elblągu o znaczeniu międzynarodowym

ciekawostka / warto wiedzieć / JEZIORO KARNICKIE

Przez Jezioro Karnickie przebiega sztuczny nasyp Kanału Iławskiego (długości 484 m), będący fragmentem drogi wodnej Kanału Elbląskiego. Zbudowano go, gdyż poziom Jeziora Karnickiego był niższy od poziomu Jezioraka o 3 m. Środkiem wału (wysokości 6 m i szerokości 50 m) biegnie wypelniona wodą rynna kanału (szerokości 10 m i głębokości 1,5 m). Lustro wody w kanale znajduje się 2 m nad poziomem Jeziora Karnickiego.

na specjalnych wózkach. Powstały także odcinki łączące jeziora i skanalizowane rzeki. W latach 2012–2015 wyremontowano odcinki kanału, śluzy i pochylnie, zbudowano nabrzeża cumownicze. Ale kanał to „żywy organizm”, który co jakiś czas wymaga udrożniania odcinków zarastających roślinnością wodną, usuwania spłyceń i pływających wysp czy konarów drzew. Czasem prześwit kanału zmniejszają zwieszające się nisko gałęzie drzewa. A cięgle rosnące zainteresowanie kanałem turystów i wodniaków przyczynia się do rozbudowy już istniejącej infrastruktury turystycznej.

droga wodna Kanału Elbląskiego: STASZKOWO – jezioro Szelaq Mały, tunel Stare Jabłonki, **Kanał Szelaqski**, jezioro Szelaq Wielki, Kanał Ostródzki, śluza Mała Ruś, Jezioro Pauzeńskie, śluza Ostróda, Jezioro Drwęckie – OSTRÓDA – Kanał Elbląski: śluza Zielona, Jezioro Liwskie (lub Kanał Liwski – MIŁOMŁYN), śluza Miłomłyn (**połączenie ze szlakiem z IŁAWY**), wrota bezpieczeństwa Miłomłyn, Jezioro Ińskie (z jeziorem Jelonek), jezioro Sopelka, jezioro Copki, jezioro Rakówka, jezioro Ruda Woda (z jeziorem Bartężek i Kanałem Duckim/Bartnickim) – MAŁDYTY – jezioro Samród, jezioro Piniewo z jeziorem Budwity, wrota bezpieczeństwa Buczyniec, pochylnie (Buczyniec, Kąty, Oleśnica, Jeleniem, Całuny), jezioro Druzno, rzeka Elbląg – ELBLĄG – (połączenie Kanałem Jagiellońskim z Nogatem – **Wielka Pętla Żuławska**) Zalew Wiślany

szlak Iławy: jezioro Jeziorak Mały – IŁAWA – jezioro Jeziorak (z rzeką Iławką, Jeziorem Płaskim, jeziorem Ewigi i Kanałem Dobrzyckim), jezioro Dauby, Kanał Iławski z Jeziorem Karnickim, wrota bezpieczeństwa Zagadka i Ligowo – połączenie z Kanałem Elbląskim za śluzą Miłomłyn

trochę HISTORII

Inżynier Georg Jacob Steenke na zlecenie Fryderyka Wilhelma IV zaprojektował i zrealizował żeglowny kanał łączący Prusy Wschodnie z Bałtykiem. Problemem technicznym było pokonanie na odcinku 11 km różnicy poziomu wód między jeziorami (99 m). Nad projektem pracowano od 1837 roku, a prace terenowe prowadzono w latach 1844–1860. Podczas robót hydrotechnicznych wyrównano poziomy wód w zbiornikach, zbudowano pochylnie i śluzy. Pierwszy statek popłynął kanałem w 1860 roku. W latach 70. XIX wieku uruchomiono trzy nowe śluzy i oddano odcinek z Ostródy do Staszkowa, a ostatnią pochylnię – Całuny – ukończono w 1881 roku.

Niezwykłymi zabytkami techniki są pochylnie napędzane energią przepływającej między poziomami wody, która porusza koło wodne połączone z mechanizmem napędzającym wózki transportowe, jadące po szynach łączących odcinki kanału. Na każdej pochylni są dwa wózki na dwóch równoległych torach jadące w przeciwnych kierunkach. Można nimi transportować w jednym kierunku statki o wadze do 50 ton lub dwa statki o wadze do 38 ton jednocześnie w obu kierunkach.

Czy wiesz, że?

W 2007 roku w plebiscycie „Rzeczpospolitej” Kanał Elbląski został uznany za jeden z „siedmiu cudów Polski”.

Ciekawostka:

Kanał Elbląski jest węższy od innych kanałów mazurskich (szerokość 7–12 m, w miejscach wrót 3,6–4,4 m).

Infrastruktura:

► Rejsy po kanale statkami białej floty obsługuje żegluga z biurami w Ostródzie, Elblągu i Buczyńcu. Kilku mniejszych armatorów prowadzi rejsy czarterowe. Regularna żegluga utrzymywana jest na trasie Ostróda–Elbląg, rejsy działają na kilku odcinkach kanału oraz spacerowe po Jeziorze Drwęckim i rzece Elbląg. Rejsy odbywają się głównie w sezonie IV–X, codziennie lub w wybrane dni tygodnia. Można też wyczerterować jednostkę pływającą. Pochylnie i śluzy są czynne w sezonie V–IV codziennie w godz. 7–19.

A. Iława

W mieście nad jeziorem Jeziorak znajduje się różnorodna baza turystyczna.

Infrastruktura: Można wypożyczyć lub wyczerterować jednostkę pływającą.

B. Jezioro Jeziorak

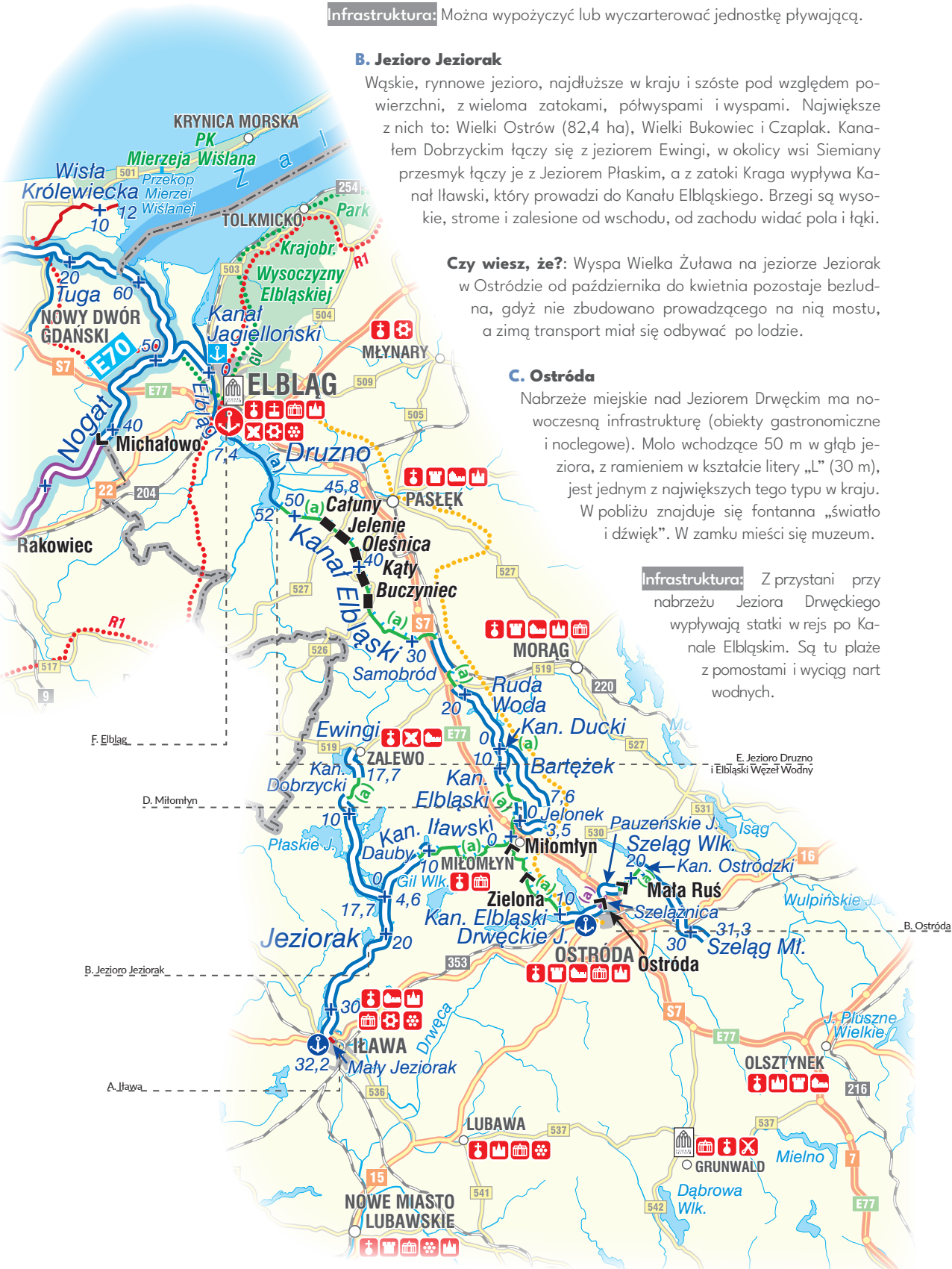
Wąskie, rynnowe jezioro, najdłuższe w kraju i szóste pod względem powierzchni, z wieloma zatokami, półwyspami i wyspami. Największe z nich to: Wielki Ostrów (82,4 ha), Wielki Bukowiec i Czaplak. Kanałem Dobrzyckim łączy się z jeziorem Ewingi, w okolicy wsi Siemiany przesmyk łączy je z Jeziorem Płaskim, a z zatoki Kraga wypływa Kanał Iławski, który prowadzi do Kanalu Elbląskiego. Brzegi są wysokie, strome i zalesione od wschodu, od zachodu widać pola i łąki.

Czy wiesz, że?: Wyspa Wielka Żuława na jeziorze Jeziorak w Ostródzie od października do kwietnia pozostaje bezлюдna, gdyż nie zbudowano prowadzącego na nią mostu, a zimą transport miał się odbywać po lodzie.

C. Ostróda

Nabrzeże miejskie nad Jeziorem Drwęckim ma nowoczesną infrastrukturę (obiekty gastronomiczne i noclegowe). Molo wchodzące 50 m w głąb jeziora, z ramieniem w kształcie litery „L” (30 m), jest jednym z największych tego typu w kraju. W pobliżu znajduje się fontanna „światło i dźwięk”. W zamku mieści się muzeum.

Infrastruktura: Z przystani przy nabrzeżu Jeziora Drwęckiego wypływają statki w rejs po Kanale Elbląskim. Są tu plaże z pomostami i wyciąg nart wodnych.

D. Miłomłyn

Nad miastem góruje gotycka dzwonnica z XIV wieku, połączona arkadowym łącznikiem z kościołem Świętego Bartłomieja. Zachowały się pozostałości murów obronnych z XIV wieku.

E. Jezioro Druzno i Elbląski Węzeł Wodny

To płytkie, duże jezioro deltowe na Żuławach Wiślanych, dawniej część Zalewu Wiślanego, prawie całkowicie zarosnięte roślinnością wodną i trzcinami. Szlak wodny przez jezioro prowadzi korytarzem wśród trzcin, przecinając go liczne odgałęzienia, w których można się zatrzymać. Piękne krajobrazowo są wpadające do jeziora rzeki, głównie lewe dopływy: Tina, Dzierzoń, Bawelka i Fiszewka. Na jeziorze warto podziwiać bogatą roślinność i świat zwierząt. Tina płynie w pobliżu największej krajowej depresji w Raczkach Elbląskich, we wsi Jezioro przerzucony jest nad nią ładny most zwodzony (nieczynny), w Różanach można zobaczyć parową stację pomp, na Dzierzgoni i Bawelce widać ślady działalności bobrów i zabytki hydrotechniczne. W rezerwacie Jezioro Druzno są miejsca lęgowo-płaskowina wodno-błotnego.

Infrastruktura: Na jeziorze działa przystań wędkarska Węgle.

F. Elbląg

W mieście wzdłuż rzeki Elbląg długimi odcinkami ciągną się nabrzeża portowe z przystaniami. W centrum warto zatrzymać się przy bulwarze Zygmunta Augusta między zwodzonymi mostami. Roztacza się stąd piękny widok na odrestaurowane Stare Miasto z historycznym układem urbanistycznym, podzamczem, zespołem klasztornym i szpitalnym, wieżą katedralną i kamieniczkami.

Infrastruktura: Są tu duże porty jachtowe z zapleczem, można też zatrzymać się na jednej z kilku przystani.

Atrakcje w pobliżu:

- **Truso** to pruski port handlowy i osada rzemieślniczo-kupiecka istniejąca w VIII–XI wieku na południowym wybrzeżu Bałtyku, część wczesnośredniowiecznego systemu handlowego wikingów między plemionami pruskimi i słowiańskimi, utrzymującego kontakty z dalekimi zakątkami Europy. Długo nie było znane położenie Truso, co wynikało ze zmian topograficznych Żuław. Osadę zlokalizowano w czasie badań archeologicznych na wschodnim brzegu jeziora Druzno, na południe od Elbląga.
- **Izba Historii Kanału Elbląskiego** przybliży dzieje Kanału Elbląskiego, jego rewitalizację i unikalny system napędowy pochylni. Prowadzone są tam zajęcia edukacyjne dla dzieci oraz wyświetlany jest film dokumentalny o kanale.

Ciekawostka:

Największa depresja rozpościera się wokół jeziora Druzno, głównie po jego zachodniej i północno-zachodniej stronie. Ma ona powierzchnię 181 km² (22 km długości i 13 km szerokości). W Raczkach Elbląskich znajduje się najniższy punkt Polski, położony 1,8 m poniżej poziomu morza.

Olsztyn

- ▶ WOPR Województwa Warmińsko-Mazurskiego, ul. Polna 16
 - ▶ Komenda Miejska Policji, ul. Partyzantów 23, tel. 997, 112
- Elbląg**
- ▶ Elbląskie WOPR, ul. Robotnicza 68

Informacje o jeziorach:

- ▶ **Druzno:** powierzchnia 1147–1790 ha, wysokość zwierciadła wody 0,1 m n.p.m., głębokość maksymalna 2,5–3 m
- ▶ **Jezioro Jeziorak:** powierzchnia 3152 ha, długość 27,45 km, szerokość maksymalna 2,4 km, głębokość maksymalna 13 m

SZLAKI WODNE RZEK BIEBRZY, NARWI I BUGU

Kanał Augustowski od granicy z Białorusią do połączenia z Biebrzą, Biebrza od ujścia Kanału Augustowskiego do ujścia do Narwi; Narew od ujścia Biebrzy do ujścia do Wisły z Jeziorem Zegrzyńskim i Kanałem Żerańskim; Bug od ujścia rzeki Muchawiec do ujścia do Narwi

rzeka Biebrza

Biebrza to piękna krajobrazowo droga wodna, dzika, o wyjątkowej różnorodności zamieszkujących nad nią gatunków ptaków i bogatej szacie roślinnej. To raj dla miłośników przyrody. To rzeka nizinna, łatwa i nieuciążliwa, o szerokim korycie, znacznej głębokości i wyraźnym, ale spokojnym nurcie, płynąca przez bagna, lasy i trzcinowiska, mijająca nieliczne wioski i miejsca biwakowe. Odcinkami silnie meandruje, tworzy wiele starorzeczy, odnóg, rozlewisk, zatok i zastoisk. „Polską Amazonkę” nazywany jest długi odcinek Biebrzy z ujściem do Narwi, silnie meandrujący wśród rozległych bagien. Przebiega on przez Biebrzański Park Narodowy, nie można tu biwakować i obowiązują ograniczenia w ruchu.

rzeka Narew

To jedna z najdłuższych rzek w kraju, ze źródłami na Białorusi w Puszczy Białowieskiej. W Polsce przy granicy przepływa przez Jezioro Siemianowskie i dalej aż do zaporowego Jeziora Zegrzyńskiego, gdzie w pobliżu Serocka łączy się z Bugiem. W Nowym Dworze Mazowieckim wpada do Wisły. To rzeka nizinna o naturalnym charakterze prawie na całej długości. Od ujścia Biebrzy do ujścia Pisy meandruje w rozległej dolinie wśród torfowisk i rozlewa się wśród mokradel, tworzy rozgałęzienia i płynie wieloma korytami. Jej bagniste brzegi porastają drzewa. Pływające kępy, porośnięte sitowiem i trzcinami, są schronieniem ptaków wodnoblotnych. Od Łomży rozwidła jest mniej, od Nowogrodu płynie jednolitym korytem, rzadko się rozlewa, mało jest fach i wysp, a wysokie brzegi tworzą piaszczyste urwiska.

rzeka Bug

Ten lewy dopływ Narwi ma źródła w Werchobużu w Ukrainie, na odcinku od Brześcia płynie przez Mazowsze i wpada do Jeziora Zegrzyńskiego. Bug jest rzeką dynamiczną, pełną mielizn, kamienistych raf, wąskich przesmyków między wyspami. W dolnym biegu jest rzeką szeroką o piaszczystych brzegach obramowanych lasami, rozlewa się szeroko, tworząc fache i wyspy porośnięte roślinnością. Prawy brzeg jest wyższy i jest na nim wiele miejsc biwakowych. Piaszczyste brzegi i czysta woda tworzą świetne warunki do kąpieli i plażowania. Zachodnią część doliny Bugu obejmuje Nadbużański Park Krajobrazowy, a wschodnią – Park Krajobrazowy Podlaski Przełom Bugu.

Szlak wodny rzeki Biebrzy:

Kanał Augustowski od połączenia z Biebrzą (km 0) do granicy państwa (km 81,8) z jeziorami na trasie, Biebrza (km 84,2) od ujścia Kanału Augustowskiego do ujścia do Narwi (km 248,5)

Kanał AUGUSTOWSKI

Kanał łączy dopływy Wisły z Bałtykiem i jest częścią Szlaku Batorego oraz Europejskiego Szlaku Dziedzictwa Przemysłowego, nie jest skomunikowany z innymi drogami wodnymi w kraju, ale jest żeglowny i ma połączenie z Niemnem. W czasie rewolucji przemysłowej na początku XIX wieku ważne gospodarczo były połączenia śródlądowe. Kanał projektował i budował w latach 1823–1839 późniejszy generał Ignacy Prądzyński. W czasie polsko-pruskiej wojny celnej transportowano nim zboże do Gdańska, omijając pruskie komory celne. Później kanał wykorzystywano lokalnie, spławiano nim drewno i materiały budowlane. Po II wojnie światowej odcinek polski odbudowano i zmodernizowano.

Ciekawostka:

W 2023 roku przypada jubileusz 200-lecia Kanału Augustowskiego.

Szlak Kanału Augustowskiego: ujście Biebrzy (km 0), rzeka Netta (śluzą **Dębowo** km 0,3), kanał równoległy do Netty (śluzą **Sosnowo** km 13,2; śluzą **Borki** km 19,25; śluzą **Białobrzegi** km 27,1; śluzą **Augustów** 32,5 km), kanał Bystry oraz jeziora Necko i Białe Augustowskie, śluzą **Przewięź** (km 43,5), kanały i jezioro Studzienniczne (km 43,5), śluzą **Swoboda** (km 47,4), stawy Swoboda i Górczyckie, śluzą **Górczyca** (km 57), kanały oraz jeziora Orle i Paniewo (km 57), śluzą **Paniewo** (km 60,9), śluzą **Perkuć** (km 63), kanał z jeziorami Mikaszewo i Mikaszewo Staw oraz staw Mikaszówka, śluzą **Mikaszówka** (km 69,1), śluzą **Sosnówek** (km 70,3), ujście Czarnej Hańczy (km 70,5), śluzą **Tartak** (km 74,4), śluzą **Kudryniki** (km 77,4), pas graniczny Polska–Białoruś (km 80–83,4), śluzą **Kurzyniec** (km 81,75) – granica polsko-białoruska – odcinek na Białorusi (km 83,4–101,2: śluzy Wołkuszek, Dąbrówka, Niemnowo)

Ciekawostka:

Zespół Kanału Augustowskiego jest pomnikiem historii. Od 2008 roku był wspólnym polsko-białoruskim kandydatem na listę światowego dziedzictwa UNESCO, ale wniosek wymaga poprawy.

Infrastruktura: Po kanale z przystani w Augustowie pływają statki wycieczkowe w sezonie V–IX.

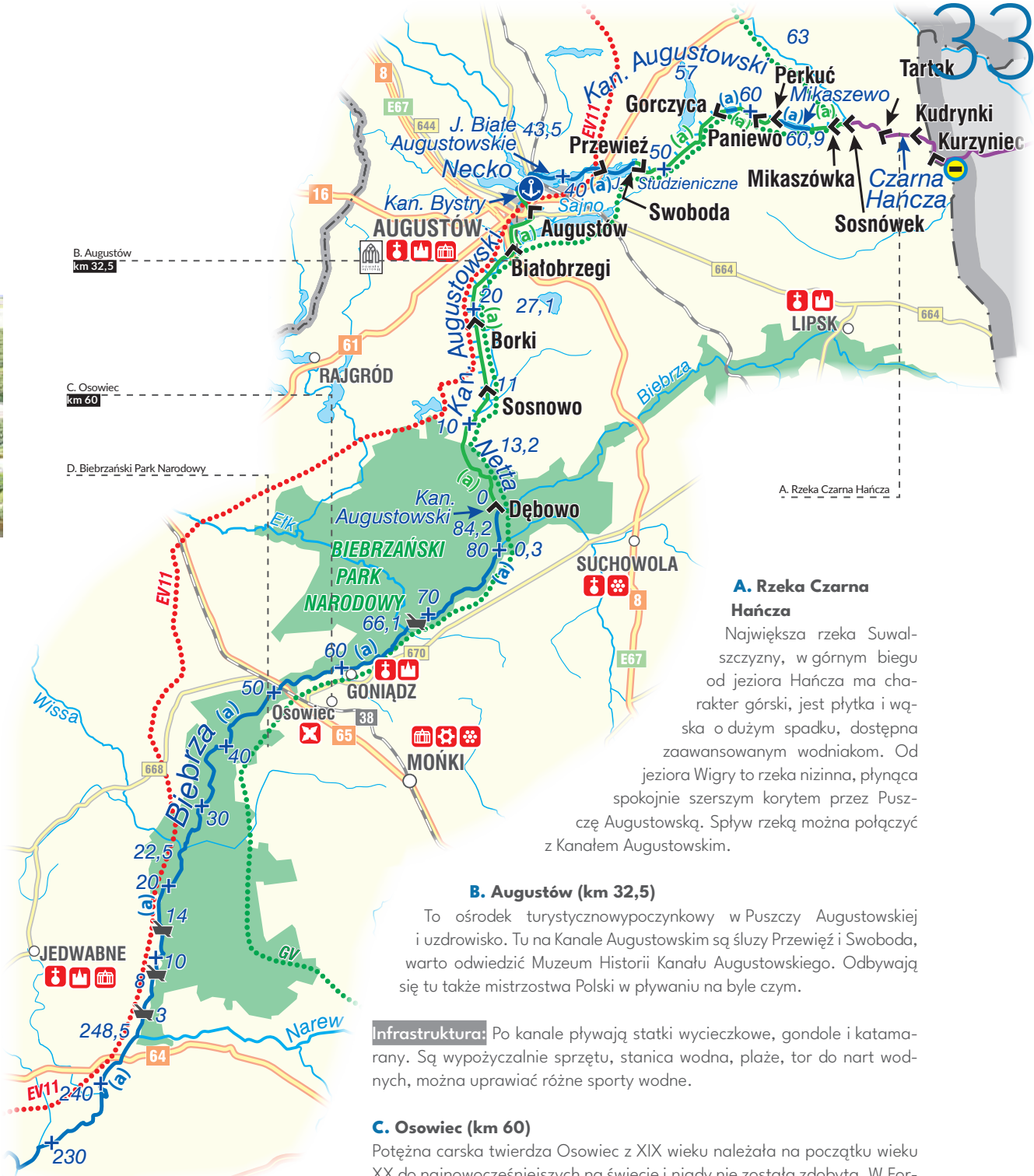
Informacje o Kanale Augustowskim:

- ▶ **parametry:** długość całkowita 101 km, w Polsce 82 km; głębokość minimalna 1,5 m
- ▶ **odcinki:** zachodni – od połączenia z Biebrzą (km 0) do śluz Augustów (km 32,5); wschodni – od śluz Augustów (km 32,50) do śluz Niemnowo na Białorusi (km 101,2)
- ▶ **śluzy:** Dębno (km 0,3), Sosnowo (km 13,2), Borki (km 19,2), Białobrzegi (km 27,1), Augustów (km 32,5), Przewięź (km 43,5), Swoboda (km 47,4), Górczyca (km 57), Paniewo (km 60,9), Perkuć (km 63), Mikaszówka (km 69,1), Sosnówek (km 70,3), Tartak (km 74,4), Kudryniki (km 77,4), Kurzyniec (km 81,8)
- ▶ **porty, przystanie, nabrzeża:** Augustów

Informacje o Biebrzy:

- ▶ **długość:** całkowita 165 km, drogi wodnej 84,2 km
- ▶ **dopływy:** prawe – Elk, Wisła
- ▶ **mosty:** Stare Dolistowo (km 76), Goniądz (km 58), Osowiec (km 58), Osowiec (km 51)
- ▶ **promy:** Wierciszewo (km 3), Rutkowskie (km 10), Mocarze (km 14) i Wroceń (km 70)
- ▶ **miejsce w systemie szlaków wodnych:** regionalne
- ▶ **znaczenie drogi wodnej:** regionalne i turystyczne z odcinkami o różnych klasach żeglowności

A. Rzeka Czarna Hańcza

Największa rzeka Suwalszczyzny, w górnym biegu od jeziora Hańcza ma charakter górski, jest płytka i wąska o dużym spadku, dostępna zaawansowanym wodniakom. Od jeziora Wigry to rzeka nizinna, płynąca spokojnie szerszym korytem przez Puszcę Augustowską. Spływ rzeką można połączyć z Kanalem Augustowskim.

B. Augustów (km 32,5)

To ośrodek turystycznowypoczynkowy w Puszczy Augustowskiej i uzdrowisko. Tu na Kanale Augustowskim są śluzy Przewież i Swoboda, warto odwiedzić Muzeum Historii Kanału Augustowskiego. Odbywają się tu także mistrzostwa Polski w pływaniu na byle czym.

Infrastruktura: Po kanale pływają statki wycieczkowe, gondole i katamarany. Są wypożyczalnie sprzętu, stacja wodna, plaże, tor do nart wodnych, można uprawiać różne sporty wodne.

C. Osowiec (km 60)

Potężna carska twierdza Osowiec z XIX wieku należała na początku wieku XX do najnowocześniejszych na świecie i nigdy nie została zdobyta. W Fortie IV działa trasa historyczno-przyrodnicza, a w Fortie I – trasy zwiedzania i muzeum. Twierdza jest zimowiskiem nietoperzy, a otaczającą ją fosę zasiedlają bobry.

D. Biebrzański Park Narodowy

Park obejmuje rozległy kompleks bagien i torfowisk w podmokłej dolinie z meandrującą Biebrzą. Teren ma pierwotny charakter, występuję tu roślinność bagienna, torfowiskowa i leśna, w tym rośliny rzadkie, ginące i reliktywne. Bagna Biebrzańskie są ostoją łośi. Bogaty jest świat ptaków, w tym lęgowych. Biebrza nazywana jest „polską Amazonką”.

Suwalki

► Suwalskie WOPR, ul. Wojska Polskiego 2

Augustów

► Augustowskie WOPR, ul. Sucharskiego 15

Lomża

► Okręgowe WOPR, ul. Zjazd 18

Szlak wodny rzeki Narwi:

Narew od ujścia rzeki Biebrzy (km 84,2) do ujścia do Wisły (km 0) z Jeziorem Zegrzyńskim i Kanałem Żerańskim

BUG czy NAREW

Narew, dziś prawy dopływ Wisły, do 1962 roku była uważana za prawy dopływ dłuższego od niej Bugu. Do 1963 roku rzekę wypływającą z Jeziora Zegrzyńskiego i łączącą zalew z Wisłą nazywano Bugonarwią. Jednak to, że Narew płynie prosto, a Bug wpada do niej prawie pod kątem prostym i jego wody rozplývają się w ciemnych wodach Narwi, spowodowało uznanie Narwi za rzekę ważniejszą. Dziś do Wisły uchodzi Narew, a Bug jest jej lewym dopływem.

Czy wiesz, że?

Narew to rzeka anastomozująca, zwana też warkoczową, a zatem jedyna w Europie i jedna z niewielu na świecie, która płynie jednocześnie wieloma rozgałęziającymi się i łączącymi korytami.

Kanał ŻERAŃSKI

Kanał łączący Zamek Królewski w Warszawie z posiadłością myśliwską Wazów w Nieporęcie wybudowano na zlecenie króla Zygmunta III. Na jego trasie na przełomie lat 50. i 60. XX wieku powstał Kanał Żerański. To unikatowa budowla hydrotechniczna – komory dwustronnej służą mogą pracować przy zmiennych poziomach wody, dlatego woda może w nim płynąć w obie strony. Kanał łączy Jezioro Zegrzyńskie, Bug i Narew z Wisłą, można nim płynąć dalej w kierunku jezior mazurskich. Kanał ocieniony drzewami przypomina mazurską rzekę, ma spokojny, niewyczuwalny nurt i jest idealny dla wodniaków. Pływają po nim statki wycieczkowe i prywatne jednostki.

Czy wiesz, że?

Stoień Wodny Dębe z Kanałem Żerańskim i służą Żerań tworzą Warszawski Węzeł Wodny.

Informacje o Narwi:

- ▶ **długość:** całkowita 484 km (w Polsce i Białorusi), w Polsce 448 km, graniczna 1 km
- ▶ **dopływy:** prawe – Biebrza, Pisa, Szkwa, Rozoga, Omulew, Orzyc, Pokrzywnica, Wkra; lewe – Ruż, Orz, Prut, Bug, Rządza
- ▶ **promy:** Rakowo Czachy (223,5 km), Rybaki (stary 169 km), Rybaki (nowy 169,5 km), Teodorowo (154 km), Nowe Łachy (97,5 km), Rowy (88 km), Wygoda (82,5 km)
- ▶ **porty:** Wizna, Łomża, Ostrołęka, Pułtusk, Nieporęt
- ▶ **mosty:** Wizna (252,5 km), Bronowo (240 km), Łomża droga nr 61 (207,5 km), droga Łomża – Piątnica (204,5 km), Nowogród (180 km), Ostrołęka droga nr 61 (147 km), Różan droga nr 60 (116 km), Pułtusk drogowy i kolejowy (63 km), Wierzbica nad Zalewem Zegrzyńskim (43,5 km), Nowy Dwór Mazowiecki (2 km)
- ▶ **miejsce w systemie szlaków wodnych:** fragment rzeki należy do międzynarodowej drogi wodnej – E40 (łączącej

Morze Bałtyckie z Morzem Czarnym – odcinek od ujścia Bugu do ujścia do Wisły)

- ▶ **znaczenie drogi wodnej:** międzynarodowe i regionalne z odcinkami o różnych klasach żeglowności

Informacje o Jeziorze Zegrzyńskim:

- ▶ **parametry:** powierzchnia 30 km², głębokość maksymalna 11 m, długość 41 km (na Narwi), szerokość maksymalna 3,5 km
- ▶ **stopień wodny Dębe:** wysokość 7,3 m, piętrzenie maksymalne 7 m, moc elektrowni wodnej 20 MW
- ▶ **przystanie:** Wierzbica, Białobrzegi, Serock, Zegrze, Zegrze Południowe, Jadwisin, Nieporęt, Jachranka
- ▶ **mosty:** Zegrze

Informacje o Kanałe Żerańskim:

- ▶ **parametry:** długość 17,3 km, głębokość maksymalna 3 m, szerokość maksymalna 41,4 m

Jezioro ZEGRZYŃSKIE

W 1963 roku we wsi Dębe w pobliżu Warszawy, zbudowano tamę piętrzącą wody Narwi przy połączeniu z Bugiem i powstało rozległe Jezioro Zegrzyńskie. Na tamie uruchomiono elektrownię wodną. Spiętrzenie spowodowało podniesienie poziomu wody na długości 41 km. Poniżej zapory Narew uchodzi do Wisły w Nowym Dworze Mazowieckim. Zbiornik przyczynił się do nawodnienia okolicznych łąk i pól oraz uregulowania gospodarki wodnej regionu. Otaczają go sosnowe lasy. Nad wodą mieszka wiele gatunków ptaków, w tym: rybitwy, mewy, łabędzie, perkozy i kaczki. Przez jezioro, na drodze krajowej nr 61, przerzucony jest nowy most (długości 316 m). Pozostałością mostu z 1894 roku są wystające z wody przyczółki z wieżyczkami. Na jeziorze kilkanaście razy w roku organizowane są regaty. Przy silnych wiatrach występuje krótka, stroma fala, częste są gwałtowne i silne szkwały.

Infrastruktura: Nad jeziorem rozbudowana infrastruktura rekreacyjna umożliwia uprawianie sportów wodnych (żeglarstwa, kajakarstwa, wioślarstwa, windsurfingu, kitesurfingu i sportów motorowodnych). Na zagospodarowanych brzegach urządzono plaże i kąpieliska (Serock, Nieporęt, Wieliszew), działają ośrodki sportowe i wypożyczalnie sprzętu wodnego oraz porty, mariny i przystanie. W pobliżu znajdują się ośrodki wypoczynkowe z bazą noclegowo-gastronomiczną i handlowo-rozrywkową. Popularne miejscowości to: Nieporęt, Zegrze, Serock, Zegrzynek, Jadwisin, Jachranka, Białobrzegi, Wieliszew i Rynia. Okolice można poznawać, jeżdżąc ścieżkami rowerowymi i wędrując szlakami. Zalew odwiedzają wodniacy, wędkarze i miłośnicy wypoczynku. Organizowane są rejsy wycieczkowe statkami z Nieporętu i Serocka, pływają też katamarany i statki Kanałem Żerańskim z Warszawy do Serocka.

Czy wiesz, że?

Paskuda z Jeziora Zegrzyńskiego, polski odpowiednik Nessie, to wodny potwór wymyślony w latach 80. XX wieku przez dziennikarzy Polskiego Radia z audycji „Lato z radiem”. Potwora podobno obserwowano nad jeziorem przez kilka lat, publikowano jego podobizny i wywiady ze świadkami.

Ostrołęka

▶ WOPR-OS, ul. Padlewskiego 51c/28

Pułtusk

▶ Pułtuskie WOPR, ul. Stare Miasto 28

Zegrze południowe

▶ Legionowskie WOPR, ul. Warszawska 39b

A. Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi

Park obejmuje dolinę rzeki Narew ze zbiorowiskami roślinności wodnej, szuwarowej, torfowiskowej, łąkowej i lasami łągowymi oraz unikalny przełom Narwi przez morenowe wyniesienia. Przełomowa, równinna dolina ma szerokość 3–1,5 km. Z okalających ją wzgórz widać wijącą się, meandrującą Narew oraz liczne długie starorzecza. Wiosną rzeka tworzy w dolinie olbrzymie rozlewisko, nad którym gromadzą się ptaki wodne. Występuje tu bogata szata roślinna i wiele gatunków zwierząt.

B. Łomża (204 km)

Miasto położone nad Narwią otaczają wzgórza, z których można podziwiać dolinę z rzeką wijącą się wśród łąk. Miejski rynek z ratuszem otaczają arkadowe kamieniczki. Warto zobaczyć gotycką katedrę z XVI wieku i zespół klasztorny kapucynów XVIII wieku w stylu baroku tokańskiego.

Infrastruktura: Przy porcie znajdują się tereny sportowo-rekreacyjne oraz przystań jachtowa i miejsca do cumowania, wypożyczalnia sprzętu wodnego i pole namiotowe z infrastrukturą.

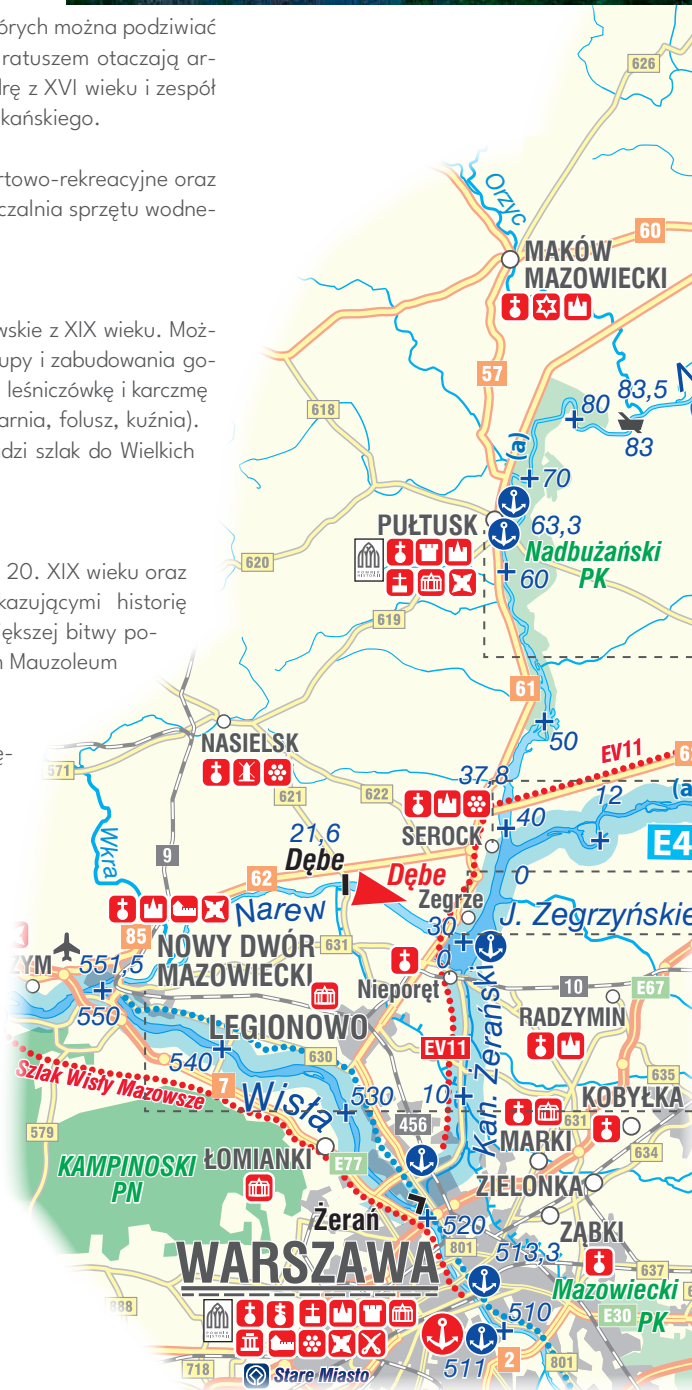
C. Nowogród (km 180)

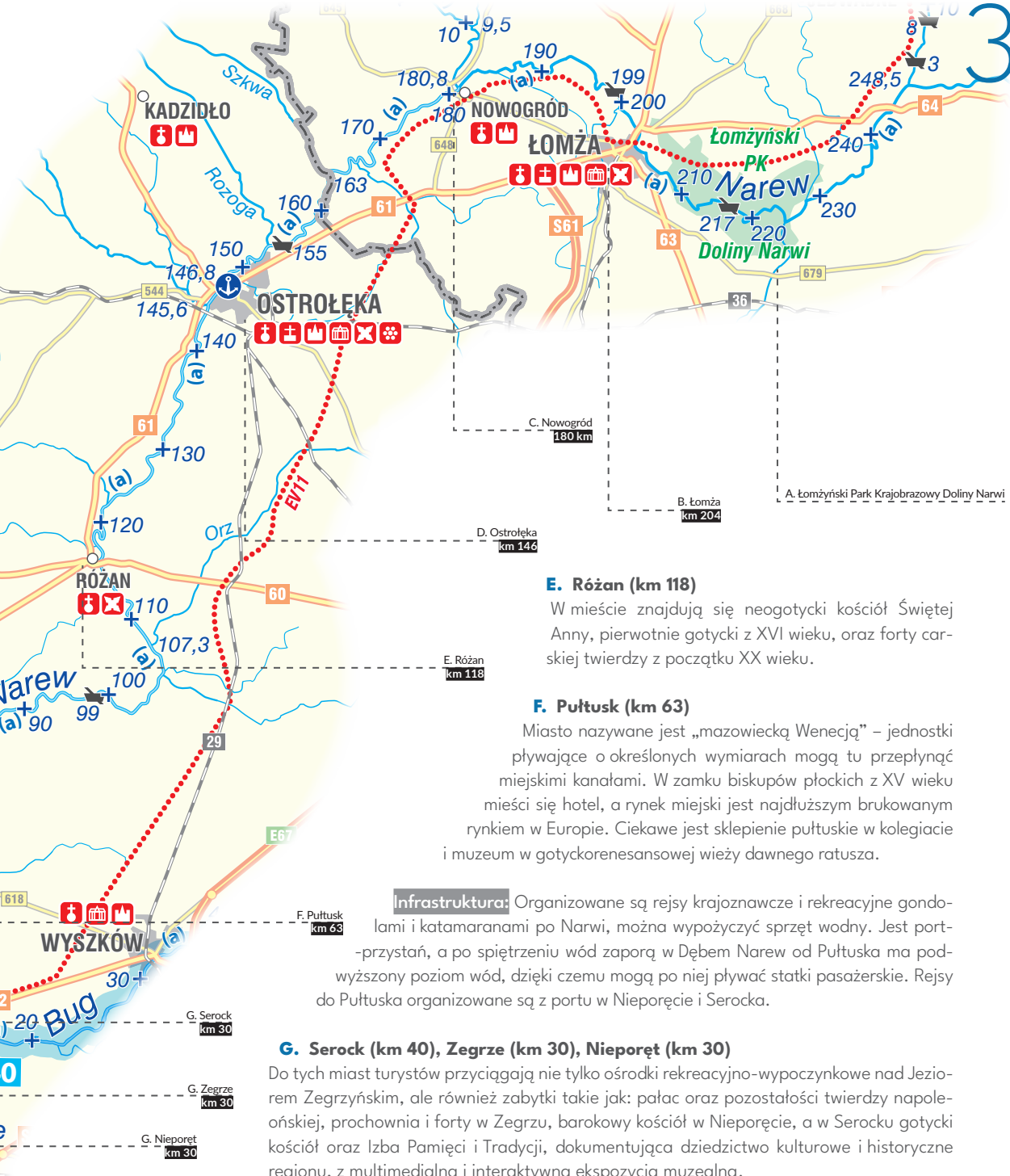
W skansenie prezentowane jest budownictwo kurpiowskie z XIX wieku. Można obejrzeć zabytkowe obiekty, w tym: wiejskie chałupy i zabudowania gospodarcze (stodoła, spichlerz, obora, bróg), dworek, leśniczówkę i karcznię oraz zabudowania przemysłowe (wiatrak, młyn, olejarnia, folusz, kuźnia). W mieście do Narwi wpada rzeka Pisa, którą prowadzi szlak do Wielkich Jezior Mazurskich.

D. Ostrołęka (km 146)

W mieście uwagę zwraca klasycystyczny ratusz z lat 20. XIX wieku oraz Muzeum Kultury Kurpiowskiej z ekspozycjami pokazującymi historię ziemi ostrołęckiej. Miejscem pamięci jest pole największej bitwy powstania listopadowego z Fortami Bema – Pomnikiem Mauzoleum Bitwy pod Ostrołęką z 1831 roku.

Infrastruktura: Można cumować w porcie w Ostrołęce i popłynąć po Narwi gondolami.

E. Różan (km 118)

W mieście znajdują się neogotycki kościół Świętej Anny, pierwotnie gotycki z XVI wieku, oraz forty carskiej twierdzy z początku XX wieku.

F. Pułtusk (km 63)

Miasto nazywane jest „mazowiecką Wenecją” – jednostki pływające o określonych wymiarach mogą tu przepłynąć miejskimi kanałami. W zamku biskupów płockich z XV wieku mieści się hotel, a rynek miejski jest najdłuższym brukowanym rynkiem w Europie. Ciekawe jest sklepienie pułtuskie w kolegiacie i muzeum w gotyckorenesansowej wieży dawnego ratusza.

Infrastruktura:

Organizowane są rejsy krajoznawcze i rekreacyjne gondolami i katamaranami po Narwi, można wypożyczyć sprzęt wodny. Jest port-przystań, a po spiętrzeniu wód zaporą w Dębem Narew od Pułtuska ma podwyższony poziom wód, dzięki czemu mogą po niej pływać statki pasażerskie. Rejsy do Pułtuska organizowane są z portu w Nieporęcie i Serocka.

G. Serock (km 40), Zegrze (km 30), Nieporęt (km 30)

Do tych miast turystów przyciągają nie tylko ośrodki rekreacyjno-wypoczynkowe nad Jeziorem Zegrzyńskim, ale również zabytki takie jak: pałac oraz pozostałości twierdzy napoleońskiej, prochownia i forty w Zegrzu, barokowy kościół w Nieporęcie, a w Serocku gotycki kościół oraz Izba Pamięci i Tradycji, dokumentująca dziedzictwo kulturowe i historyczne regionu, z multimedialną i interaktywną ekspozycją muzealną.

H. Nowy Dwór Mazowiecki (patrz strona 18)

Atrakcje w pobliżu:

- **Kadzidło** to wieś, w której kultywowane są kurpiowskie tradycje, działa wielu twórców ludowych (wycinanki, hafty i koronki, plecionkarstwo, garncarstwo, tkactwo, rzeźbiarstwo) i odbywają się wystawy oraz imprezy folklorystyczne (Konkurs na Palmę Kurpiowską, Wesele Kurpiowskie). W Zagrodzie Kurpiowskiej można zobaczyć stare chałupy i zabudowę gospodarską oraz kuźnię. Poza tym Kadzidło związane jest z wydobywaniem i obrabianiem bursztynu.
- **Warszawa** (patrz strona 17)

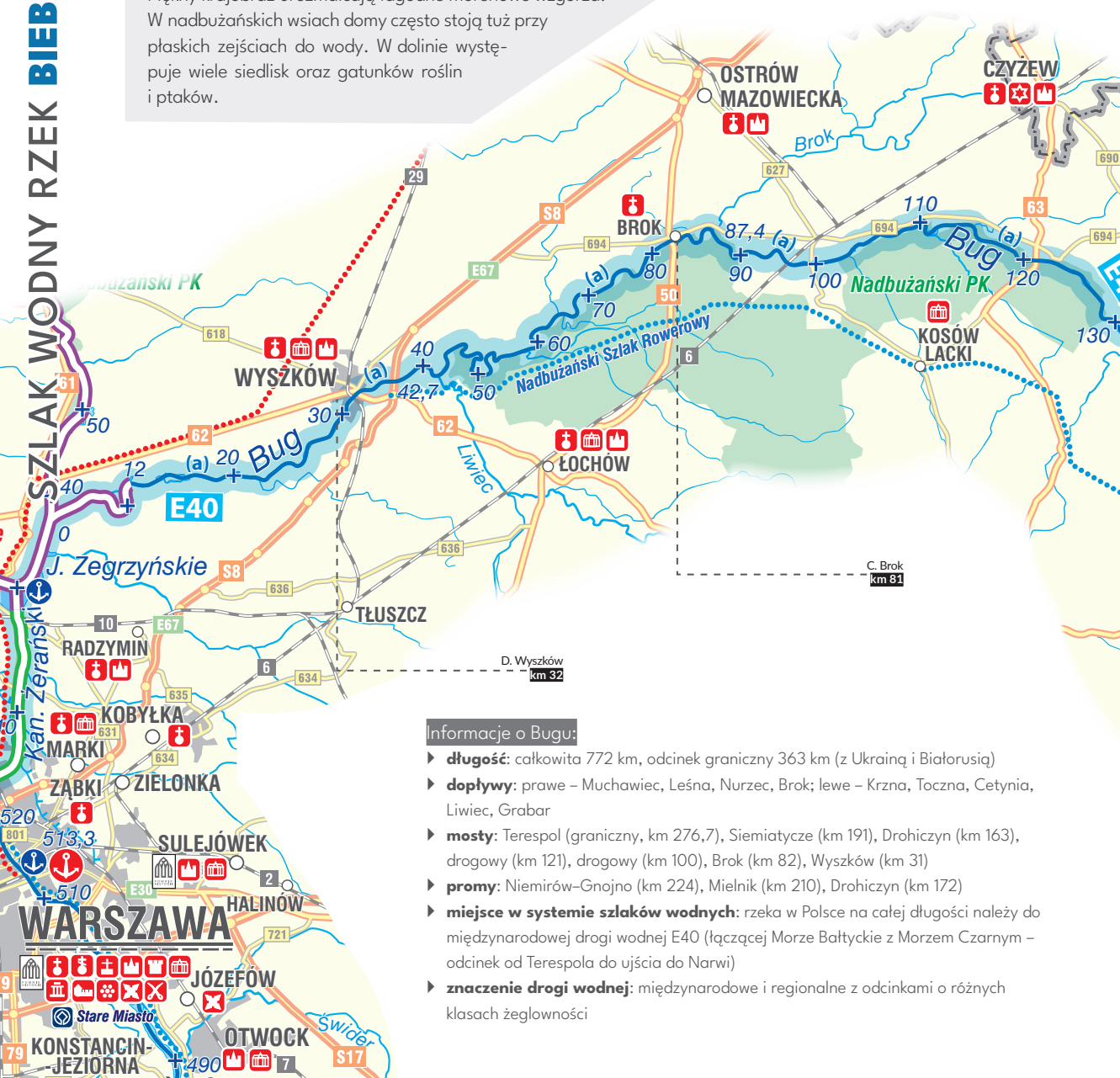

Szlak wodny rzeki Bug:

Bug od ujścia rzeki Muchawiec (km 283,2) do ujścia do rzeki Narwi (km 0)

Podlaski PRZEŁOM BUGU

Bug na przełomowym odcinku mocno meandruje, płynie dnem zróżnicowanej doliny, a w jego korycie występują piaszczyste łachy i wyspy. Kręta rzeka podmywa brzegi na łukach wklęsłych i nanosi materiał na łukach wypukłych, gdzie tworzą się piaszczyste plaże. W szerokich odcinkach doliny widać starorzecza, mokradła i oczka wodne, a brzegi są łagodnie nachylone i piaszczyste lub bagniste. Zwężająca się dolina głęboko wciną się w otaczające ją wysoczyzny i ma wysokie, urwiste brzegi. Nad rzeką leżą drzewa ścięte przez bobry. Piękny krajobraz urozmaicają łagodne morenowe wzgórza. W nadbużańskich wsiach domy często stoją tuż przy płaskich zejściach do wody. W dolinie występuje wiele siedlisk oraz gatunków roślin i ptaków.

Informacje o Bugu:

- ▶ **długość:** całkowita 772 km, odcinek graniczny 363 km (z Ukrainą i Białorusią)
- ▶ **dopływy:** prawe – Muchawiec, Leśna, Nurzec, Brok; lewe – Krzna, Toczna, Cetynia, Liwiec, Grabar
- ▶ **mosty:** Terespol (graniczny, km 276,7), Siemiatycze (km 191), Drohiczyn (km 163), drogowy (km 121), drogowy (km 100), Brok (km 82), Wyszaków (km 31)
- ▶ **promy:** Niemirów–Gnojno (km 224), Mielnik (km 210), Drohiczyn (km 172)
- ▶ **miejsce w systemie szlaków wodnych:** rzeka w Polsce na całej długości należy do międzynarodowej drogi wodnej E40 (łączącej Morze Bałtyckie z Morzem Czarnym – odcinek od Terespolu do ujścia do Narwi)
- ▶ **znaczenie drogi wodnej:** międzynarodowe i regionalne z odcinkami o różnych klasach żeglowności

A. Terespol (km 283)

Znajduje się tu klasycystyczna prawosławna cerkiew z XVIII wieku, a przy granicy z Lebedziewem – carskie fortyfikacje. Naprzeciwko miasta w białoruskim Brześciu widać Twierdzę Brzeską – zespół fortyfikacji wzniesiony u ujścia rzeki Muchawiec w 1833 roku.

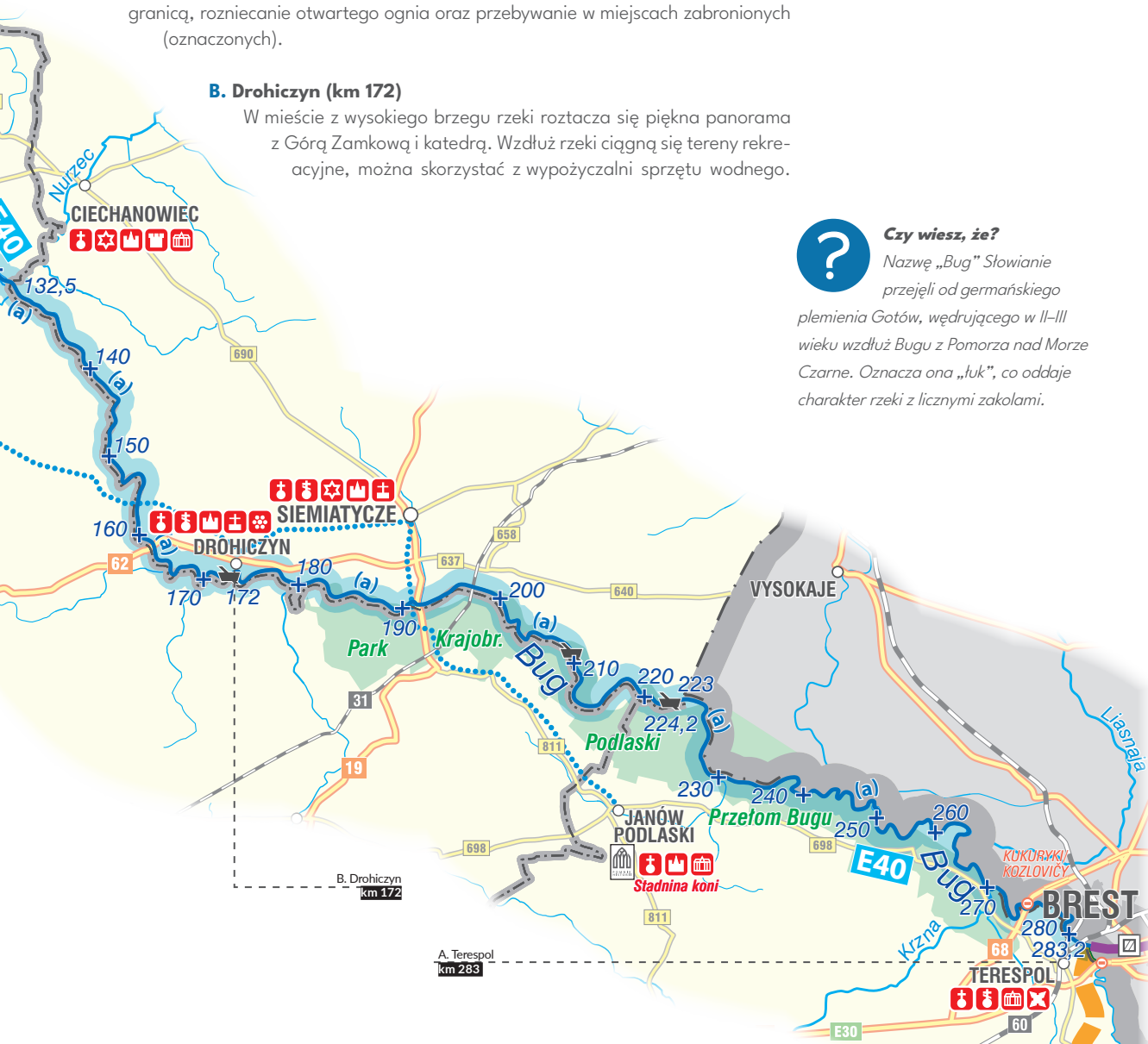
Infrastruktura: Bugiem można płynąć również powyżej Terespola, ale za mostem na drodze nr 2 (przejście graniczne z Białorusią) pływanie jest zabronione, gdyż rzeka przepływa przez Białoruś. Konieczne jest przewiezienie sprzętu i wodowanie po stronie polskiej.

Pływanie granicznym odcinkiem rzeki: (km 283,2–223) i zmiany w jego planie trzeba zgłosić do właściwej placówki Straży Granicznej (minimum 2 godziny przed wypłynięciem). Należy płynąć tylko w dzień lewą stroną rzeki i nie przekraczać jej środka. Zabronione są kąpiele w rzece poza miejscami wyznaczonymi, poruszanie się poza oznakowanymi szlakami, fotografowanie obiektów granicznych i terenów za granicą, rozniecanie otwartego ognia oraz przebywanie w miejscach zabronionych (oznaczonych).

B. Drohiczyn (km 172)

W mieście z wysokiego brzegu rzeki roztacza się piękna panorama z Górą Zamkową i katedrą. Wzdłuż rzeki ciągną się tereny rekreacyjne, można skorzystać z wypożyczalni sprzętu wodnego.

Czy wiesz, że?

Nazwę „Bug” Słowianie przejęli od germańskiego plemienia Gotów, wędrującego w II–III wieku wzdłuż Bugu z Pomorza nad Morze Czarne. Oznacza ona „łuk”, co oddaje charakter rzeki z licznymi zakolami.

Perełkami architektury są barokowe zespoły klasztorne z XVII–XVIII wieku: jezuitów z katedrą, franciszkanów z kaplicą loretańską i benedyktynek, a także cerkiew Świętego Mikołaja z XVIII wieku. Warto zwiedzić Muzeum Diecezjalne i Muzeum Regionalne. W Nadbużańskim Parku Historyczno-Kulturowym jest jedyne w kraju Muzeum Kajakarstwa, eksponujące dawne kajaki, wiosła, osprzęt i publikacje tematyczne.

C. Brok (km 81)

Malowniczo położone na wysokim brzegu Bugu wśród lasów sosnowych miasto jest doskonałym miejscem na wypoczynek. Organizowane są tu sploty, można uprawiać sporty wodne, odpoczywać na plaży i spacerować promenadą nad rzeką.

D. Wyszków (km 32)

Warto zwiedzić klasycystyczny kościół Świętego Idziego z 1793 roku oraz klasycystyczny pałac w Rybieniu Starym.

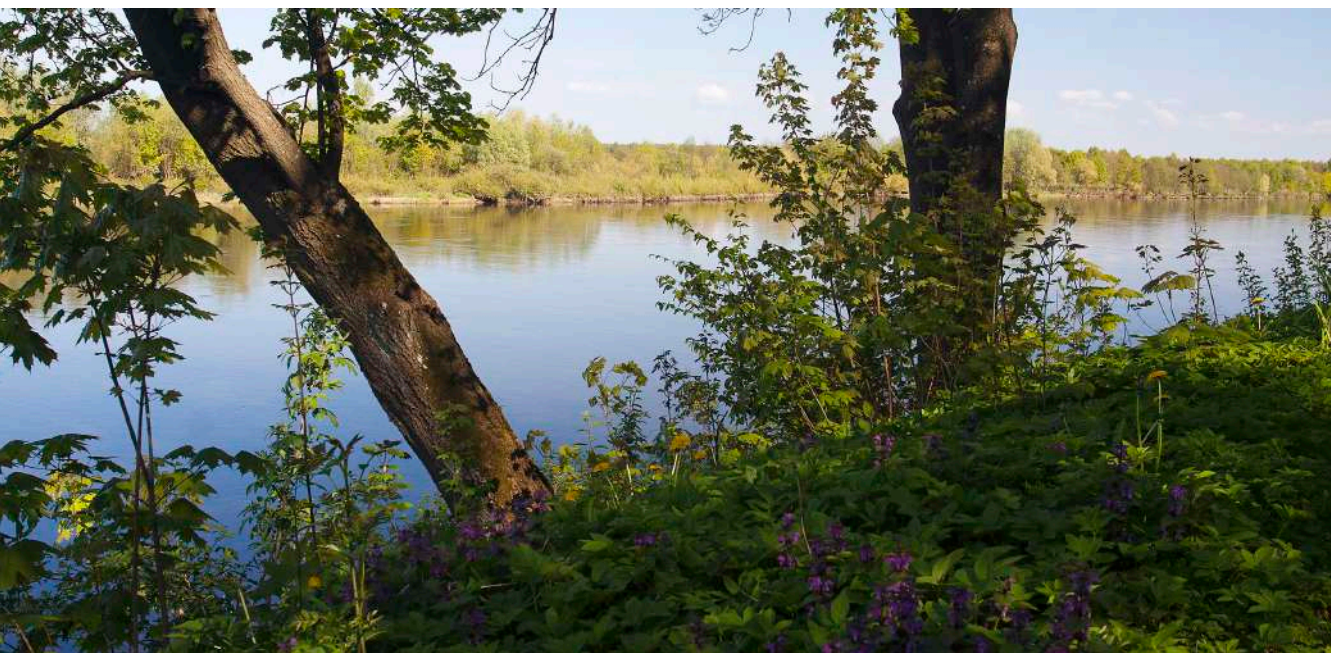
Atrakcje w pobliżu:

- **Siemiatyce** to miasto z ciekawymi zabytkami sakralnymi: cerkwią prawosławną, pomisjonarskim zespołem klasztornym, kościołem z XV wieku (przebudowanym w wieku XVIII) oraz dawną synagogą i domem talmudycznym.
- **Janów Podlaski** słynie z istniejącej od 1817 roku, najstarszej państwowej stadniny koni arabskich, w której corocznie odbywają się aukcje koni krwi arabskiej i półkrwi angloarabskiej, przyciągające hodowców i wystawców z kraju i zagranicy. Siedziba stadniny znajduje się w Wygodzie koło Janowa w klasycystycznym zespole stajni. W odrestaurowanym barokowym zamku biskupim z XVIII wieku działa hotel.
- **Nadbużański Park Krajobrazowy** jest jednym z największych w kraju i składa się z kilku fragmentów z lewobrzeżną częścią Doliny Dolnego Bugu oraz fragmentem doliny dolnej Narwi i Liwca. Park obejmuje meandrującą rzekę i jej dolinę ze starorzeczami, odnogami, wydłami i wysokimi skarpami oraz lasy i bogatą szatę roślinną.

Ciekawostka:

Na tarasie przed Pałacem na Wyspie w warszawskich Łazienkach Królewskich stoi rzeźba rzeki Bug. To figura leżącego mężczyzny trzymającego głowę byka, którego wygięte rogi przypominają zakola rzeki.

SZLAKI WODNE

WIELKICH JEZIOR MAZURSKICH I RZĘKI PISY

system Wielkich Jezior Mazurskich: jeziora, rzeki i kanały od Węgorzewa do Pisu z bocznymi odgałęzieniami do miejscowości Ryn i Ruciane-Nida, a także rzeka Pisa od jeziora Roś (km 80) do ujścia do Narwi (km 0)

Kraina WIELKICH JEZIOR MAZURSKICH

Kraina zwana Mazurskim Morzem lub Krainą Tysiąca Jezior, lub po prostu Mazurami, obejmuje środkową część Pojezierza Mazurskiego z licznymi jeziorami połączonymi kanałami. Od południa graniczy z Równiną Mazurską, od wschodu z Pojezierzem Elckim, od północy z Krainą Węgorapy, a od zachodu z Pojezierzem Mrągowskim i Niziną Sępopolską. Teren w większości porastają lasy, dominuje krajobraz młodoglacjalny z ostatniej fazy zlodowacenia bałtyckiego, około 10 000 lat temu. Wzgórza morenowe tworzą równoleżnikowe, gliniasto-żwirowe ciągi, występują głazy narzutowe, zagłębienia wytopiskowe i głębokie rynny jeziorne.

Informacje o jeziorach:

- ▶ **Śniardwy:** powierzchnia 11 340 ha, głębokość maksymalna 23 m
- ▶ **Mamry:** powierzchnia 10 282 ha, głębokość maksymalna 44 m
- ▶ **Dargin:** powierzchnia 3030 ha, głębokość maksymalna 38 m
- ▶ **Niegocin:** powierzchnia 2604 ha, głębokość maksymalna 40 m
- ▶ **Kisajno:** powierzchnia 1896 ha, głębokość maksymalna 25 m
- ▶ **Roś:** powierzchnią 1888 ha, głębokość maksymalna 32 m
- ▶ **Nidzkie:** powierzchnia 1830 ha, głębokość maksymalna 24 m
- ▶ **Święcajty:** powierzchnia 869 ha, głębokość maksymalna 28 m

To duży park o malowniczym, południowym krajobrazie. Na jego terenie znajduje się największe w kraju jezioro Śniardwy oraz część Puszczy Piskiej z rzeką Krutynią. Przez park biegnie unikalny szlak wodny Wielkich Jezior Mazurskich. Na zbiornikach wodnych nie wolno używać łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego (nie dotyczy to: jeziora Śniardwy z wyjątkiem jeziora Kaczerajno i Zatoki Łuknańskiej oraz jeziora Bełdany z wyjątkiem Zatoki Iznockiej i Wygryńskiej).

To obszar wyjątkowy, niezwykle bogaty przyrodniczo, z siedliskami wielu gatunków ptaków i zwierząt, pefen zabytków, odpowiedni dla wodniaków, miłośników sportów wodnych, wędkarzy i letników. To też urozmaicony, popularny szlak żeglugowy północno-wschodniej Polski, ciąg jezior tworzący system dróg wodnych umożliwiającą uprawianie wszystkich rodzajów turystyki wodnej. Szlakiem (150 km) pływają statki wycieczkowe i inne jednostki pływające.

ciekawostka / MAZURSKI PARK KRAJOBRAZOWY

system **Wielkich Jezior Mazurskich: WĘGORZEWO** – Węgorapa, Kanał Węgorzewski, Węgorapa, jezioro Mamry, jezioro Świącayty, jezioro Kirsajty, jezioro Dargin, jezioro Łapab, Jezioro Dobskie, jezioro Kisajno, (**odgałęzienie:** Kanał Piękna Góra, jezioro Tajty, Kanał Niegociński, Kanał Łuczański – **GIŻYCKO** – jezioro Niegocin, Jezioro Boczne, Jezioro Jagodne, Jezioro Szymoneckie, Kanał Szymoński, jezioro Szymon, Kanał Mioduński, jezioro Kotek, Kanał Grunwaldzki, jezioro Tałtowisko, Kanał Tałteński, jezioro Tałty (**odgałęzienie:** jezioro Ryńskie – **RYN**) – **MIKOŁAJKI** – Jezioro Mikołajskie (**odgałęzienie:** jezioro Bełdany, śluzy Guzianka I i II, jezioro Guzianka Mała, jezioro Guzianka Wielka, Kanał Nidzki – **RUCIANE-NIDA** – Jezioro Nidzkie), jezioro Śniardwy, jezioro Seksty, Kanał Jegliński, śluza Karwik, jezioro Roś – **PISZ** – rzeka **Pisa** do ujścia do Narwi – **NOWOGRÓD**

Infrastruktura: Szlak jest trudny, ale nieuciążliwy, panuje na nim duży ruch. Na przebycie szlaku potrzeba około 10 dni. Na brzegach jest dużo dobrych miejsc biwakowych.

żeglowanie po ŚNIARDWACH

Żeglowanie po Śniardwach stanowi wyzwanie – akwen jest rozległy i potrafi zaskoczyć. Należy pływać wyznaczonymi szlakami żegludowymi Przeczka – Bramka Seksteńska i Wyspa Pajęcza – Okartowo do wejścia na Tyrkło. Po lewej stronie szlaku, od boi nr 17, jest dojście do bazy Mazurskiej Służby Ratowniczej. Załamanie pogody na jeziorze może wodniakom sprawić kłopot, dlatego przed wypłynięciem trzeba poznać możliwości. Na Szlaku Wielkich Jezior Mazurskich działa system ostrzegania o zagrożeniu pogodowym – gdy występuje ryzyko silnego wiatru i burzy, lepiej zrezygnować z pływania. Ale przy stałej obserwacji wody i nieba nagła burza nie powinna zaskoczyć, a pływanie będzie dużej przyjemnością. Gdy pojawiają się chmury burzowe, trzeba płynąć do portu lub osłoniętej zatoki, a załoga zawsze powinna być w kapokach. Trzeba też pamiętać o podwodnych kamieniach, płycznach z głazami i liniach energetycznych.

rzeka PISA

To spokojna, nizinna rzeka, silnie meandrująca przez lasy Puszczy Piskiej, następnie wśród łąk i piaszczystych równin. Szlak wodny rozpoczyna się na jeziorze Roś i kończy w Nowogrodzie, gdzie Pisa wpada do Narwi. Na rzece sporadycznie można spotkać duże jednostki płynące w obie strony. Wzdłuż rzeki infrastruktura turystyczna dla wodniaków nie jest mocno rozbudowana, ale można zanoć w dogodnych miejscach na górnym i dolnym odcinku. W środkowym biegu brzegi są zabagnione i podmokłe.

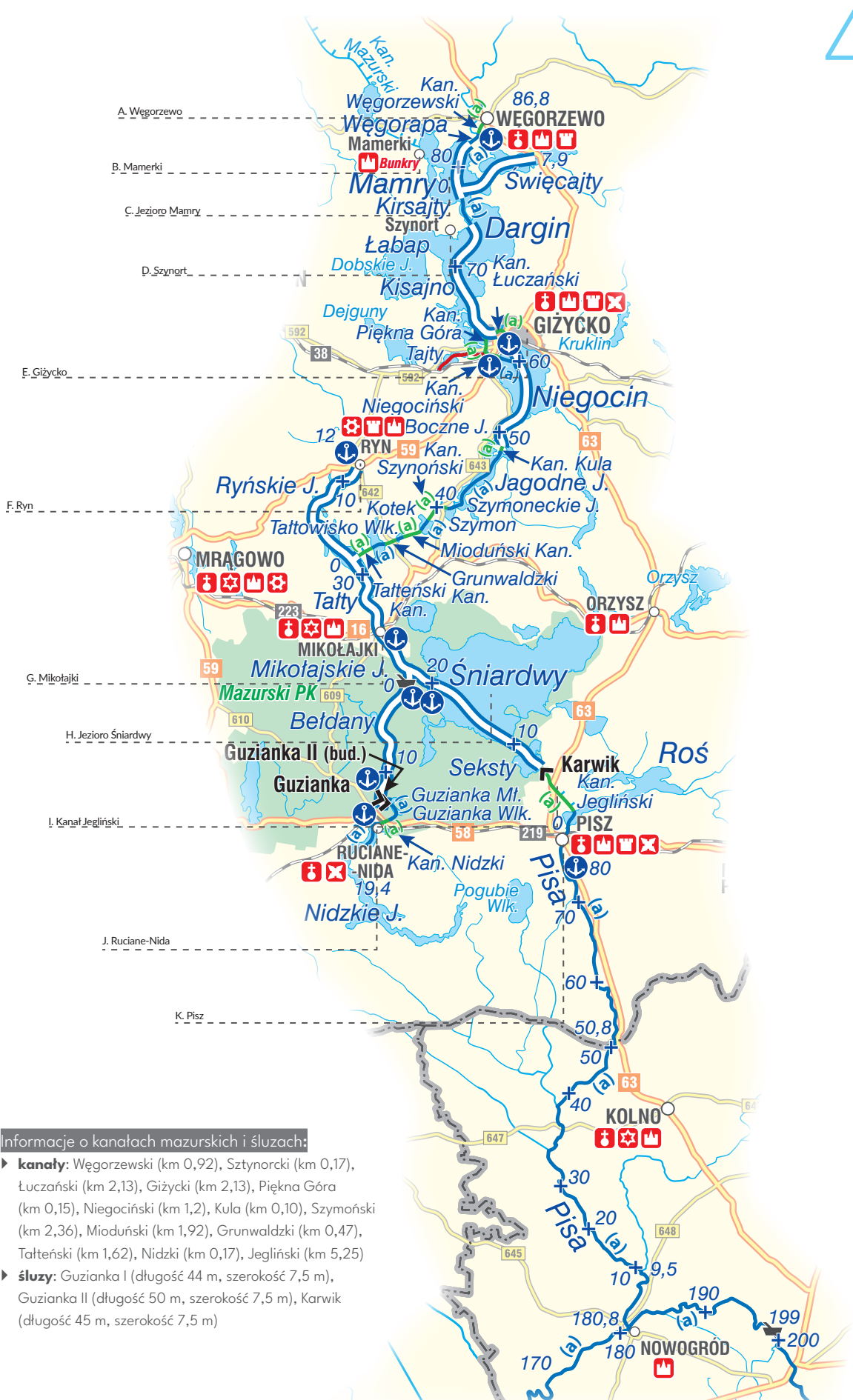
A. Węgorzewo

Zamek krzyżacki z XIV wieku, do 1525 roku zmieniał właścicieli, a po sekularyzacji zakonu stał się siedzibą księżęcą. W 1656 roku odbudowano go po zniszczeniach, przekształcając w barokową rezydencję. W XVIII wieku działały w nim sąd i więzienie, a w XIX wieku szpital żołnierzy kampanii napoleońskiej. Po pożarze w 1835 roku zamek przebudowano. W 1945 roku spłonęły jego wnętrza. W latach 80. XX wieku w odbudowanym zamku umieszczono bibliotekę i urzędy miejskie. Obecnie jest on własnością prywatną.

Infrastruktura: Do Węgorzewa wpływa się Węgorapą i Kanałem Węgorzewskim. Jest tu ekomarina oraz port i kilka przystani, są plaże i kąpieliska, obiekty noclegowe i gastronomiczne. Można wyczerterować jednostkę pływającą i wypożyczyć sprzęt wodny lub popłynąć w rejs statkiem wycieczkowym (pętla po jeziorze Mamry lub rejs do Giżycka).

Informacje o rzece Pisie:

- ▶ **parametry:** długość 80 km, średnia głębokość 2 m
- ▶ **dopływy:** prawe – Bartłoga, Rybnica, Turośl; lewe – Szparka, Piszka Woda, Wincenta, Skroda
- ▶ **mosty:** Pisz – kolejowy (km 79), drogowy (km 78,7), kładka (km 78,4), drogowy (km 78,1); Dziadowo (km 60); Jeże (km 54,3); Wincenta (km 50); Kozioł (km 45,05); Ptaki (km 37,7); Cieciorzy (km 25,95); Dobry Las (km 12,4); Morgowniki (km 0,83)
- ▶ **miejsce w systemie szlaków wodnych:** regionalne
- ▶ **znaczenie drogi wodnej:** regionalne i turystyczne z odcinkami o różnych klasach żeglowności

Informacje o kanałach mazurskich i śluzach:

- ▶ **kanaly:** Węgorzewski (km 0,92), Sztynorski (km 0,17), Łuczański (km 2,13), Giżycki (km 2,13), Piękna Góra (km 0,15), Niegociński (km 1,2), Kula (km 0,10), Szymoński (km 2,36), Mioduński (km 1,92), Grunwaldzki (km 0,47), Tałteński (km 1,62), Nidzki (km 0,17), Jegliński (km 5,25)
- ▶ **śluzy:** Guzianka I (długość 44 m, szerokość 7,5 m), Guzianka II (długość 50 m, szerokość 7,5 m), Karwik (długość 45 m, szerokość 7,5 m)

trochę historii SZLAKU WIELKICH JEZIOR MAZURSKICH

Pod koniec XVII wieku powstał projekt połączenia jezior Śniardwy i Mamry w mazurski system wodny. W latach 1765–1772 przekopano kanały między jeziorami: Mamry, Niegocin, Tałty, Bełdany i Nidzkim. Szlakiem spławiano zboże, sól i materiały budowlane (głównie drewno). Do połączenia z Piszem wykorzystano rzeczkę łączącą Śniardwy z jeziorem Roś. W XIX wieku zamulone kanały przestały funkcjonować. W latach 1845–1849 pogłębiono je i przekopano Kanał Jegliński, łączący Śniardwy z jeziorem Roś i otwierający szlak na Pisz. Różnice poziomów regulowały śluzę z XVIII wieku, zastąpione śluzą w Karwiku w 1849 roku i śluzami w Guziancu w 1899 roku. Dawniej był to trakt komunikacyjny, dziś jest to głównie atrakcja turystyczna.

B. Mamerki

Bunkry kwatery głównej wojsk niemieckich to najlepiej zachowane fortyfikacje z czasów II wojny światowej. Zbudowano tu 250 obiektów, w tym żelbetonowe schrony. Zachowały się zejścia do kanałów i łączący bunkry tunel w „Mieście Brygidy”. Schronów nie wysadzono, Wehrmacht opuścił je w 1945 roku. Na terenie działa muzeum. Udostępniono 30 ogromnych bunkrów z wnętrzami i korytarzami, centrum łączności i dowodzenia, ekspozycje, makiety bitew pod Kurskiem i Stalingradem oraz repliki okrętu podwodnego i Bursztynowej Komnaty. Z wieży (38 m) można podziwiać jezioro Mamry.

C. Jezioro Mamry

Drugie co do wielkości jezioro w Krainie Wielkich Jezior Mazurskich. Jego wyspy objęte są ochroną rezerwatową.

Infrastruktura: Wokół jeziora można jeździć trasami rowerowymi. Plaże i kąpieliska są w Węgorzewie oraz nad jeziorem Świącaytą. Przez Mamry prowadzi główny szlak żeglugowy Węgorzewo–Pisz. Porty i przystanie są w Węgorzewie, Trygorku, Kietlicach oraz nad jeziorem Świącaytą we wsiach Kal i Ogonki.

D. Sztynort

To miasteczko żeglarskie, w którym latem odbywają się koncerty szantowe. Warto zwiedzić pałac rodu von Lehndorffów otoczony rozległym parkiem. Okolice portu to znakomite tereny spacerowe.

Infrastruktura: Marina w Sztynorku jest największym portem na Mazurach. Mieści ona 450 jachtów i zapewnia im pełną obsługę, łącznie z niezbędnymi naprawami. W porcie jest pole namiotowe i campingowe z infrastrukturą, można wypożyczyć sprzęt rekreacyjny i wodny.

Ciekawostka:

W latach 2016–2017 w Mamerkach poszukiwano Bursztynowej Komnaty z XVIII wieku. Można tu obejrzeć jej replikę, która miała znajdować się w pałacu Charlottenburg pod Berlinem, a w 1716 roku Fryderyk Wilhelm I podarował ją carowi Piotrowi I. Komnata trafiła do Petersburga, w 1941 roku przewieziono ją do Królewca, zaginęła w 1945 roku po zdobyciu królewskiej twierdzy przez Armię Czerwoną.

Czy wiesz, że?

Nigdy nie ukończono Kanału Mazurskiego, który miał połączyć jeziora mazurskie z Pręgolą i Bałtykiem. Budowę kanału przerwały obie wojny światowe, nigdy jej nie wznowiono. Być może olbrzymie schrony w Mamerkach były halami do produkcji niemieckich U-Bootów, które na morze miały wypłynąć śluzą w Leśniewie (komora głębokości 21 m, szerokości 7,5 m, długości 46 m), ale nie doprowadzono do niej kanału dla statków o wyporności 240 ton.

E. Giżycko

Most obrotowy z XIX wieku na Kanale Łuczańskim to jedyny tego typu czynny most w Europie. W zamku krzyżackim z XIV wieku działa hotel. Twierdza Boyen, zbudowana w latach 1844–1856, była ogniwem w łańcuchu umocnień państwa pruskiego.

Infrastruktura: Molo spacerowe to jedna z większych tego typu budowli na Mazurach (407 m), w mieście jest port i ekomarina oraz most obrotowy otwarty dla żeglarzy lub pieszych i samochodów.

Otwarcie mostu obrotowego dla ruchu wodnego:

IV–VI i IX–X (po wcześniejszym uzgodnieniu) w godz. 10.35–11.05, 12.05–12.55, 13.35–14.25, 16.35–17.55;

VII–VIII w godz. 8.05–8.25, 10.35–11.05, 12.05–12.55, 13.35–14.25, 16.35–17.55, 18.35–18.55;

XI–III zamknięty

F. Ryn

Zamek z XIV wieku jest drugim co do wielkości zamkiem krzyżackim w kraju. Działa w nim centrum kongresowo-wypoczynkowe i hotel. Na zadaszonym dziedzińcu odbywają się imprezy, w refektarzu jest restauracja. Ścieżką można obejść lub objechać lubiane przez płetwonurków jezioro Ołów.

Infrastruktura: Nad Jeziorem Ryńskim działa ekomarina.

G. Mikołajki

Miasto z nowoczesnym portem, nazywane żeglarską stolicą Polski. Odbywają się tu koncerty i wydarzenia żeglarskie. Z wieży w Folwarku Łuknajno można spojrzeć na okolicę.

Infrastruktura: W wiosce żeglarskiej jest świetnie wyposażony port, z 200 miejscami cumowniczymi dla jachtów, z rozbudowaną infrastrukturą turystyczną i zapleczem żeglarskim, są też restauracje na nabrzeżu. Z portu wypływają statki wycieczkowe. W okolicy jest wiele dzikich i zagospodarowanych plaż z pomostami. Jest też kilka kąpielisk w Mikołajkach i wsiach: Stare Sady, Tatty, Zetwągi, Górkło.

H. Jezioro Śniardwy

Największe w Polsce jezioro morenowe z wyspami, w wielu miejscach płytkie, z dnem usianym głazami narzutowymi płytko ukrytymi pod wodą. Jego niskie, zabagnione, trudno dostępne brzegi porośnięte są sitowiem i tatarakiem (pas do 200 m szerokości). Wśród licznych zatok południowe nazwano jeziorami Warnoły i Seksty.

Ciekawostka:

Wioska Żeglarska Mikołajki popularny port na Mazurach z rozbudowaną infrastrukturą turystyczną i zapleczem żeglarskim.

I. Kanał Jegliński

To najdłuższy kanał mazurski na Szlaku Wielkich Jezior Mazurskich (5250 m), zbudowany w latach 1845–1849, łączy jezioro Roś z jeziorem Seksty. Przy jazie Karwik działa śluza umożliwiająca ruch większych jednostek pływających.

Infrastruktura: Śluza czynna codziennie: VII–VIII w godz. 8–20; VI w godz. 8–19; IX w godz. 8–17; V i X w godz. 8–16. Śluzowanie poza godzinami pracy nie jest możliwe.

J. Ruciane-Nida

Zachowała się tu zabytkowa wyłuszcarnia nasion z lat 1890–1892. Wzdłuż brzegu jeziora można dojść do Muzeum Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego w Praniu, gdzie latem odbywają się koncerty, spektakle i widowiska..

Infrastruktura: Jest tu przystań i kompleks żeglarskorekreacyjny. Dwie śluzy Guzianki działają codziennie: VII–VIII w godz. 8–21; VI w godz. 8–20; V i IX w godz. 8–19; X w godz. 8–16. Śluzowanie poza godzinami pracy nie jest możliwe.

K. Pisz

Regionalne Muzeum Ziemi Piskiej mieści się w ratuszu. Ciekawa jest Kamienna Baba – pogański bożek. Tu rozpoczyna się trasa rowerowa „Wokół jeziora Śniardwy”.

Infrastruktura: W porcie cumują statki wycieczkowe i wypływają stamtąd w rejsy do portów i przystani: Węgorzewo, Giżycko, Mikołajki i Ruciane-Nida.

Atrakcje w pobliżu:

- **Mrągowo** to miasto z ciekawymi kamiennymi rzeźbami ustawionymi w centrum. W amfiteatrze odbywają się festiwale, w tym najbardziej znany Piknik Country. Jest tu Muzeum Sprzętu Wojskowego, a zabawę w stylu Dzikiego Zachodu oferuje Miasteczko Mrongoville. Nad jeziorem Czoch jest plaża miejska, ekomarina i wakepark. Z wieży widokowej można podziwiać okolicę.
- **Rezerwat „Jezioro Siedmiu Wysp”** to unikat w skali Europy. Obejmuje jezioro Oświn oraz torfowiska, trzcinowiska, bagna, lasy i łąki. To miejsce gniazdowania rzadkich gatunków ptaków wodno-błotnych i odpoczynku ptaków migrujących. Żyją tu wydry, raki błotne i żółwie błotne. Na łąkach pasie się żyjące na wolności stado koników polskich.
- **Rezerwat „Jezioro Łuknajno”** to płytkie, zarastające jezioro połączone kanałem ze Śniardwami. Jego grząskie dno porastają ramienice. Brzegi są płaskie i otoczone pasem szuwarów. Wokół występują torfowiska. Żyje tu jedna z największych w Europie kolonii łabędzi niemych.
- **„Wilczy Szaniec” w Gierłożu** był w latach 1941–1944 kwaterą główną Adolfa Hitlera, na którego przeprowadzono tu 20 lipca 1944 nieudany zamach. Niemcy wysadzili obiekt w 1945 roku.

Ciekawostka:

Mazury potocznie nazywane są Krainą Tysiąca Jezior, ale na tych terenach doliczono się ich prawie trzy razy więcej, czyli około 2600.

Giżycko

► Urząd Żeglugi Śródlądowej w Bydgoszczy – Delegatura w Giżycku, ul. Łuczańska 5

► Mazurskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, ul. Nadbrzeżna 15

Orzysz

► Mazurska Służba Ratownicza, Okartowo

► Podwodnik Szkoła Ratownictwa Sportów Wodnych i Obronnych, Strzelniki 17

SZLAK WODNY RZEK WARTY I NOTECI

47

Wielka Pętla Wielkopolski: Warta od Kanalu Ślesieńskiego do ujścia do Odry, **Kanał Ślesieński** z jeziorami i **jeziro Gopło**, **Noteć** od jeziora Gopło do połączenia z **Kanałem Górnonoteckim** (z kanałem i jeziorami) oraz od połączenia z **Kanałem Bydgoskim** do ujścia do Warty, **Kanał Bydgoski** i **Brda** (od połączenia z Kanałem Bydgoskim) do ujścia do Wisły

rzeka WARTA

To prawy dopływ Odry i trzecia pod względem długości rzeka w kraju (808,2 km), ze źródłami na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej w Zawierciu. Jest rzeką uregulowaną z odcinkami płynącymi swobodnie. Opuszczając tereny wyżynne, Warta kieruje się na północ, w Kole skręca na zachód i Pradolina Warciańsko-Odrzańską płynie do Konina. Od Śremu tworzy Poznański Przełom Warty i przepływa przez Poznań. W okolicy Obornik wpływa na Pojezierze Południowopomorskie i w Pradolinie Toruńsko-Eberswaldzkiej zmienia kierunek na zachodni. W miejscowości Santok uchodzi do niej największy dopływ – Noteć. Za Gorzowem Wielkopolskim płynie przez Park Narodowy Ujście Warty i w Kostrzynie nad Odrą uchodzi do Odry.

rzeka NOTEĆ

To największy dopływ Warty (391 km). Noteć Górna (204 km) wypływa na Pojezierzu Kujawskim, płynie na zachód, potem na północ, przepływa przez jezioro Gopło i kończy bieg w Nakle. Przepływa przez małe jeziora pałuckie i Pradolina Toruńsko-Eberswaldzką, gdzie płynie wśród rozległych łąk i bagien. W Nakle łączy się z Kanałem Bydgoskim i do ujścia jest elementem drogi wodnej Wisła-Odra. Od Nakła do Krzyża jest uregulowana. Do Gwdy płynie leniwiej, dalej jej nurt przyspiesza. Jest żeglowna na całej długości.

Kanał BYDGOSKI

To droga wodna łącząca Wisłę i Odrę przez Brdę, Noteć i Wartę. To najstarszy czynny śródlądowy kanał wodny w kraju, zbudowany w latach 1773–1774. Unikatowy w skali europejskiej przykład myśli technicznej z XVIII wieku i rozwoju techniki od XIX do początku XX wieku. Kanał poprowadzono doliną o szerokości około 2 km, okoloną stromymi krawędziami Pojezierza Krajeńskiego i terasy Kotliny Toruńskiej, o zboczach wysokości 25–40 m porozcinanych parowami i dolinkami. Kanał rozpoczyna się w Bydgoszczy i kończy w Nakle nad Notecią. Jest on elementem drogi wodnej Wisła-Odra, a dolina, którą płynie, to fragment korytarza ekologicznego łączącego dolinę Wisły z doliną Odry.

droga wodna Warta Kanał-Bydgoski (164,53 km): KONIN – Kanał Ślesiański (km 0–32: śluzy Morzysław i Pątnów, jeziora Pątnowskie, Wąsoskie, Mikorzyńskie, Ślesiańskie i Czarne, śluzy Gawrony i Koszewo, jezioro Gopło), **Noteć Górna** (km 59,5–121,6: śluzy Pakość i Łabiszyn), Kanał Górnonotecki (km 121,6–146,6: śluzy Antoniewo, Frydrychowo, Dębinek Południowa i Północna, Łochowo, Lisi Ogon), Kanał Bydgoski (km 20,97–38,9: śluzy Osowa Góra, Józefinki i Nakło Wschodnie) – **NAKŁO NAD NOTECIĄ (połączenie ze szlakiem Wisły** – Kanał Bydgoski km 20,97–0: śluzy Osowa Góra i Prądy, Stary Kanał Bydgoski, śluzy Osowa Góra, Prądy, Czyżkówko i Okole – **BYDGOSZCZ** – Brda – śluzy Czersko Opolskiej Bydgoszcz – **Wisła**)

A. Konin (patrz strona 52)

B. Jezioro Gopło i Nadgoplański Park Tysiąclecia (km 32–59,5)

Noteć przepływa przez rynnowe, polodowcowe jezioro Pojezierza Gnieźnieńskiego, nad którym leży Kruszwica. Brzegi jeziora są płaskie i zabagnione, otoczone szerokim pasem szuwarów, trzcin i wilgotnych łąk, jest tu wiele zatok, półwyspów i wysp. W sąsiedztwie dominują pola i łąki. Lasów jest niewiele, na północy widać fragmenty łęgów, a na południu, gdzie rzeźba terenu jest urozmaicona, lasy porastają wydmy. W wodach żyje sum europejski – największa europejska ryba słodkowodna – oraz występuje tam wiele gatunków ptaków wodno-błotnych. Jezioro i okoliczne tereny obejmuje Park Krajobrazowy Nadgoplański Park Tysiąclecia z rezerwatem. Nazwa jeziora pochodzi od słowiańskiego plemienia Goplan i legendy o królu Popielu i Goplanie. W okolicy związanej z początkami państwa polskiego zachowały się zabytki z czasów Goplan i okresu romańskiego. W siedzibie Nadgoplańskiego Parku Tysiąclecia w Kruszwyce mieści się ekspozycja przyrodniczo-historyczna „U źródeł polskości”.

Czy wiesz, że?

Odcinek Wielkiej Pętli Wielkopolski od Konina do Kruszwyce nazywany jest Wodnymi Wrotami Wielkopolski.

Infrastruktura: Organizowane są spływy przez jezioro i Kanałem Ślesiańskim. Nad jeziorem wytyczono ścieżki przyrodniczo-historyczne i ekologiczne.

Informacje o Brdzie:

- ▶ **do ujścia do Wisły:** długość 14,4 km
- ▶ **śluzy:** Czersko Polskie (km 1,43), Bydgoszcz (km 12,44)
- ▶ **mosty:** Bydgoszcz – km 1,4; Portowy km 3,1; magistrali węglowej km 4,3; Żegluga Bydgoskiej km 5,4; Kazimierza Wielkiego km 7,9; Pomorski km 9,3; kładka km 10; Uniwersytecki km 10,6; Bernardyński km 11,3; Kamińskiego km 11,7; kładka km 11,9; Focha km 12,3; Solidarności km 12,2; kładka km 12,4; Jagiełły km 12,6; Królowej Jadwigi km 12,8; Dworcowy km 13,5
- ▶ **porty, przystanie, nabrzeża:** Bydgoszcz

Informacje o Kanale Bydgoskim:

- ▶ **parametry:** długość 24,1 km, głębokość minimalna 1,6 m, szerokość minimalna 28 m, różnica poziomów 22,5 m
- ▶ **porty, przystanie, nabrzeża:** Bydgoszcz, Łącko
- ▶ **śluzy:** Bydgoszcz (Okole km 14,8), Czyżkówko km 15,97), Prądy km 20), Osowa Góra km 20,97), Nakło nad Notecią (Józefinki km 37,2; Nakło Wschód(km 38,9)
- ▶ **mosty:** Bydgoszcz – km 14,6; kładka km 14,8; Grunwaldzki

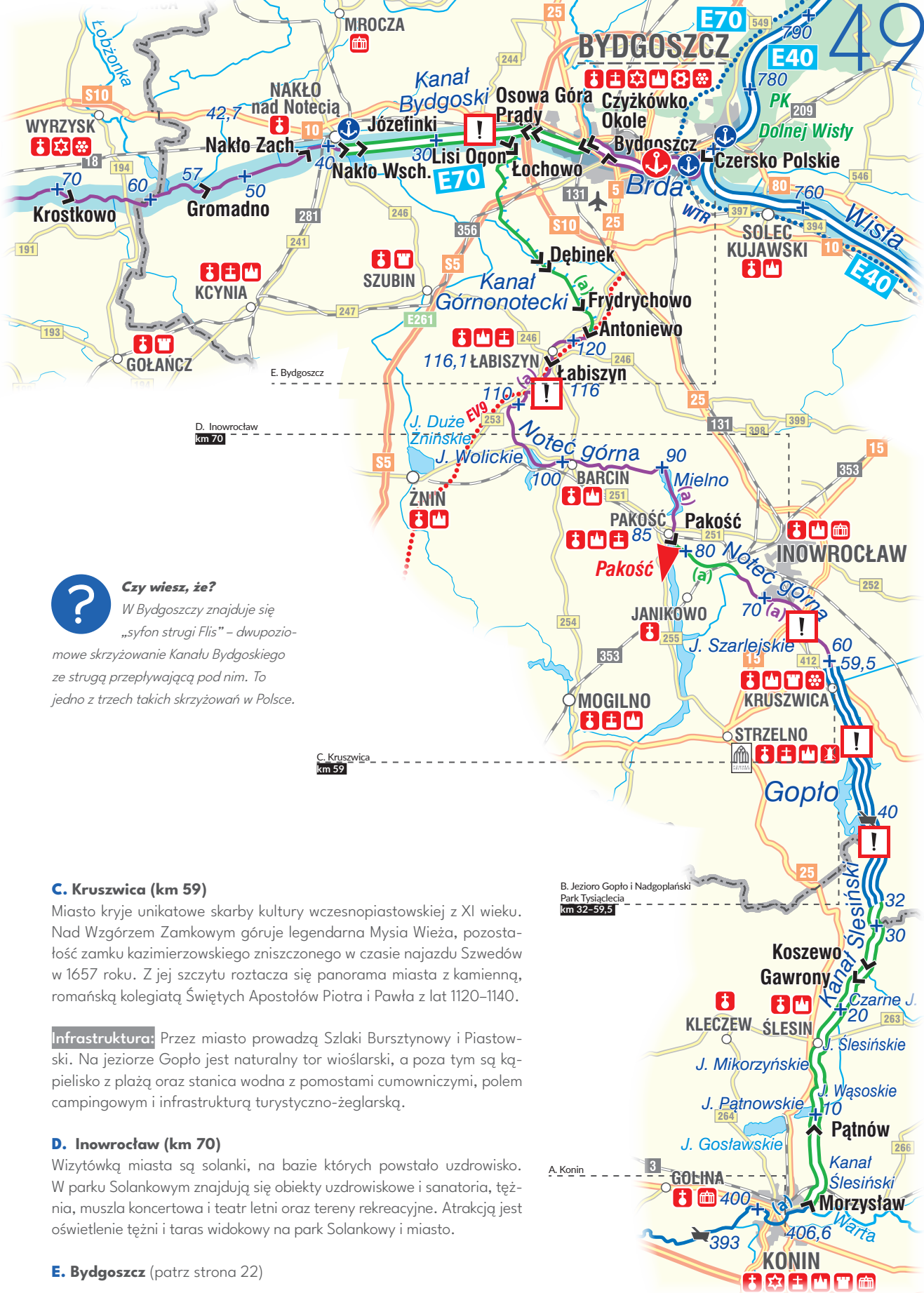
km 15; km 15,1; km 15,7; km 15,75; kładka km 16; kładka km 18,3; droga ekspresowa km 19,9; km 20,8; km 20,9; km 22,9; Ślesin (km 31,5); Nakło nad Notecią (km 37,2)

Informacje o Kanale Ślesiańskim:

- ▶ **parametry:** długość 32 km
- ▶ **śluzy:** Morzysław (km 0,43), Pątnów (km 7,95), Gawrony (km 24,24), Koszewo (km 25,85)
- ▶ **mosty:** km 1; km 2,3; Rudzice (km 3,6), Anielew (km 5,6), Pątnów (km 8,4), Łężyń (km 11), Ślesin (km 17,1), Żółwiniec (km 22,7), Koszewo (km 26,2), Przewóz (km 31,6)
- ▶ **porty, przystanie, nabrzeża:** Ślesin, Wąsosz, Gosławice, Mikoszyn

Informacje o jeziorze Gopło:

- ▶ **parametry:** długość 27,5 km (km 32–59,5), powierzchnia 2121–2154 ha, głębokość maksymalna 16,6 m
- ▶ **mosty:** Kruszwica (km 57,2)
- ▶ **prom:** Złotowo-Ostrówek
- ▶ **porty, przystanie, nabrzeża:** Kruszwica, Mielnica Duża

Czy wiesz, że?

W Bydgoszczy znajduje się „syfon strugi Flis” – dwupoziomowe skrzyżowanie Kanału Bydgoskiego ze strugą przepływającą pod nim. To jedno z trzech takich skrzyżowań w Polsce.

C. Kruszwica (km 59)

Miasto kryje unikatowe skarby kultury wczesnopiastowskiej z XI wieku. Nad Wzgórzem Zamkowym góruje legendarna Mysia Wieża, pozostałość zamku kazimierzowskiego zniszczonego w czasie najazdu Szwedów w 1657 roku. Z jej szczytu roztacza się panorama miasta z kamienną, romańską kolegiatą Świętych Apostołów Piotra i Pawła z lat 1120–1140.

Infrastruktura: Przez miasto prowadzą Szlaki Bursztynowy i Piastowski. Na jeziorze Gopło jest naturalny tor wioślarski, a poza tym są kąpielisko z plażą oraz stacja wodna z pomostami cumowniczymi, polem campingowym i infrastrukturą turystyczno-żeglarską.

D. Inowrocław (km 70)

Wizytówką miasta są solanki, na bazie których powstało uzdrowisko. W parku Solankowym znajdują się obiekty uzdrowiskowe i sanatoria, tężnia, muszla koncertowa i teatr letni oraz tereny rekreacyjne. Atrakcją jest oświetlenie tężni i taras widokowy na park Solankowy i miasto.

E. Bydgoszcz (patrz strona 22)

B. Jezioro Gopło i Nadgoplański Park Tysiąclecia
km 32–59,5

A. Konin

C. Kruszwica
km 59

D. Inowrocław
km 70

E. Bydgoszcz

szlak Noteci (187,2 km):

NAKŁO NAD NOTECIĄ (km 38,9 – śluza Nakło Wschód), Noteć Dolna – śluzy (Nakło Zachodnie, Gromadno, Korostkowo, Nowe, Walkowice, Romanowo, Lipica, Pianówka, Mikołajewo, Rosko, Wrzeszczyna, Wieleń, Drawski Młyn, Krzyż), ujście do Warty (km 226,1) – SANTOK

A. Czarnków (km 131)

W mieście zachował się stary układ urbanistyczny z gotyckim kościołem z XVI wieku.

Infrastruktura: Marina w dawnym porcie w Czarnkowie jest jednym z najnowocześniejszych tego typu obiektów na całej Wielkiej Pętli. Jest tu pole namiotowe oraz infrastruktura turystyczno-żeglarska, można wypożyczyć sprzęt wodny.

B. Wieleń (km 160)

To stary gród nadnotecki, który prawa miejskie uzyskał w 1348 roku. Noteć przepływa wzdłuż miejskiego rynku. Można zwiedzić kościół Świętego Michała Archaniola z XVII wieku oraz barokowy pałac Sapiechów z XVIII wieku. Ośrodek kultury ma siedzibę w wieży Bismarcka – budynku strzelnicy Bractwa Kurkowego z 1850 roku.

C. Drezdenko (km 187)

Uwagę zwraca szachulcowy spichrz z 1640 roku, w którym mieści się Muzeum Puszczy Drawskiej i Noteckiej. Jest on jednym z najstarszych zachowanych budynków w mieście.

Infrastruktura: W mieście jest spory basen portowy.

Atrakcje w pobliżu:

- **Obszary Natura 2000:** „Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego”, „Dolina Noteci”, „Dolina Dolnej Noteci”, „Nadnoteckie Łęgi” i „Puszcza Notecka”. Obszary te obejmują pradolinę rzeczną o zmiennej szerokości z bogactwem roślinności. Teren przecinają kanały i rowy odwadniające, występują liczne starorzecza. Żyje tu wiele gatunków ptaków, płazów i ssaków.
- **Piła** położona nad Gwdą, to miasto, w którym urodził się i mieszkał w szachulcowym domu z XVIII wieku Stanisław Staszic. Dziś działa w nim Muzeum Stanisława Staszica.

Informacje o Noteci:

- ▶ **parametry:** Noteć Górna (km 59,5–121,6) długość 62,1 km; Noteć Dolna skanalizowana (km 38,9–176,2) długość 137,3 km; Noteć Dolna nieskanalizowana (km 176,2–226,1) długość 49,9 km
- ▶ **dopływy:** prawe – Łobżonka, Gwda, Drawa; lewe – Mała Noteć, Gąsawka, Kcyńska, Gulczanka
- ▶ **porty, przystanie, nabrzeża:** **Noteć Dolna** – Nakło nad Notecią, Ujście, Czarnków, Wrzeszczyna, Drawsko, Krzyż, Drezdenko, Łącko, Łabiszyn, Bydgoszcz, Barcin; **Noteć Górna** – Kostrzyn nad Odrą, Gorzów, Trzebiszewo, Międzychód
- ▶ **promy:** Ciszkowo (km 140), Walkowice (km 119,6)
- ▶ **śluzy:** **Noteć Górna** – Pakość (km 80,94), Łabiszyn (km 116,08); **Noteć Dolna** – Nakło Zachód (km 42,7), Gromadno (km 53,4), Korostkowo (km 68,2), Nowe (km 11,86), Walkowice (km 117,73), Romanowo (km 122,6), Lipica (km 128,33), Pianówka (km 136,24), Mikołajewo (km 143,14), Rosko (km 148,84), Wrzeszczyna (km 155,53), Wieleń (km 161,5), Drawski Młyn (km 170,97), Krzyż (km 176,2)
- ▶ **mosty:** **Noteć Dolna** – Nakło nad Notecią (km 39,9; 40,9), Samostrzel (km 53,4), Osiek (km 62,1), Białośliwie (km 76), Milicz (km 94,8), Dziembowo (km 97,6), Ujście (km 105,8; 106,6), Czarnków (km 132), Wieleń (km 162,2), Drawski Młyn

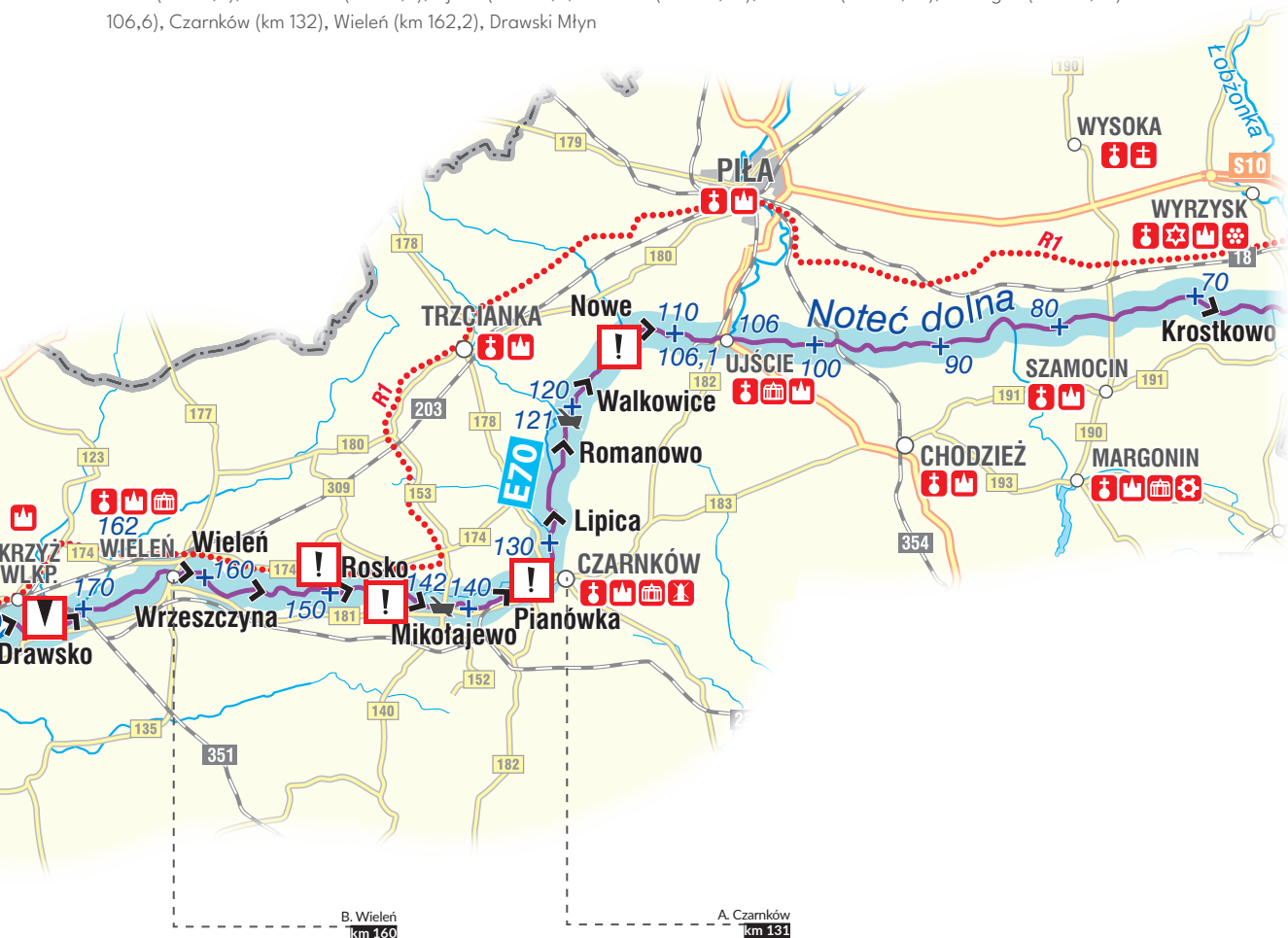
(km 170,4), Drawsko (km 174,5), Stare Bielice (km 182,6), Kosin (km 184), Drezdenko (km 188,1), Trzebisz (km 197,6), Gościemiec (km 207,2), Santok (km 225,6); **Noteć Górna** – Kobylniki (km 59,6; 64,6), Mątwy (km 67,4; 67,5); Leszczyny (km 74,1), Kościelec (km 74,8; 75,5), Gorzany (km 77,2), Lechowo (km 78,9), Pakość (km 80,9; 91,1; 91,9), Wojdał (km 90,2), Barcin (km 98,8; 99,4; 104,5), Lubostroń (km 109,8; 116,7; 117), Pakość (km 118,8)

- ▶ **miejsce w systemie szlaków wodnych:** fragment Noteci należy do międzynarodowej drogi wodnej E70 (łączącej Morze Północne z Morzem Bałtyckim – odcinek Noteci od połączenia z Kanałem Bydgoskim do ujścia do Warty, wraz z Kanałem Bydgoskim i fragmentem Brdy od kanału do ujścia do Wisły)

- ▶ **znaczenie drogi wodnej:** międzynarodowe i regionalne z odcinkami o różnych klasach żeglowności oraz portem Bydgoszcz o znaczeniu międzynarodowym

Informacje o Kanale Górnonoteckim:

- ▶ **parametry:** długość 25 km
- ▶ **mosty:** km 122,7; km 130,8; Kruszyn (km 136,3; 137,5), Łochów (km 142,3; m 144,4; 145)
- ▶ **śluzy:** Antoniewo (km 121,78), Frydrychowo (km 125,09), Dębinek Północny (km 130,18), Dębinek Południowy (km 130,79), Łochowo (km 144,98), Lisi Ogon (km 145,35)

szlak górnej Warty (154,6 km):**KONIN** (km 406,6) – Warta – **POZNAŃ** (km 252)**A. Konin (km 406,6)**

Miasto powstało wokół grodu z XII wieku. Na jego rynku wznosi się klasycystyczny ratusz z przełomu XVIII–XIX wieku. Gotycki kościół Świętego Bartłomieja pochodzi z XIV wieku, a zespół klasztorny z barokowym kościołem – z wieku XVIII. Słup Koniński, ufundowany w 1151 roku, jeden z najstarszych znaków drogowych w Europie, pierwotnie wskazywał połowę drogi z Kalisza do Kruszwicy.

Infrastruktura: W okolicy jest kilka przystani.

B. Łąd (km 370)

Cystersów do Łądu sprowadził po 1193 roku książę Mieszko III Stary. Barokowy zespół klasztorny powstał na przełomie XVII i XVIII wieku. W klasztorze zachowały się gotyckie kruchtanki, oratorium z 1370 roku z gotycką polichromią i kapitułarz wsparty na centralnym filarze.

Infrastruktura: Marina z basenem portowym i nabrzeżem dysponuje miejscami do cumowania przy pomostach w sezonie V–IX.

C. Ciążeń (km 367)

Nad Wartą stoi tu rokokowy pałac z XVIII wieku z filią Biblioteki Uniwersytetu Poznańskiego. Wśród księzek znajduje się największa w Polsce kolekcja druków masońskich. Pałac otacza park krajobrazowy z ładną panoramą na dolinę Warty.

D. Rogalin (km 270)

Wokół dziedzina barokowego pałacu Raczyńskich z XVIII wieku znajdują się: stajnie, ujeżdżalnia, wozownia i mieszkania służby, a dalej neoklasycyńska kaplica z mauzoleum rodu Raczyńskich. Jest tu galeria malarstwa polskiego i europejskiego. Pałac otacza barokowy ogród przechodzący w park krajobrazowy. Na nadwarciańskich łąkach jest unikatowe, największe w Polsce skupisko ponad 960 dębów szypułkowych.

Infrastruktura: W Rogalinie znajduje się przystań z pomostem.

Czy wiesz, że?

W Poznaniu w pobliżu Starego Miasta i Warty znajduje się Jezioro Maltańskie, nad którym mieli siedzibę kościół i hospicjum rycerzy zakonu joannitów (zakonu maltańskiego), stąd nazwa. Jest na nim tor regatowy, wzdłuż brzegu przebiega trasa wąskotorowej kolejki jadącej do zoo.

E. Poznań
km 240–250 km

D. Rogalin
km 270

E. Poznań (km 240–250)

Ratusz poznański z przełomu XIII i XIV wieku jest perłą renesansu i jedną z najpiękniejszych budowli w Polsce. Na jego wieżycze znajduje się zegar, nad którym każdego dnia w południe ukazują się dwa blaszane koziołki. Sąsiadujące z ratuszem domki budnicze są reliktem dawnej zabudowy handlowej. Bazylika z X wieku to jeden z najstarszych polskich kościołów, miejsce pochówku pierwszych władców Polski. Obecna gotycka katedra powstała w XIV–XV wieku. Palmiarnia jest jedną z największych w Europie.

Infrastruktura: W centrum Poznania w Starym Porcie działa przystań z pomostami i infrastrukturą, po Warcie w sezonie V–VIII z przystani miejskiej wypływa tramwaj wodny. Nad Wartą są urządzone plaże, odbywają się seanse kina plenerowego i koncerty, można wypożyczyć sprzęt pływający, działają punkty gastronomiczne i strefy biwakowe.

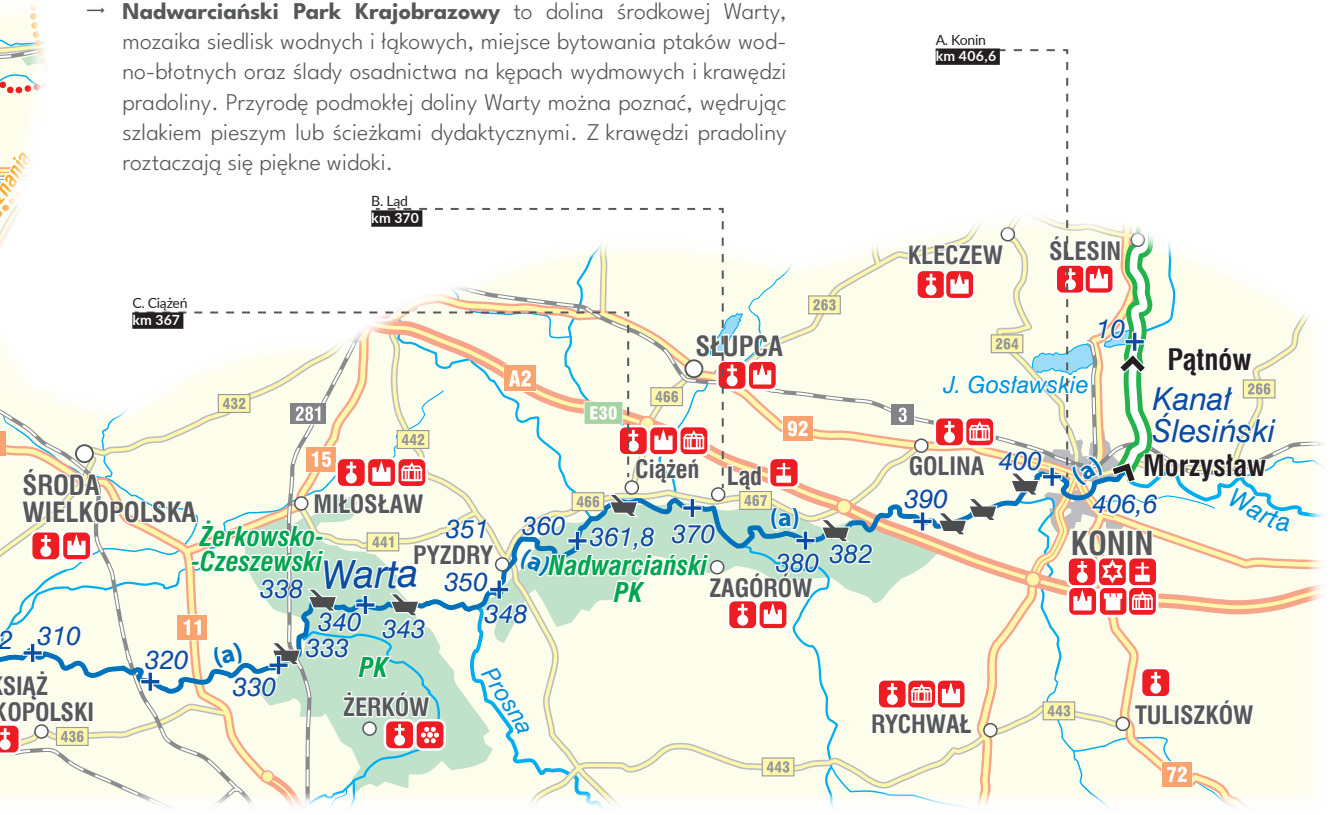
Atrakcje w pobliżu:

- **Puszczykowo** to miasto Arkadego Fiedlera. Tu w willi pisarza z pracownią literacką działa jego muzeum z ekspozycją książek i pamiątek po pisarzu oraz z jego wypraw do różnych zakątków świata. Jest też replika statku Krzysztofa Kolumba Santa Maria oraz brytyjskiego myśliwca z II wojny światowej, a także wiele innych atrakcji.
- **Kórnik** słynie ze średniowiecznego zamku, rozbudowanego w XVI wieku i przebudowanego w XVIII wieku na barokowy pałac. Dziś zamek ma kształt neogotycki i nawiązuje do budowli obronnych. W jego murach mieści się muzeum.
- **Wielkopolski Park Narodowy** obejmuje różne formy krajobrazu polodowcowego oraz naturalne zbiorowiska roślinne i zwierzęce. Przez park biegnie kilka szlaków turystyki pieszej, rowerowej i konnej. Na jego terenie znajdują się liczne zabytki.
- **Nadwarciański Park Krajobrazowy** to dolina środkowej Warty, mozaika siedlisk wodnych i łąkowych, miejsce bytowania ptaków wodno-błotnych oraz ślady osadnictwa na kępach wydmych i krawędzi pradoliny. Przyrodę podmokłej doliny Warty można poznać, wędrując szlakiem pieszym lub ścieżkami dydaktycznymi. Z krawędzi pradoliny roztaczają się piękne widoki.

Czy wiesz, że?

Niezwykłych wrażeń dostarcza podziwianie w dolinie Warty wiosennych rozlewisk, łąk i łąkowych lasów z perspektywy wody oraz punktów widokowych w Świątnikach, Trzykolnych Młynach i z mostu w Rogalinku. Warto też pospacerować między majestatycznymi dębami i starorzeczami.

szlak dolnej Warty (183,8 km):

POZAŃ (km 252) – GORZÓW WIELKOPOLSKI – ujście do Odry – KOSTRZYN NAD ODRĄ (km 0)

A. Oborniki (km 205)

Obok rynku wznosi się gotycki kościół Najświętszej Marii Panny Wniebowziętej z przełomu XV i XVI wieku, obecnie w kształcie z 1814 roku. Cenny jest szachulcowy kościół z 1766 roku. Nad miastem góruje wieża neogotyckiego kościoła z 1900 roku.

Infrastruktura: W małej przystani jest pole namiotowe, organizowane są też spływy.

B. Międzychód (km 130)

W mieście są malownicze wąskie uliczki z domami tworzące urokliwą przestrzeń. W najstarszej części miasta stoi klasycystyczny kościół Świętego Jana Chrzciciela, pierwotnie gotycki z 1591 roku.

Infrastruktura: W zrewitalizowanym starym porcie działa stacja, basen portowy jest przystosowany do obsługi dużych jachtów i łodzi mieszkalnych, rozbudowana jest infrastruktura turystyczno-żeglarska, można wypożyczyć sprzęt wodny.

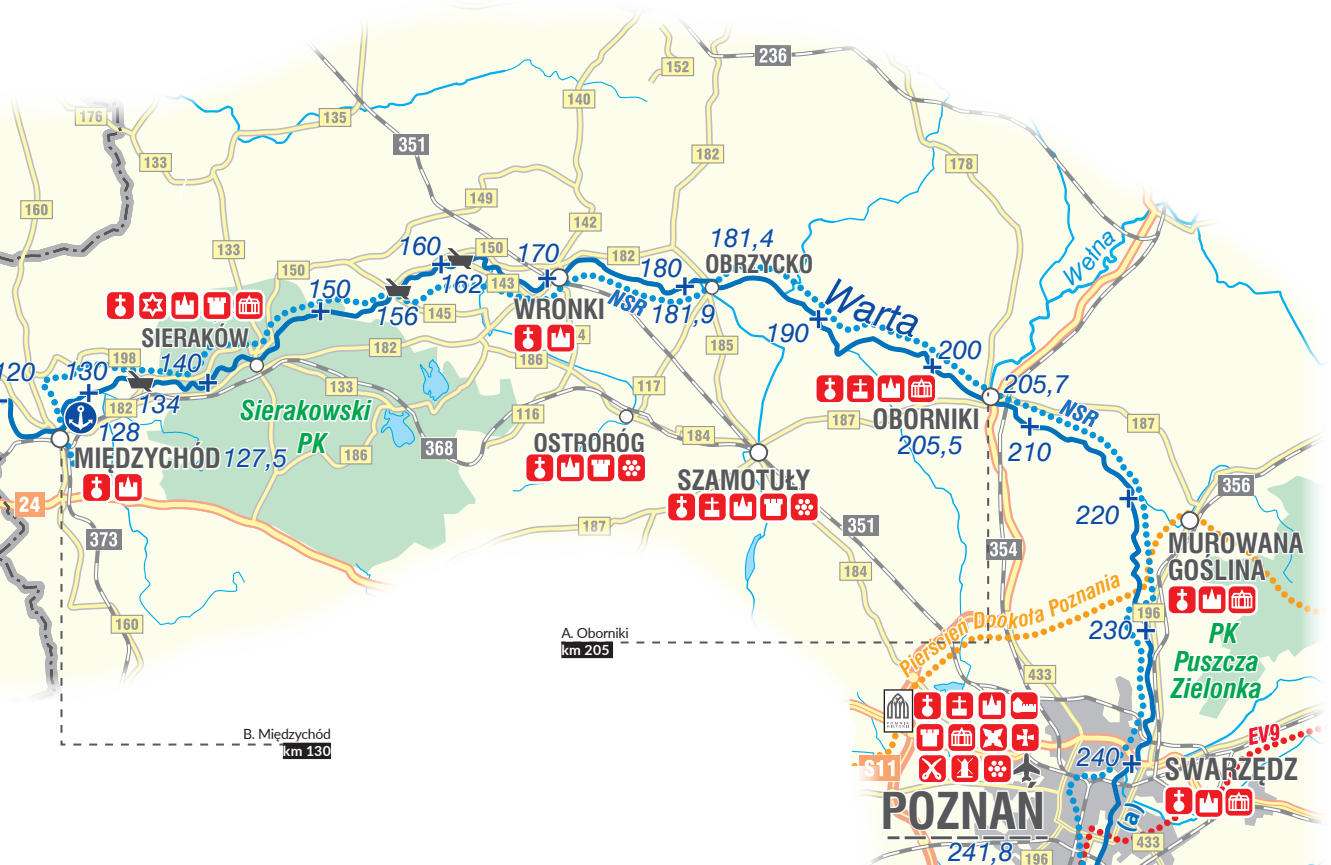
Ciekawostka:

Nad całym bulwarem w Gorzowie Wielkopolskim ciągnie się najdłuższa w Polsce estakada kolejowa (2,2 km) – pięknie położony zabytek techniki mający ponad 100 lat. W sezonie pod estakadą działają liczne restauracje i kawiarnie z ogródkami.

Informacje o Warcie:

- ▶ **długość:** droga wodna 406,6 km
- ▶ **dopływy:** prawe – Moskawa, Kopel, Cybina, Główna, Trojanka, Wełna, Noteć, Kłodawka, Witna; lewe – Proсна, Lutynia, Samica Stęszewska, Wirynka, Strumień Junikowski, Bogdanka, Samica Obornicka, Sama, Oszczyzna, Obra, Postomia
- ▶ **porty, przystanie, nabrzeża:** Czerwonak, Łąd, Obrzycko, Sieraków, Luboń, Niuwka, Śrem, Goglewo, Nowe Miasto nad Wartą, Poznań, Pызdry, Santok Międzychód, Chorzępowo, Kowale, Rogalinek, Jaszkowo, Gorzów Wielkopolski, Kostrzyn nad Odrą
- ▶ **promy:** Kłopotowo (km 22,3), Santok (km 67,7), Zatom Nowy (km 135,4), Chojno (km 157,5), Wartosław (km 163,2), Dębno (km 330,6), Czeszewo (km 336,3), Nowa Wieś Podgórna (km 342,5), Ciążeń (km 365,4), Sługocin (km 382), Sławsk (km 392,2), Rumin (km 396,3), Chorzeń (dzielnica Konina, km 399,5)
- ▶ **mosty:** Kostrzyn nad Odrą (km 1,8; 2,2; 2,4), Świerkocin (km 28,5), Gorzów Wielkopolski (km 50,2; 55,7; Staromiejski km 56,3; Lubuski km 57,3), Trzebiszewo (km 90,8; 92,2), Międzychód (km 127,2), Sieraków (km 145), Wronki (km 170,2; 171,4), Obrzycko (km 182,2), Oborniki (km 206,6; 206,3), Promnice (km 224,9); Poznań (km 237,4; Lecha km 239,6; km 241,8; Chrobrego km 242,6; Rocha km 243,6; Królowej Jadwigi km 244,2; Przemysła I km 246; km 247,6; km 249,5); Rogalinek (km 264,9), Śrem (km 292; 294,3) (km 318), Nowe Miasto (324; 331,4), Pызdry (352,3), Łąd (km 370,5; 385,2), Konin (km 401; 403,4; 403,3)
- ▶ **miejsce w systemie szlaków wodnych:** fragment Warty należy do międzynarodowej drogi wodnej E70 (łączącej Morze Północne z Morzem Bałtyckim – odcinek rzeki od ujścia Noteci do ujścia Warty do Odry)
- ▶ **znaczenie drogi wodnej:** międzynarodowe i regionalne z odcinkami o różnych klasach żeglowności oraz portem Kostrzyn nad Odrą o znaczeniu międzynarodowym

C. Skwierzyna (km 90)

W mieście uchodzi do Warty popularna wśród wodniaków rzeka Obra. Gotycki kościół Świętego Mikołaja wybudowano w XV wieku, a przebudowano w wieku XIX. Ciekawym muzeum jest Izba Pamięci Drogownictwa.

Infrastruktura: Znajduje się tu przystań z hotelem.

D. Gorzów Wielkopolski (km 54)

Jednym z najstarszych zabytków miasta jest katedra z XIII wieku, dziś kościół Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny. Drugim najstarszym zabytkiem są mury obronne z XV wieku. Na brzegu Warty stoi szachulcowy magazyn zbożowy z XVIII wieku, siedziba Muzeum Lubuskiego. Na skraju nadwarciańskiego bulwaru widać siedzącego w łódce Pawła Zacharka, legendarnego przewoźnika przepływającego ludzi na drugą stronę Warty.

Infrastruktura: Jest tu niewielki port rzeczny.

E. Kostrzyn nad Odrą (km 1)

Twierdzę Kostrzyn zbudowano w latach 1537–1568, przebudowano w XIX wieku. W Bramie Berlińskiej mieści się sala muzealna. Można przejść mostem nad fosą i przez Bramę Chyżańską zejść do kazamat z muzeum. Z bastionu roztacza się malowniczy widok na Odrę. Warto pospacerować promenadą, po bastionie Brandenburgia, obejrzeć ruiny zamku z XVI wieku i kościoła z XIV wieku. Okoliczne lasy, rzeki Odra i Warta oraz ich rozlewiska to zielone płuca miasta i raj dla turystów.

Infrastruktura: Z przystani w rejsy wypływają statki pasażerskie, jest też duży port rzeczny.

Atrakcje w pobliżu:

- **„Ujście Warty”** to cztery różne formy ochrony przyrody o częściowo pokrywających się obszarach: park narodowy i park krajobrazowy oraz obszary siedliskowy i ptasi sieci Natura 2000. Są tu unikatowe tereny podmokłe, rozległe łąki i pastwiska, łęgowe lasy, cenne zbiorowiska roślinne dolin rzecznych, będące ostojami wielu gatunków ptaków wodno-błotnych. To tu w czasie wędrówek zatrzymują się wielotysięczne stada różnych gatunków gęsi. Jest tu też największe w kraju zimowisko łabędzi krzykliwych i bielików. W pobliżu Kostrzyna są punkty widokowe dla obserwatorów.
- **Puszcza Notecka** to obszar z potężnymi wałami wydmowymi tworzącymi labirynt dolin i pagórków. Wysokość wydm wynosi średnio 20 m, a największa – Wielka Sowa – sięga 42 m. Nad Wartą i Notecią jest wiele jezior rynnowych. Dominują lasy sosnowe w wieku około 70 lat.

Czy wiesz, że?

W Obornikach uchodzi do Warty „górska rzeka” Welna, na której utworzono rezerwat przyrody „Słonawy”, chroniący tarliska ryb łososiowo-trociowych. To jeden z dwóch rezerwatów ichtiologicznych w Polsce. Welna należy do popularnych i wymagających szlaków wodnych.

Poznań

- ▶ WOPR Województwa Wielkopolskiego, ul. Słowiańska 78
- ▶ Ratownictwo Wodne, ul. Wierzbicice 49/8a
- ▶ Ratownictwo Wodne, ul. Dolina 5b/19
- ▶ Komisariat Wodny Policji, ul. Wioślarskiej 70, tel. 997, 112

Mogilno

- ▶ Usługi Ratownicze, ul. Rynek 7/2

Kruszwica

- ▶ Nadgoplańskie WOPR, ul. Popiela 2

Żnin

- ▶ Pałuckie WOPR, ul. Szkolna 12

Kanał Gliwicki z Kanałem Kędzierzyńskim, **Odra** od Raciborza (z kanałami śluz Krapkowice i Oława oraz systemem dróg wodnych Wrocławia – Stara Odra, Kanały Miejski i Żeglugowy-Nawigacyjny; dopływ **Nysa Łużycka** od Gubina do ujścia do Odry) do połączenia z Odrą Wschodnią (z rzeką i odgałęzieniami), Regalica od Przekopu Klucz-Ustowo (z rzeką i bocznymi odgałęzieniami – kanały Odyńca i Cegielinka, Dąbska Struga, Dąbski Nurt, rzeka Święta, Czapina) do ujścia do jeziora Dąbie; **Odra Zachodnia** od jazu w Widuchowej do morskich wód wewnętrznych (z odgałęzieniami – kanały Marwice-Gartz, Kurowski i Zielony) i Przekop Klucz-Ustowo łączący **Odrę Wschodnią** z Odrą Zachodnią, **Parnica** i **Przekop Parnicki** od Odry Zachodniej do morskich wód wewnętrznych, **jezioro Dąbie** do morskich wód wewnętrznych

rzeka ODRA

To najlepiej oznakowana i uregulowana rzeka w Polsce, nazywana „księżną polskich rzek”, pod względem długości druga po Wiśle rzeka w kraju. Między Boguminem a ujściem Olzy jest rzeką graniczną polsko-czeską, od ujścia Nysy Łużyckiej biegnie nią granica polskoniemiecka. Przez Wartę, Noteć, Kanał Bydgoski i Brdę, Odra łączy się z Wisłą.

Od najdawniejszych czasów Odra była głównym szlakiem komunikacyjnym mieszkającej nad jej brzegami ludności. Nieuregulowana, płynąca wśród rozległych mokradeł i nieprzebranych lasów, była łatwa do pokonania w wielu miejscach, w których powstały warownie, takie jak Opole, Brzeg, Wrocław czy Głogów, z zabytkami od czasów Piastów i średniowieczną zabudową.

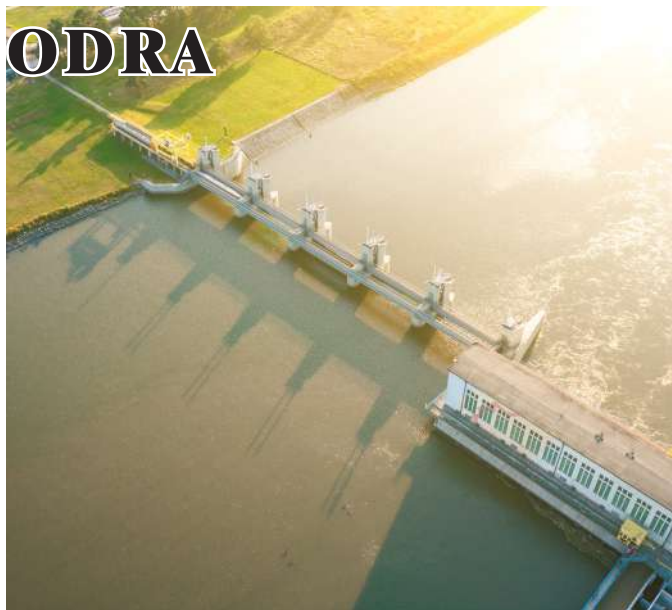
Odrzańska Droga Wodna liczy 886 km, przy czym parametry żeglowności wyższe niż III klasa wykazuje jedynie na około 96-kilometrowym odcinku stanowiącym połączenie Szczecin–Berlin (klasa Vb).

Właściwości III klasy spełnia między ujściem Warty a miejscowością Ognica (połączenie z kanałem Schwedt) oraz pomiędzy śluzą Malczyce a śluzą w Kędzierzynie-Koźlu wraz z Kanałem Gliwickim. Z kolei na odcinku pomiędzy śluzą Malczyce a ujściem Warty parametry drogi wodnej są jeszcze niższe – osiągają II klasę żeglowności.

Żegluga w kierunku południowym – w górę rzeki (pomiędzy śluzą Koźle a granicą polsko-czeską) – ze względu na obowiązujące parametry żeglugowe, tj. klasa IA, jest obecnie niemożliwa. Odrzańska Droga Wodna poprzez niemieckie kanały Odra-Hawela i Odra-Sprewa posiada eksploatowane żeglugowo połączenie z zachodnioeuropejską siecią dróg wodnych.

Informacje o Odrze:

- ▶ **długość:** całkowita 854,3 km, w granicach Polski 742 km, odcinek graniczny polsko-niemiecki 161,7 km
- ▶ **źródła:** zbocze Fidlowego kopca w Górach Odrzańskich (Sudety, Czechy, wysokość 634 m n.p.m.)
- ▶ **ujście:** Roztoka Odrzańska (zatoka Zalewu Szczecińskiego)

- ▶ **dopływy do rozgałęzienia na Odrę Wschodnią i Zachodnią w Widuchowej:** prawe – Rurzyca, Słubia, Myśla, Warta, Ilanka, Pliszka, Barycz, Widawa, Stobrawa, Mała Panew; lewe – Nysa Łużycka, Bóbr, Kaczawa, Cicha Woda, Bystrzyca, Ślęza, Oława, Nysa Kłodzka, Osobłoga
- ▶ **odcinki:** bieg górny – od źródła do Kędzierzyna-Koźla (przed ujściem Kanału Gliwickiego); bieg skanalizowany – od Kędzierzyna-Koźla do Malczyc; bieg środkowy – od Malczyc do Kostrzyna (ujście Warty); bieg dolny – od ujścia Warty do ujścia do Zalewu Szczecińskiego
- ▶ **kanały łączące się z Odrą:** Gliwicki (Kędzierzyn-Koźle), Odra-Sprewa (Eisenhüttenstadt), Finow (Hohensaaten), Odra-Hawela (Hohensaaten), Hohensaaten-Friedrichsthal (Odra Zachodnia, Hohensaaten)
- ▶ **miejsce w systemie szlaków wodnych:** rzeka należy do dwóch międzynarodowych dróg wodnych – E30 (łączącej Morze Bałtyckie z Morzem Czarnym – na całej długości od granicy z Czechami, wraz z Kanałem Gliwickim, do Szczecina i dalej do Bałtyku) i E70 (łączącej Morze Północne z Morzem Bałtyckim – krótki odcinek od ujścia Warty w Kostrzynie nad Odrą do kanału Odra-Hawela w Niemczech)
- ▶ **znaczenie drogi wodnej:** międzynarodowe i regionalne z odcinkami o różnych klasach żeglowności oraz portami o znaczeniu międzynarodowym (Kędzierzyn-Koźle, Gliwice, Wrocław, Kostrzyn nad Odrą, Szczecin, Świnoujście)

Szlak wodny rzeki Odry:

od Kanału Gliwickiego (km 39,3–0) do Wrocławia (km 245)

Kanał GLIWICKI

To droga wodna w Górnośląskim Okręgu Przemysłowym łącząca Odrę z Gliwicami, zbudowana w latach 1935–1939 w miejscu starego Kanału Kłodnickiego, częściowo w wykopie, częściowo na nasypie. Kanał uruchomiono w 1941 roku. Pokonanie różnic poziomu wody reguluje 6 śluz. Kanał zaczyna się w Kędzierzynie-Koźlu, na 98 km biegu Odry, i kończy w basenie portowym Portu Gliwice. Zasila go głównie rzeka Kłodnica oraz jeziora Dzierżno Duże i Małe. Spławia się nim barki z węglem dla Elektrociepłowni Wrocław. Sezon żegludowy trwa około 270 dni, od 15 marca do 15 grudnia. Kanał Gliwicki z Zakładami Azotowymi w Kędzierzynie-Koźlu łączy Kanał Kędzierzyński (długość 5,6 km).

A. Kędzierzyn-Koźle (km 98)

Zamek w Koźlu zbudowany został na początku XIII wieku, a w połowie XVI wieku przebudowany go na renesansowy. W mieście zachowały się fragmenty murów obronnych z XIV–XVI wieku i pozostałości „fryderycjańskiej” Twierdzy Koźle z XVIII wieku, w XIX wieku częściowo przekształcone w miejskie planty, forty Fryderyka Wilhelma i rondel oraz wieżę. Warto odwiedzić zespół pałacowo-parkowy w Sławięcicach z XVIII–XIX wieku – rozległy park z barokowym pawilonem ogrodowym i klasycystycznym domem ogrodnika.

Infrastruktura: Tu znajduje się jeden z największych portów rzecznych w kraju.

B. Krapkowice (km 123)

W mieście wznosi się zamek wzmiankowany w 1532 roku, przebudowany w wiekach późniejszych, odbudowany po II wojnie światowej. Zachowały się fragmenty murów obronnych z XIV–XVI wieku.

Infrastruktura: W porcie jachtowym można wypożyczyć sprzęt wodny i zwodować własny sprzęt pływający. Organizowane są rejsy łodzi spacerową i łodzi motorową. Przystań Powiatowa Szkwał (km 95): możliwość zwodowania sprzętu, zaplecze socjalne. Klub sportowy Marina Lasoki (km 100): w marinie można wypożyczyć sprzęt wodny i zwodować własny sprzęt pływający, zaplecze socjalne.

Czy wiesz, że?

Syfon Kłodnicy znajduje się w Kędzierzynie-Koźlu, około 2 km poniżej śluzy Nowa Wieś. Jest to dwupoziomowe skrzyżowanie Kanału Gliwickiego z przepływającą pod nim rzeką Kłodnicą. W Polsce drugim syfonem jest syfon strugi Flis pod Kanałem Bydgoskim w Bydgoszczy, a trzecim – akwedukt w Fojutowie na skrzyżowaniu Czerskiej Strugi i Wielkiego Kanału Brdy.

Czy wiesz, że?

Z Raciborza od 1998 roku startuje co roczny spływ „pływadeł” z metą w Powiatowej Przystani Szkwał. Racibórz jest obok Opola jedną z historycznych stolic Górnego Śląska, gdzie rezydowali książęta opolsko-raciborscy. Do dzisiaj zachowało się wiele cennych zabytków, m.in. kaplica zamkowa świętego Tomasza Kantuarijskiego, zwana perłą gotyku śląskiego.

C. Opole (km 150)

Groby Piastów śląskich znajdują się w podziemiach dwóch świątyń – w gotyckiej katedrze z XV wieku i kościele Świętej Trójcy z XIV wieku. Pozostałością po rozebranych zamku piastowskim jest Wieża Piastowska z 1300 roku. Nad rzeką stoi Amfiteatr Tysiąclecia, dzisiejsze Narodowe Centrum Polskiej Piosenki, w którym od 1963 roku odbywa się Krajowy Festiwal Piosenki Polskiej, dzięki któremu miasto nazwano „stolicą polskiej piosenki”. Zielonymi płucami miasta są wyspa Bolko i park Nadodrzański, miejsca idealne na odpoczynek i aktywność na świeżym powietrzu. A najbardziej romantyczna jest Opolska Wenecja – ze starymi kamienicami tuż nad wodą, ciągnącymi się od mostu Zamkowego bulwarami (1300 m), zejściami nad wodę i pomostem widokowym.

Infrastruktura: Latem przy nadodrzańskim bulwarze cumuje statek wycieczkowy, można też wypożyczyć jednostkę pływającą. Przystań Opolskiego Towarzystwa Kajakowego (km 151): możliwość zwodowania sprzętu, zaplecze socjalne i gastronomiczne.

Ciekawostka: Opolska Wenecja nad Młynówką leży w centrum miasta nad starym korytem Odry oddzielającym wyspę Pasiekę. Młynówka do wielkiej powodzi w 1600 roku była głównym korytem Odry. Działały nad nią młyny: miejski i zamkowy. Przez rzekę przerzucone są kładka pieszo-rowerowa oraz mosty: Katedralny, Zamkowy (Żółty), secesyjny Groszowy (Zielony), w ulicy Korfantego, kolejowy i kładka przy śluzie.

D. Brzeg (km 198)

O bogatej przeszłości miasta świadczą zamek Piastów śląskich zwany „śląskim Wawelem”, mieszczący zbiory Muzeum Piastów Śląskich, oraz gotycki kościół Świętego Mikołaja i pojezuicki kościół Podwyższenia Krzyża Świętego. Pięknymi wnętrzami zachwyca renesansowy ratusz, a uwagę przyciągają też gotyckie, renesansowe i barokowe kamienice mieszczące.

Infrastruktura: W Marinie Brzeg można zwodować własny sprzęt pływający. Organizowane są rejsy łodzią spacerową i łodzią motorową.

Ciekawostka: W Opolu od

Odry odchodzi Kanal Ulgi (długość 5 km), opływający

od zachodu wyspę Bolko. Co roku odbywają się na nim zawody wędkarskie.

Za ujściem Nysy Kłodzkiej stare, meandrujące koryto rzeki i nowy, prosty przepływ otaczają wyspę z wsią

Prędocin. W Brzegu Odra dzieli się na dwie odnogi i opływa miejską wyspę.

W Oławie wyspę otacza Odra i Kanal do Śluzy. Przed Wrocławiem, na wysokości wsi Gajków, Odra dzieli się na odnogi i dalej we Wrocławiu odnogi te i kanały tworzą Wrocławski Węzeł Wodny.

Informacje o Kanale Gliwickim:

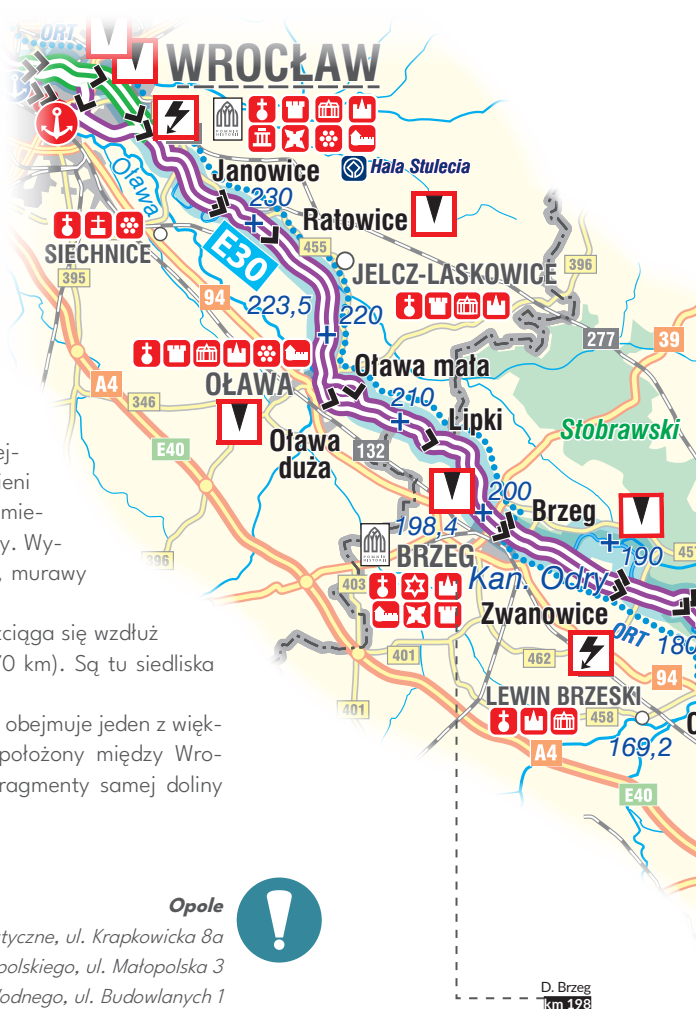
- ▶ **parametry:** długość 40,6 km, głębokość rzeczywista 2,5 m, szerokość 38–41 m, różnica poziomów 43,6 m
- ▶ **śluzę:** Łabędy (km 38), Dzierżno (km 31), Rudziniec (km 21), Sławięcice (km 15), Nowa Wieś (km 8), Kłodnica (km 4)
- ▶ **porty, przystanie, nabrzeża:** Gliwice, Błachownia, Sławięcice, Ujazd, Łabędy, Kędzierzyn-Koźle
- ▶ **mosty:** Gliwice-Łabędy (km 38,5; 37,5), Czerwionka (km 33,6), Dzierżno (km 32,6; 29,7), Pławniowice (km 28,8; 28,2; 25,9; 24,6), Rudziniec (km 20,7), Ujazd (km 16), Sławięcice (km 14,6; 14), Kędzierzyn-Koźle (km 11,5; 9,7; 7,8; 5,4; 3,6; 1,7)

Informacje o odcinku od Kędzierzyna-Koźle do Wrocławia:

- ▶ **długość odcinka:** około 210 km
- ▶ **porty, przystanie, nabrzeża:** Kędzierzyn-Koźle, Krapkowie, Chorula, Opole, Brzeg
- ▶ **promy:** Zdzieszowice
- ▶ **mosty:** Krapkowie (km 123; 124,6; 126), Rogów (km 131), autostradowy A4 (km 130), Opole (km 150,6; 151,2; 152,1; 152,4), Wróblin (km 156), Chróścice (km 168,3), Mikolin (km 176,3), Zwanowice (km 185,1), drogowy (km 189,13), drogowy (km 195,15), drogowy (km 199,1), Lipki (km 206,9), Oława (km 213,1; 213,3; 216,4), Ratowice (km 227,8), kolejowy (km 230,7), Janowice (km 232,4), Gajków (km 235), Kamieniec Wrocławski (km 239), Łany (km 240,8)
- ▶ **śluzę:** Koźle (km 95,4), Januszkowice (km 105,6), Krępa (km 113,2), Krapkowie (km 122,9), Rogów (km 129,5), Kąty (km 137,3), Groszowice (km 144,5), Opole (km 150,4), Wróblin (km 157,5), Dobrzeń (km 164), Chróścice (km 168,3), Zawada (km 174,8), Ujście Nysy (km 180,5), Zwanowice (km 185,1), Brzeg (km 198,4), Lipki (km 206,8), Oława (km 213,3), Ratowice (km 227,4), Janowice (km 232,4)
- ▶ **elektrownie:** Kędzierzyn-Koźle, Januszkowice, Krępa, Krapkowie, Rogów Opolski, Opole-Groszowice, Dobrzeń, Zawada, Kopin, Brzeg, Oława, Jeszkowice

Atrakcje w pobliżu:

- **Natura 2000 Łęgi Odrzańskie** to fragment doliny Odry (101 km) od Brzegu Dolnego do Głogowa, w granicach dawnej terasy zalewowej. Dużą część terenu regularnie zalewa rzeka. Występują tu siedliska nadrzeczne oraz olsy i łągi, wilgotne łąki i torfowiska, częste są starodrzewy z drzewami pomnikowymi. Na terenie żyje wiele gatunków zwierząt, w tym ptaków.
- **Park Krajobrazowy Góra Świętej Anny** obejmuje grzbiet Chełma z odsłonięciami wapieni w rezerwacie stepowym Ligota Dolna oraz w kamieniołomie na Ligockiej Górze i Górze Świętej Anny. Występują tu lasy bukowe, zbiorowiska zaroślowe, murawy kserotermiczne, łąki i pastwiska.
- **Obszar Natura 2000 Grądy Odrzańskie** rozciąga się wzdłuż doliny Odry między Narokiem a Wrocławiem (70 km). Są tu siedliska ptaków związanych z dolinami rzecznyymi.
- **Obszar Natura 2000 Grądy w Dolinie Odry** obejmuje jeden z większych w dolinie kompleksów grądów i łągów, położony między Wrocławiem a Oławą. Do obszaru włączono też fragmenty samej doliny rzecznej.

Opole

- ▶ Odrzańskie Ratownictwo Specjalistyczne, ul. Krapkowicka 8a
- ▶ WOPR Województwa Opolskiego, ul. Małopolska 3
- ▶ OSP Oddział Ratownictwa Wodnego, ul. Budowlanych 1

Kędzierzyn-Koźle

- ▶ Urząd Żeglugi Śródlądowej we Wrocławiu – Delegatura w Kędzierzynie-Koźlu, ul. Szkolna 15
- ▶ OSP Oddział Ratownictwa Wodnego, ul. Wyspa 22c

Katowice

- ▶ Śląskie WOPR, ul. Cicha 10

Czy wiesz, że?

Na Odrzańskiej Drodze Wodnej znajduje się 47 śluz żeglownych oraz prawie 180 obiektów krzyżujących się z drogą wodną, takich jak mosty, linie wysokiego napięcia czy promy linowe. Najlepsze warunki nawigacyjne są na Odrze skanalizowanej i jej dolnym odcinku. Wśród prawie 140 obiektów infrastruktury (portów, nabrzeży i przystani) jest wiele niewykorzystywanych transportowo.

Szlak wodny rzeki Odry:

od Wrocławia (km 245) do Cigacic (km 471,5)

Wrocławski WĘZŁ WODNY

Obejmuje Odrę we Wrocławiu, jej dopływy, kanały wodne oraz budowle i urządzenia hydrotechniczne. To największy w kraju system dróg wodnych i budowli hydrotechnicznych na obszarze aglomeracji miejskiej. Stare Miasto leży w dolinie Odry tworzącej liczne rozgałęzienia opływające wyspy. Uchodzą do niej cztery dopływy: Oława, Ślęza, Bystrzyca i Widawa. Układ koryt rzecznych zmieniał się na skutek powodzi oraz działalności człowieka i całkowicie ukształtował na początku XX wieku. Dla żeglugi otwarta jest Północna (od/do Mostów Mieszczzańskich) i Południowa Odra Wrocławska.

A. Wrocław (km 245–260)

Opływanie centrum Wrocławia pozwala na podziwianie od strony rzeki jego najpiękniejszych zabytków położonych na Ostrowie Tumskim i Starym Mieście, związanych z powstaniem Wrocławia oraz jego funkcjonowaniem nad Odrą. To najstarszy i najciekawszy odcinek Wrocławskiego Węzła Wodnego. Nad rzeką jest nabrzeże Browaru Piastowskiego, przystań oraz Wrocławski Ogród Zoologiczny, który powstał w 1865 roku – najstarszy i najnowocześniejszy w kraju. Sąsiadują z nim Hala Stulecia (obiekt UNESCO) i park Szczytnicki z ogrodem Japońskim. Ciekawe są zimowisko barek Osobowice i dawny port miejski (dziś przystań). Uwagę zwracają też najładniejszy wrocławski most, czyli Grunwaldzki, i ten największy – Rędziański.

Infrastruktura: Drogami wodnymi miasta poprowadzone są trasy historyczne i turystyczno-rekreacyjne. W mieście działają marina i przystań kajakowo-gondolowa, po Odrze pływają statki wycieczkowe cumujące w kilku przystaniach i regularnie pływające na krótkich i dłuższych odcinkach. Nad Odrą działa kilka klubów jachtowych. Na spacer zaprasza bulwar Xawerego Dunikowskiego ogólnie dostępny do cumowania małych jednostek, położony na brzegu Odry – śródmiejskiego odcinka od mostu Piaskowego do mostu Pokoju. Z bulwaru można podziwiać widok na Ostrów Tumski. Wałami wzdłuż rzeki prowadzą szlaki spacerowo-rowerowe. W Zatoce Gondoli

Informacje o Wrocławskim Węźle Wodnym:

- ▶ **Wrocławski Szlak Główny:** Odra (km 244,2) = km 0 Kanału Żeglugowego (Nawigacyjnego) – śluza Bartoszowice (km 0,6 Kanału Żeglugowego) – Kanał Żeglugowy (Nawigacyjny) – śluza Zacisze (km 5,1 Kanału Żeglugowego) – Kanał Żeglugowy (Nawigacyjny), Stara Odra – śluza Różanka (km 9,02 Kanału Żeglugowego) – śluza Rędzin (km 260,7 rzeki Odry)
- ▶ **Szlak boczny rzeki Odry:** Odra (km 243,7) – śluza Opatowice (km 245,04 rzeki Odry) – Górna Odra Wrocławska - Stara Odra – śluza Szczytniki (km 0,6 Starej Odry) – Stara Odra Wrocławska – Kanał Miejski – śluza Miejska (km 6,3 Kanału Miejskiego) – połączenie ze szlakiem głównym (km 255,6 rzeki Odry)
- ▶ **Górna Odra Wrocławska:** Odra (km 250,00) wejście do górnego awanportu śluzy Szczytniki – do Śródmiejskiego Węzła Wodnego (km 251,55 rzeki Odry – Most Piaskowy / Most Tumski)
- ▶ **Śródmiejski Węzeł Wodny:** Odra km 251,55 (Most Piaskowy / Most Tumski) – Północna i Południowa Odra Wrocławska – śluza Mieszczkańska (km 252,30) - połączenie Północnej i Południowej Odry Wrocławskiej (km 254)
- ▶ **Dolna Odra Wrocławska:** połączenie Północnej i Południowej Odry Wrocławskiej (km 254) – połączenie ze szlakiem głównym (km 255,6)

Ciekawostka:

Budowę stopnia wodnego Malczyce (300 km), poprawiającego żeglowność Odry, rozpoczęto po powodzi tysiąclecia. Śluzę uruchomiono w 2018 roku. Przez Malczyce odbywa się ślizowanie jednostek pływających, a stopień przedłużył drogę wodną o 17,5 km. Zakończono też wyposażanie elektrowni wodnej.

(między Bastionem Ceglarskim a Muzeum Narodowym) panuje duży ruch statków pasażerskich. We wsi Uraz za Wrocławiem działa miasteczko portowe z nowym portem Marina Uraz, przystanią i wypożyczalnią sprzętu wodnego, organizowane są rejsy turystyczne po Odrze, pływa prom turystyczny.

B. Brzeg Dolny (km 282)

W mieście zachował się kościół szachulcowy z XVIII wieku oraz zespół pałacowo-folwarczny z XVII–XVIII wieku z mauzoleum, oficynami, wozownią z wieżą i innymi obiektami.

Infrastruktura: Można zacumować na nabrzeżu ośrodka wypoczynkowego w Wałach.

C. Lubiąż (km 310)

Opactwo cystersów, perła śląskiego baroku, to jeden z największych zabytków tej klasy w Europie – największe opactwo cysterskie na świecie i drugie co do wielkości obiekt sakralny na świecie (po hiszpańskim zespole pałacowo-klasztornym Eskorial). Klasztor ma najdłuższą w Europie barokową fasadę (223 m). Zespół składa się z bazyliki z XIV wieku, klasztoru, pałacu opatów, kościoła i zabudowań gospodarczych. W krypcie gotyckiej bazyliki znajduje się mauzoleum Piastów śląskich oraz opatów cysterskich i zakonników – wielu z nich jest zmumifikowanych. Można zwiedzić barokową salę Książęcą, która zajmuje dwie kondygnacje budynku.

Infrastruktura: W pobliżu portu w Malczycach działa marina. W Ścinawie (km 332) znajduje się przystań dla małych łodzi motorowych i port, który nie jest eksploatowany. W uroczej miejscowości Chobienia na lewym brzegu Odry (km 349,3), w zatoce portowej znajduje się nowa marina z całą infrastrukturą (woda, prąd, toalety).

D. Głogów (395 km)

Głogów to jedno z najstarszych miast Polski, piastowski gród zbudowany na wyspie otoczonej nurtem Odry i jej dopływem Baryczy. W czasie II wojny światowej miasto prawie całkowicie zniszczono. Odbudowano Zamek Książąt Głogowskich z Muzeum Ziemi Głogowskiej. Wielowiekową historię ze współczesnością łączą nowoczesne kamienice zbudowane na planie dawnych ulic.

Infrastruktura: W porcie można cumować jednostki pływające. Na prawym brzegu znajduje się nowa marina z kompletną infrastrukturą (km 393,4, wejście do portu Katedralnego) w bliskim sąsiedztwie mostu Tolerancji. W dawnym porcie handlowym (km 395,2) znajduje się marina dla małych jednostek handlowych.

Atrakcje w pobliżu:

→ Natura 2000 Dolina Środkowej

Odry obejmuje dolinę granicznej Odry o szerokości 5–10 km rozciągającą się na długości 100 km od ujścia Obrzycy poniżej Słubic. Dolina ma strome północne zbocza i wyraźne terasy łąkowe i zalesione. Występuje tu wiele gatunków ptaków drapieżnych oraz wodno-błotnych i typowych dla rolniczego krajobrazu dolin rzecznych.

- **Koźuchów** to miasto o średniowiecznym rodowodzie. Wznosi się w nim gotycki zamek z XIV wieku, który był siedzibą księżęcą, rezydencją magnacką i klasztorem karmelitów. Mieści się tam Centrum Kultury Zamek. Do dziś niemal w pierwotnej długości zachowały się mury z XIII i XIV wieku z fosą, co jest unikatem w skali światowej. Na rynku stoi gotycki ratusz z XVI wieku.
- **Wołów** otaczają fragmenty murów obronnych z XIV–XV wieku z pomnikiem „wołowskich byków”. Na rynku wznosi się ratusz z XV wieku, po wielokrotnych przebudowach przekształcony w barokowy. Uwagę zwraca potężny zespół klasztorny karmelitów z lat 1712–1724 wraz z barokowym kościołem. Jest też gotycki kościół Świętego Wawrzyńca z XV wieku, przebudowany w XVIII wieku na barokowy. W jego wnętrzu zachowały się unikatowe barokowe organy. Obecny kształt piastowskiemu zamkowi z XIV wieku nadano w wieku XX.
- **Prochowice** zwracają uwagę ładnym ratuszem z XVIII wieku, fragmentami murów miejskich z XIV wieku oraz dawnym kościołem ewangelickim z przełomu XIV i XV wieku. Prochowicki zamek powstał w XIV wieku, w XVI wieku książęta legnicko-brzescy przebudowali go w stylu renesansowym. Od XVII wieku, zniszczony i odbudowany, był własnością cesarza Leopolda, a później Hohenzollernów. Dziś jest remontowany.

Trasy Wrocławskiego Węzła Wodnego:

- ▶ **Bajkalska:** 10,5 km, ZOO Wrocław – Bajkał
- ▶ **Malczycka:** 40 km, śluza Rędzin – Uraz – Brzeg Dolny – śluza Malczyce
- ▶ **Miejska:** 10,5 km, Wybrzeże Wyspiańskiego – śluzy Szczytniki i Miejska – Osobowice II
- ▶ **Mieszcząnska:** 5,5 km, Osobowice I – śluza Mieszcząnska
- ▶ **Motorowodna miejska:** 12 km, Nabrzeże Dunikowskiego – śluzy Mieszcząnska, Miejska i Szczytniki – Dolnośląski Urząd Wojewódzki
- ▶ **Motorowodna śródmiejska:** 2 km, Nabrzeże Dunikowskiego – Śródmiejski Węzeł Wodny – Dolnośląski Urząd Wojewódzki
- ▶ **Oławska:** 4 km, Zatoka Gondoli – most Rakowiecki
- ▶ **Opatowicka:** 4,4 km, Wybrzeże Wyspiańskiego – śluza Opatowice
- ▶ **Południowa:** 33 km, śluza Opatowice – Ścinawa Polska
- ▶ **Rzędzińska:** 5 km, śluza Rędzin – Przystań Pegaz Wrocław
- ▶ **Wielka Pętla Wrocławska:** 23 km, Wybrzeże Wyspiańskiego – śluzy Opatowice, Bartoszowice, Zacisze, Różanka, Miejska i Szczytniki – Wybrzeże Wyspiańskiego

Informacje o odcinku od Wrocławia do Zielonej Góry:

- ▶ **długość odcinka:** około 215 km
- ▶ **porty, przystanie, nabrzeża:** Ścinawa, Wrocław, Uraz, Wały Śląskie, Brzeg Dolny, Pogalewo Duże, Malczyce, Chobienie, Głogów, Bytom Odrzański, Nowa Sól
- ▶ **promy:** Miłsko-Przewóz (km 450,3), Pomorsko-Wysokie (km 481), Brody-Nikorzyn (km 484,9), Połeco-Chlebowo (km 531)
- ▶ **mosty:** Wrocław – Odra (km 240,8–261: Generata Nila, kładka Zwierzyniecka, Grunwaldzki, Pokoju, kładka Muzealna, Piaskowy, Poznański kolejowy, Milenijny, Milenijny–Osobowice I, Rzędziński), Odra Południowa (km 251,8–253,35: Macieja, dwa Uniwersyteckie Południowe, Sikorskiego, Dmowskiego), Odra Północna (km 1,28–0,2: mosty Mieszcząnskie, Uniwersytecki Północny, kładka Słodowa, kładka Bielarza-Żabia, kładka Piaskowa, Słodowy, świętej Klary, Młyński Północny, Młyński Południowy, Tumski), Stara Odra (km 0,9–1,6: Zwierzyniecki, Szczytnicki), Kanał Miejski (km 3,8–6: Warszawski, Trzebnicki, Osobowicki), Kanał Nawigacyjny: (km 0,6–9: kładka Bartoszowicka, Chrobrego, Jagielloński, Warszawski, Trzebnicki, Osobowicki); Brzeg Dolny (km 283,2; 286,7), drogowy (km 310), Ścinawa (km 331,6; 331,9), Radoszyce (km 355,5), Głogów (km 393; 393,3), Nowa Sól (km 428,8), kolejowy (km 437,7)
- ▶ **śluzy:** Wrocław – Opatowice (km 245), Bartoszowice (km 245), Zacisze (km 248), Różanka (km 253), Szczytniki (km 0,6), Piaskowa (km 251,7), Mieszcząnska (km 252,3), Miejska (km 6,3), Rędzin (km 260,7), Brzeg Dolny (km 281,6), Malczyce (km 300)
 - ▶ **elektrownie:** Wrocław, Wały Śląskie

Wrocław

- ▶ **Urząd Żeglugi Śródlądowej we Wrocławiu**, ul. Podwale 62
- ▶ **Dolnośląskie WOPR**, ul. Na Grobli 40-44
- ▶ **Stowarzyszenie Rekreacyjno-Sportowe Delphinus Sport Promotion**, ul. Macedońska 7/9
- ▶ **Fundacja Wodna Służba Ratownicza**, ul. Kleczkowska 50
- ▶ **Komisariat Wodny Policji**, ul. Wybrzeże Wyspiańskiego 39b, tel. 997, 112

A. Wrocław
km 245–260

B. Brzeg Dolny
km 282

Szlak wodny rzeki Odry:

od Zielonej Góry (km 460) do Kostrzyna nad Odrą (km 617,6)

Lubuski PRZEŁOM ODRY

To skrajnie zachodnia część Pojezierza Lubuskiego, z Odrą o długości 25 km, która łączy pradoliny Warciańsko-Odrzańską z Toruńsko-Eberswaldzką. Rzeka płynie przełomem u podnóża zachodniego zbocza doliny i tworzy po polskiej stronie szeroki taras zalewowy, na którym leżą Słubice. Pływanie tym odcinkiem jest łatwe i można je rozpocząć i zakończyć w dowolnym miejscu. Odra płynie spokojnie wśród lasów i pól, pojawiają się wysepki i piaszczyste plaże lub wysokie skarpy (na wysokości Lossow 30 m). W Zespole Przyrodniczo-Krajobrazowym Porzeczce występują bardzo malownicze i najwyższe w dolinie Odry wydmy (do 18 m) oraz starorzecza.

A. Cigacice (km 471)

W miejscowości na skarpie nadodrzańskiej stoi neogotycki kościół świętego Michała Archanioła. Jedynym widocznym fragmentem umocnień z czasów II wojny światowej jest kopuła obserwacyjna niemieckiego schronu.

Infrastruktura: Port w Cigacicach pełni funkcje przeładunkowe, łączy Odrę z systemem kanałów w Niemczech. Na prawym brzegu Odry znajduje się przystań dla małych łodzi motorowych (km 471,2), a nieco dalej port i marina (km 471,8).

Czy wiesz, że?

Rzeka Nysa Łużycka jest żeglowna na odcinku 15 km od Gubina do ujścia do Odry.

B. Krosno Odrzańskie (km 513)

W zamku piastowskim z XIII wieku przebywał Henryk Brodaty z małżonką księżną Jadwigą. Zachowały się kościół farny i kościół Świętego Andrzeja, kamieniczki na Starym Mieście i fragment murów obronnych. Krosno jest pełne zieleni, a z promenady w parku Tysiąclecia rozpościera się widok na dolinę Odry i miasto. Na bulwarze portowym odbywa największe święto miasta związane z rzeką – Rybobranie.

Infrastruktura: Jest tu przystań w porcie rzeczynym.

Ciekawostka:

Drogowe przejście graniczne przez most Słubice–Frankfurt w okresie istnienia NRD czynne było przez całą dobę. W 2007 roku na mocy układu z Schengen zostało zlikwidowane.

C. Słubice (km 582)

Deptak przy moście nad Odrą otaczają kamienice z początku XX wieku. W mieście na granicy polsko-niemieckiej, na budynku dawnej restauracji Odry, wisi tablica upamiętniająca spotkanie premiera Tadeusza Mazowieckiego z kanclerzem Niemiec Helmutem Kohlem w 1990 roku.

D. Kostrzyn nad Odrą (patrz strona 56)**Informacje o odcinku od Zielonej Góry do Kostrzyna nad Odrą:**

- ▶ **długość odcinka:** około 244 km
- ▶ **porty, przystanie, nabrzeża:** Cigacice, Pomorsko, Nietków, Gostchorze, Krosno Odrzańskie, Urad, Rybocice, Słubice, Kostrzyn nad Odrą
- ▶ **promy:** Połęcko, Pomorsko, Czerwieńsk–Brody
- ▶ **mosty:** Cigacice (km 469,8; 470), drogowy (km 477), Nietków (km 490), Krosno Odrzańskie (km 514), Świecko (km 580,7; 580), Słubice (km 584), Kostrzyn nad Odrą (km 615,1; 614,9)
- ▶ **śluzy:** Zwillingsschachtschleuse (km 553, ujście kanału Odra-Sprewa do Odry, Niemcy)

Atrakcje w pobliżu:

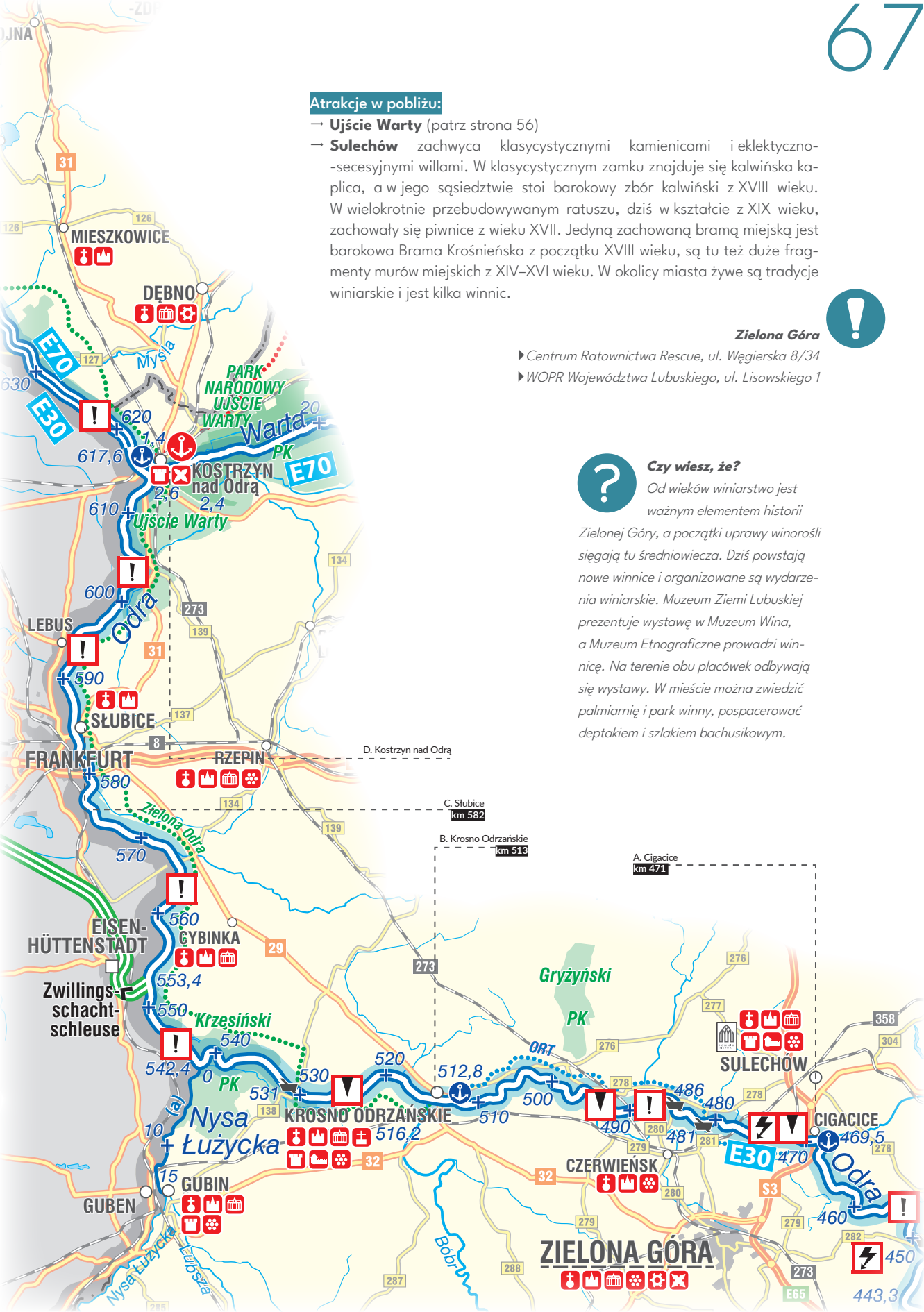
- **Ujście Warty** (patrz strona 56)
- **Sulechów** zachwyca klasycystycznymi kamienicami i eklektyczno-secesyjnymi willami. W klasycystycznym zamku znajduje się kalwińska kaplica, a w jego sąsiedztwie stoi barokowy zbór kalwiński z XVIII wieku. W wielokrotnie przebudowywanym ratuszu, dziś w kształcie z XIX wieku, zachowały się piwnice z wieku XVII. Jedyłą zachowaną bramą miejską jest barokowa Brama Krośnieńska z początku XVIII wieku, są tu też duże fragmenty murów miejskich z XIV–XVI wieku. W okolicy miasta żywe są tradycje winiarskie i jest kilka winnic.

Zielona Góra

- ▶ Centrum Ratownictwa Rescue, ul. Węgierska 8/34
- ▶ WOPR Województwa Lubuskiego, ul. Lisowskiego 1

Czy wiesz, że?

Od wieków winiarstwo jest ważnym elementem historii Zielonej Góry, a początki uprawy winorośli sięgają tu średniowiecza. Dziś powstają nowe winnice i organizowane są wydarzenia winiarskie. Muzeum Ziemi Lubuskiej prezentuje wystawę w Muzeum Wina, a Muzeum Etnograficzne prowadzi winnicę. Na terenie obu placówek odbywają się wystawy. W mieście można zwiedzić palmiarnię i park winny, pospacerować deptakiem i szlakiem bachusikowym.

Szlak wodny rzeki Odry:

od Kostrzyna nad Odrą (km 460) do Zatoki Szczecińskiej (km 755)

Jezioro DĄBIE

Dawniej było zatoką Zalewu Szczecińskiego, którą odcięła delta Iny. Dziś to jezioro deltowe pochodzenia polodowcowego, położone w granicach Szczecina, w Dolinie Dolnej Odry. Dzieli się na północne Dąbie Wielkie i południowe Dąbie Małe, ma też dobrze rozwiniętą linię brzegową. Kanaty łączące Odrę z jeziorem wydzieliły na nim kilkanaście wysp – główne to: Dębina, Czarnołęka, Mewia Wyspa, Radolin i Ostrów Grabowski. Przez jezioro prowadzi tor wodny z portu Schwedt do Zatoki Pomorskiej – to jedyne jezioro w Polsce dostępne dla statków pełnomorskich. Nad Dąbiem działają mariny i przystanie żeglarskie oraz turystyczne. Nad jeziorem żyje wiele gatunków ptaków wodno-błotnych.

**dwie rzeki –
ODRA WSCHODNIA I ODRA ZACHODNIA**

Powyżej Gryfina Odra rozdziela się na Odrę Wschodnią i Odrę Zachodnią. Ta pierwsza rozgałęzia się na Regalicę i Skośnicę, która łączy się z Odrą Zachodnią i tworzy główny nurt Odry. Odra płynie przez centrum Szczecina, łączy się z Przekopem Mieleńskim i omija od zachodu jezioro Dąbie. Płynąc do Zalewu Szczecińskiego, omija kilka wysp (Dębina, Żurawi Ostrów, Długi Ostrów, Wielki Karw) i dzieli się na odnogi i kanały (portowe Duńcyca, Parnica i Święta oraz Skolwiński, Iński Nurt, Wietlina, Domiąza, Wąski Nurt – Kanał Policki, Szeroki Nurt).

Czy wiesz, że?

W Urzędzie Żeglugi Śródlądowej w Szczecinie funkcjonuje Centrum RIS (River Information Services), w którym eksperci zarządzają systemem poprawiającym bezpieczeństwo żeglugi oraz usprawniają transport wodny na drogach śródlądowych.

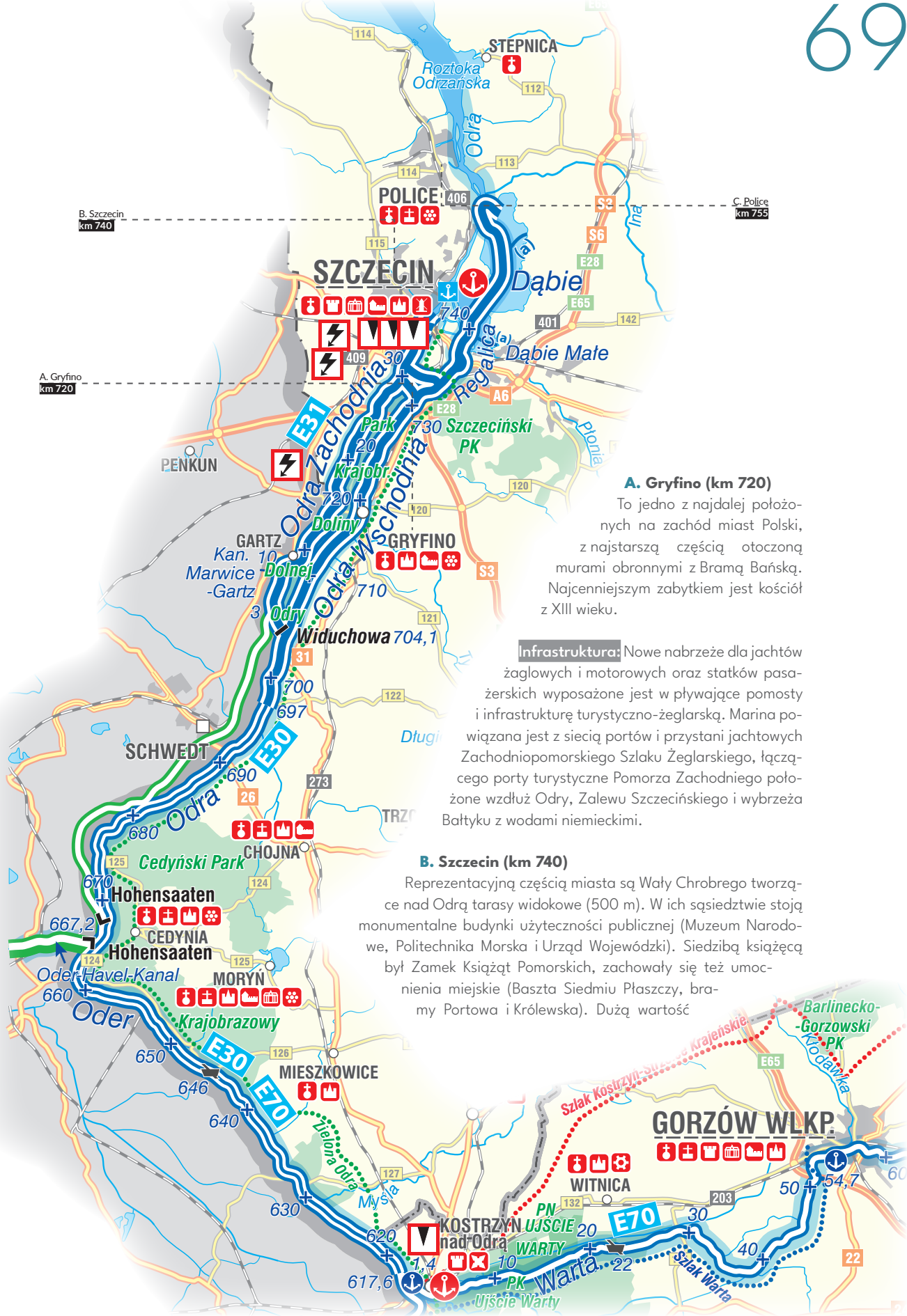
Informacje o Jeziorze Dąbie:

- ▶ **parametry:** powierzchnia 54,08 km², głębokość 10 m, długość 15 km
- ▶ **tor wodny:** długość 14,5 km, szerokość 150 m, głębokość 10 m
- ▶ **wyspy:** powierzchnia łączna 1389 ha, największa – Dębina 516 ha, Czarnołęka 270 ha
- ▶ **dopływy:** Regalica, Duńcyca Zachodnia i Wschodnia, Święta, Płonia, Chęlszcząca, Kanał Komorowski, kanał Łąka
- ▶ **porty, przystanie, nabrzeża:** Szczecin, Police, Lubczyn

Informacje o odcinku od Kostrzyna nad Odrą do Zatoki Szczecińskiej:

- ▶ **długość odcinka:** około 295 km
- ▶ **porty, przystanie, nabrzeża:** Kaleńsko, Chlevice, Gozdowice, Osinów Dolny, Ognica, Widuchowa, Gryfino, Łubnica, Szczecin

- ▶ **promy:** Neulewin – Gozdowice
- ▶ **mosty:** Odra – Siekierki (km 653,9), kolejowy Europejski (km 654), Osinów Dolny (km 662,3), Krajnik Dolny (km 690,5); Odra Wschodnia – Gryfino (km 718), Radziszewo (autostrada A6, km 727,9), Szczecin (km 733,7–737,6: Cłowy, Pionierów Miasta Szczecin, kolejowy podnoszony); Odra Zachodnia – Gryfino (km 14,6), Kołbaskowo (autostrada A6, km 25,4), Szczecin (km 31,2–36,6: Wyspa Jaskółcza, wyspa Wenecja kładka, Szczecin Trasa Zamkowa, podnoszony Długi, obrotowy kolejowy); Kanał Odyńca – Szczecin (kładka pieszka); Parnica – Szczecin (km 4–4,45: kolejowo-drogowy obrotowy, dwa na Trasie Zamkowej, Portowy); Kanał Zielony – Szczecin (drogowy)
- ▶ **śluzy:** Hohensaaten Ost (km 667, ujście kanału Odra-Hawela, Niemcy), Hohensaaten West (km 670, ujście Hohensaaten-Friedrichsthaler-Wasserstrasse, Niemcy), Widuchowa (km 704)

A. Gryfino (km 720)

To jedno z najdalej położonych na zachód miast Polski, z najstarszą częścią otoczoną murami obronnymi z Bramą Bańską. Najcenniejszym zabytkiem jest kościół z XIII wieku.

Infrastruktura: Nowe nabrzeże dla jachtów żaglowych i motorowych oraz statków pasażerskich wyposażone jest w pływające pomosty i infrastrukturę turystyczno-żeglarską. Marina powiązana jest z siecią portów i przystani jachtowych Zachodniopomorskiego Szlaku Żeglarskiego, łączącego porty turystyczne Pomorza Zachodniego położone wzdłuż Odry, Zalewu Szczecińskiego i wybrzeża Bałtyku z wodami niemieckimi.

B. Szczecin (km 740)

Reprezentacyjną częścią miasta są Wały Chrobrego tworzące nad Odrą tarasy widokowe (500 m). W ich sąsiedztwie stoją monumentalne budynki użyteczności publicznej (Muzeum Narodowe, Politechnika Morska i Urząd Wojewódzki). Siedzibą książęcą był Zamek Książąt Pomorskich, zachowały się też umocnienia miejskie (Baszta Siedmiu Płaszczy, bramy Portowa i Królewska). Dużą wartość

GORZÓW WLKP.

WITNICA
KOSTRZYŃ nad Odrą
UJŚCIE WARTY
WARTA

historyczną mają bazylika Świętego Jakuba i inne kościoły oraz pałace, kamienice i Ratusz Staromiejski (Muzeum Historii Szczecina). Dawna portowa wyspa Łasztownia w centrum Szczecina to dziś jedno z ulubionych miejsc mieszkańców i turystów. Remontowane budynki, zabytkowe dźwigi, nowe bufety, kawiarnie, restauracje, port jachtowy, Centrum Kultury Euroregionu Stara Rzeźnia – atrakcji wciąż przybywa. Spacerując nabrzeżami po zmroku, można podziwiać iluminację zabytkowych żurawi, panoramę Starego Miasta z Wałami Chrobrego i zamku.

Infrastruktura: Z nabrzeża przy Wałach Chrobrego odpływają statki wycieczkowe w rejsy po Odrze i wodach szczyńskiego portu. Szlakiem wodnym Berlin–Szczecin–Bałtyk regularnie pływają hotelowe wycieczkowce rzeczne. W mieście działa kilku armatorów dysponujących wieloma jednostkami pływającymi, które można wynająć, jest też nowy port jachtowy w Łasztowni. Funkcjonuje także Zarząd Morskich Portów Szczecin i Świnoujście SA, a Port Morski Szczecin jest również portem rzeczny.

C. Police (km 755)

Niezwykłym miejscem jest tu teren dawnej fabryki benzyny syntetycznej, w której produkowano paliwo ciekłe z węgla według procesu technologicznego z lat 20. XX wieku. Wytwarzano je na potrzeby niemieckiego wojska, dla lotniska Luftwaffe, U-Bootów i okrętów Kriegsmarine oraz czołgów i pojazdów Wehrmachtu. Dziś pozostałości fabryki przystosowano do zwiedzania w ramach Muzeum Historycznego „Skarb”, wytyczono też ścieżkę turystyczno-dydaktyczną. Teren jest siedliskiem nietoperzy.

Infrastruktura: W Policach, przy torze wodnym Świnoujście–Szczecin, znajduje się port morski i rzeczny.

Atrakcje w pobliżu:

- **Cedyń**, położona w pobliżu Odry, ma ładny rynek oraz znajduje się w niej odbudowany klasztor cysterek z XIII wieku, mieszczący hotel z restauracją i kolekcją sztuki. Z wieży widokowej z 1895 roku roztacza się ładny widok na miasto.
- **Natura 2000 Ostoja Cedyńska i Cedyński Park Krajobrazowy** zajmują teren wypłaszczonego dna doliny rzecznej, ograniczonego stromymi krawędziami doliny. Malowniczy krajobraz tworzą wzgórza morenowe, wąwozy i jary wyżłobione w krawędziach doliny, a także liczne źródła i oczka wodne. Dominują bory sosnowe i dąbrowy, występują tereny rolnicze oraz zbiorowiska obszarów podmokłych i sezonowych rozlewisk. Różnorodne środowiska są ostoją ptaków wodno-błotnych i drapieżnych. Jesienią gromadzą się żurawie, zimują łabędzie krzykliwe. Przez teren prowadzi wiele szlaków turystycznych.
- **Natura 2000 i Park Krajobrazowy Dolina Dolnej Odry** na obszarze Międzyodrza to teren usiany siecią ponad 100 km naturalnych i sztucznych przekopów, kanałów i starorzeczy, położonych między Odrą Wschodnią i Zachodnią przy granicy z Niemcami. Atrakcją są tu wyprawy po wodzie, w czasie których można obserwować osobliwy świat roślin i zwierząt. Ciekawostką Międzyodrza jest zespół obiektów hydrotechnicznych ukrytych wśród roślinności – nieczynnych śluz, mostów i przepraw.

Czy wiesz, że?

Odra od północnego mostu Trasy Zamkowej w Szczecinie należy do polskich morskich wód wewnętrznych. Od mostu jest częścią portu morskiego Szczecin, a dalej na północ należy do portu morskiego Police.

Szczecin

- ▶ Urząd Żeglugi Śródlądowej w Szczecinie, pl. Batorego 4
- ▶ Szczecińskie WOPR, ul. Heyki
- ▶ WOPR Województwa Zachodniopomorskiego, ul. Sowińskiego 68
- ▶ Komenda Wojewódzka Policji, ul. Wernyhory 5, tel. 997, 112

Pamiętaj: woda jest żywołem potencjalnie groźnym i zdradliwym.

NA JACHCIE

- przed rozpoczęciem rejsu zapoznaj się z aktualnymi komunikatami nawigacyjnymi oraz przepisami prawa miejscowego,
- jeśli wypożyczasz łódź, której prowadzenie nie wymaga uprawnień, powinieneś zostać przeszkolony przez armatora,
- brak wymogu posiadania dokumentu kwalifikacyjnego do prowadzenia jachtu nie zwalnia cię z obowiązku przestrzegania przepisów żeglugowych,
- pamiętaj o zachowaniu zasad przeciwpożarowych. Paliwo przechowuj w sposób niezagrażający wybuchem pożaru i w atestowanych zbiornikach. Używaj urządzeń gazowych posiadających ważne dokumenty legalizacyjne i atesty. W przypadku jachtów z silnikiem stacjonarnym benzynowym pamiętaj o odpowiedniej wentylacji jego komory (wentylator wyciągowy powinien być włączany przed uruchomieniem silnika benzynowego na czas nie krótszy niż 4 minuty),
- zachowaj szczególną ostrożność w trakcie przekraczania szlaku żeglownego, wybieraj najkrótszą z możliwych tras oraz przestrzegaj zasad dotyczących pierwszeństwa,
- pamiętaj, że drogą wodną mogą przemieszczać się statki, których właściwości manewrowe nie pozwalają na natychmiastowe zatrzymanie, przed zmianą kursu upewnij się, że manewr nie spowoduje ryzyka zderzenia się z innym statkiem,
- w przypadku braku odpowiednich postanowień w przepisach żeglugowych lub innych obowiązujących przepisach kapitan/kierownik jednostki powinien przedsięwziąć wszelkie środki wynikające z zasad dobrej praktyki żeglarskiej w celu uniknięcia zagrożenia,
- statek płynący w dół rzeki (z nurtem rzeki) ma ograniczone zdolności manewrowe, zachowaj bezpieczną odległość,
- jeżeli przepisy nie stanowią inaczej, małe statki powinny ustępować z drogi innym statkom z wyjątkiem statków o dużej prędkości, pozostawiając im dostateczny akwen dla ruchu i manewrowania,
- na łodzi dowodzi TYLKO jedna osoba, wykonuj polecenia kapitana/sternika, on odpowiada za bezpieczeństwo załogi i jednostki,
- przed rejssem sprawdź wyposażenie i przygotowanie jednostki, stan techniczny, środki ratunkowe, asekuracyjne i przeciwpożarowe, dokumenty jednostki, zapoznaj się z planowaną trasą i obowiązującymi na niej przepisami,
- ubezpiecz się na wypadek NNW załogi, CASCO jachtu (uszkodzenie, zatonięcie, włamanie, kradzież), OC (zniszczenie drugiego jachtu, wywołanie uszczerbku na zdrowiu), zapoznaj się z warunkami umowy i ograniczeniami odpowiedzialności ubezpieczyciela,
- płyn z doświadczonym sternikiem, jeśli nim jesteś, ustal kwalifikacje i doświadczenie załogi, umiejętność udzielenia pierwszej pomocy, zrób szkolenie i przydziel zadania (zachowanie i poruszanie się na jachcie, obsługa np. żagli), pokaż, gdzie jest koło ratunkowe i kamizelki oraz apteczka,
- po każdym cumowaniu sprawdź stan techniczny łodzi,
- używaj kamizelek ratunkowych lub asekuracyjnych. Indywidualne środki ratunkowe powinny być na stałe noszone przez osoby nieumiejące pływać i dzieci, a także być używane na małych jednostkach mieczowych (znaczne ryzyko wywrotki), w porze nocnej i w trudnych warunkach atmosferycznych. Pamiętaj, że nie wolno ich nosić pod pokładem,
- naładuj telefon i zabezpiecz przed zamoczeniem, numer ratunkowy nad wodą to: **601 100 100** lub **112**, zainstaluj **APLIKACJĘ RATUNEK** lokalizującą komórkę (www.ratunek.eu),
- sprawdź aktualną prognozę pogody, przy niekorzystnych warunkach nie wypływaj z portu,
- w przypadku nadejścia burzy udaj się do najbliższego brzegu, nie zostawaj pod pokładem, załóż kamizelkę ratunkową,
- omijaj miejsca niebezpieczne (mielizny, kamienie, nie zbliżaj się do urządzeń hydrotechnicznych typu jaz), pływaj według wskazań znaków, obserwuj inne jednostki pływające, warunki atmosferyczne, zwisające przewody i przeszkody (mosty, jazy), unikaj ryzyka dla załogi, rozbicia lub wywrócenia jednostki,
- zachowaj bezpieczną odległość od innych jednostek,
- po wywrotce łodzi nie płyn sam do brzegu, pozostań przy kadłubie, wezwij pomoc,
- nie przekraczaj dopuszczalnej liczby osób, zachowuj porządek i nie pływaj po spożyciu alkoholu.

NA KAJAKU

- sam odpowiadasz za swoje bezpieczeństwo i zdrowie,
- brak wymogu posiadania dokumentu kwalifikacyjnego do uprawiania turystyki wodnej kajakiem nie zwalnia cię z obowiązku przestrzegania przepisów żeglugowych,

- zachowaj szczególną ostrożność w trakcie przekraczania szlaku żeglownego, wybieraj najkrótszą z możliwych tras oraz przestrzegaj zasad dotyczących pierwszeństwa,
- pamiętaj, że drogą wodną mogą przemieszczać się statki, których właściwości manewrowe nie pozwalają na natychmiastowe zatrzymanie, przed zmianą kursu upewnij się, że manewr nie spowoduje ryzyka zderzenia się z innym statkiem,
- zapoznaj się z trasą spływu, dostosuj ją do umiejętności i możliwości najsłabszego uczestnika,
- dobierz odpowiedni sprzęt, dostosuj ubiór do warunków atmosferycznych, sprawdź prognozę pogody,
- pływaj w kamizelce asekuracyjnej,
- przećwicz: wsiadanie i wysiadanie oraz przybijanie do brzegu dziobem pod prąd, techniki wiosłowania i sterowania, omijanie przeszkód, zachowanie po wywrotce, udzielanie pierwszej pomocy,
- dobierz załogi, łącząc osoby słabo pływające i niedoświadczone z doświadczonymi, dzieci poniżej 15. roku życia z osobą dorosłą umiejącą pływać,
- pamiętaj o rzutce ratowniczej i apteczce w ostatnim kajaku,
- płyn w szyku w odstępach dostosowanych do charakteru spływu za prowadzącym doświadczonym kajakarzem, asekurując się wzajemnie, nie pływaj w pojedynkę,
- nie przeceniaj swoich sił i umiejętności, brawura i lekkomyślność może skończyć się wypadkiem,
- w kajaku nie wolno: kucać, stawać, siadać na burtach, kołysać na boki, odpychać wiosłami inne kajaki, skakać do wody,
- nie pływaj: po spożyciu alkoholu, nocą, przy podniesionym stanie wody,
- na jeziorze trzymaj się brzegu,
- obserwuj pogodę i stan wody, nie wypływaj przy złych warunkach (wiatr, burza),
- ustawiaj kajak dziobem „na falę”,
- uważaj na pływające duże jednostki (statki, łodzie żaglowe i motorowe), zachowaj odstęp,
- przy wywrotce: nie odwracaj kajaka na głębokiej wodzie, ściągnij go do brzegu, ratuj załogę,
- obserwuj powierzchnię wody, omijaj zmarszczenia nad podwodnymi przeszkodami i miejsca niebezpieczne (kłody, kołki, korzenie, kamienie, wiry, młyny, jazy i inne budowle wodne, stopnie i progi), przenieś kajak lądem,
- przepływaj pod przeszkodami (mosty, konary drzew), pochylając się do przodu, wiosła trzymaj wzdłuż boków kajaku,
- dbaj o środowisko, biwakuj na polach namiotowych, nie śmieć, utrzymuj porządek, zachowuj się kulturalnie i cicho, kąp się i pal ogniska w wyznaczonych miejscach,
- zabierz telefon w wodoszczelnym opakowaniu, z naładowaną baterią, numerem telefonu do organizatora spływu i właściciela wypożyczalni oraz alarmowy,
- zabierz bagaż odpowiedni do długości spływu, pory roku i zmian pogody,
- bądź uprzejmy dla innych kajakarzy, pomagaj w razie potrzeby, uważaj na kąpiących się i wędkarzy.

Aktualne komunikaty nawigacyjne znajdziesz na stronie Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie w zakładce „Komunikaty Nawigacyjne / Navigation Updates” pod adresem: <https://www.wody.gov.pl/komunikaty-nawigacyjne>

SPIS ZDJĘĆ:

Śluza Guzianka, Szlak Wielkich Jezior Mazurskich, fot. Emila Stasińska	okładka
Potok Czarna Wisielka, fot. iStock	7
Potok Czarna Wisielka, fot. iStock	7
Muzeum w Auschwitz-Birkenau, fot. Envanto	8
Opactwo Benedyktynów w Tyńcu, fot. Envanto	9
Wzgórze Wawelskie, fot. iStock	10
Zamek w Niepołomicach, fot. AdobeStock	10
Brama Tyniecka, fot. iStock	11
Góry Pieprzowe koło Sandomierza, fot. iStock	12
Przełom Wisły w Małopolsce, fot. P. Fabijański	12
Wisła w Puławach, fot. M. Kawka	14
Wisła pod Kazimierzem Dolnym, fot. iStock	14
Warszawskie bulwary, fot. Euro Pilot	16
Wisła w Warszawie, fot. iStock	16
Tężnia w Konstancinie-Jeziornie, fot. Ł. Książek	17
„Gruba Kaśka”, fot. iStock	18
Twierdza Modlin, fot. Ł. Książek	18
Zamek Królewski w Warszawie, fot. Envanto	19
Wisła w Warszawie, fot. iStock	19
Zapora we Włocławku, fot. iStock	20
Marina w Płocku, fot. Ł. Książek	21
Elektrownia wodna na Brdzie w Bydgoszczy, fot. iStock	22
Stare Miasto w Toruniu, fot. iStock	22
Budowle hydrotechniczne na Żuławach Wiślanych, fot. iStock	24
Śluza na Nogacie, fot. iStock	26
Gdańsk nad Motławą, fot. iStock	26
Pochylnia na Kanale Elbląskim, fot. iStock	27
Śluza Kanale Elbląskim, fot. iStock	28
Śluza Kanale Elbląskim, fot. iStock	28
Pochylnia na Kanale Elbląskim, fot. iStock	30
Rzeka Elbląg w Elblągu, fot. iStock	30
Bagna Biebrzańskie, fot. P. Fabijański	31
Rzeka Narew, fot. Euro Pilot	31
Rzeka Bug, fot. P. Fabijański	31
Śluza Paniewo, fot. E. Stasińska	32
Śluza Augustów, fot. E. Stasińska	32
Zakola Narwi, fot. iStock	34
Marina nad Jeziorem Zegrzyńskim, fot. Ł. Książek	35
Most na Jeziorze Zegrzyńskim, fot. Ł. Książek	35
Rzeka Narew, fot. Euro Pilot	36
Dom Polonii w Pułtusku, fot. iStock	36
Park Krajobrazowy Podlaski Przełom Bugu, fot. P. Fabijański	38
Rzeka Bug, fot. P. Fabijański	39
Plebania przy Sanktuarium św. Idziego w Wyszkowie, fot. P. Fabijański	40
Ostoja Nadbużańska, fot. P. Fabijański	40
Jezioro Wigry, fot. P. Fabijański	41
Port w Mikołajkach, fot. iStock	41
Jezioro Śniardwy, fot. iStock	42
Jezioro Niegocin, fot. E. Stasińska	44
Śluza Guzianka II, fot. E. Stasińska	44
Kanał Grunwaldzki, fot. E. Stasińska	45
Jezioro Śniardwy, fot. E. Stasińska	45
Marina w Mikołajkach, fot. iStock	45
Kanał Mioduński, fot. E. Stasińska	46
Przystań w Rucianym-Nida, fot. iStock	46
Gorzów Wielkopolski na Wartą, fot. iStock	47
Bydgoszcz nad Brdą, fot. iStock	47
Ujście rzeki Noteć do rzeki Warty, fot. iStock	47
Jezioro Gopło, fot. iStock	48
Rzeka Noteć, fot. P. Fabijański	50
Starorzecze Noteci, fot. P. Fabijański	50
Poznań na Wartą, fot. iStock	52
Zamek w Kórniku, fot. iStock	53
Twierdza Kostrzyn, fot. P. Fabijański	54
Gorzów Wielkopolski, Bulwar nad Wartą, fot. iStock	55
Ostrów Tumski w Poznaniu, fot. iStock	55
Kostrzyn nad Odrą, Bastion Filip, fot. P. Chara	56
Park Narodowy Ujście Warty, fot. iStock	56
Zapora na Odrze we Wrocławiu, fot. iStock	57
Opole nad Odrą, fot. iStock	58
Odrzańska droga wodna w Kędzierzynie-Koźlu, fot. iStock	58
Most w Opolu, fot. iStock	59
Jaz na Odrze w Opolu, fot. iStock	60
Wrocławski węzeł wodny, fot. iStock	62
Most w Brzegu Dolnym, fot. iStock	63
Most we Wrocławiu, fot. iStock	63
Mała zapora i śluza na Odrze we Wrocławiu, fot. iStock	63
Odra w Krośnie Odrzańskim, fot. J. Malicki, Wody Polskie	66
Park Narodowy Ujście Warty, fot. iStock	66
Lodołamacze na Jeziorze Dąbie, fot. Natalia Chodań	68
Odra i most Długi łączący nasyp Wieleckie, Szczecin, fot. iStock	70
Szczecin, Wały Chrobrego, fot. iStock	70
Stoپیeń Wodny Chróścice, fot. Roman Hlawacz	okładka

Ministerstwo Infrastruktury
ul. Chałubińskiego 4/6
00-928 Warszawa

Departament Gospodarki Wodnej i Żeglugi Śródlądowej
ul. Nowy Świat 6/12
00-400 Warszawa